

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Peter Kolenko

Politična misel Lee Kuan Yewa

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Peter Kolenko

Mentorica:izr. prof. dr. Cirila Toplak

Politična misel Lee Kuan Yewa

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

Politična misel Lee Kuan Yewa

V magistrskem delu raziskujem družbeno-politično misel Lee Kuan Yewa oz. t. i. singapurski model, pri čemer gre za politične koncepte, okrog katerih se vrtita njegova politična misel in praksa. Lee je bil prvi predsednik vlade in velja za »očeta« sodobnega Singapurja, majhne otoške države, danes najbogatejše nedemokratske države, ki ne proizvaja nafte, in je kljub idealnim pogojem za demokracijo v teoriji hegemonika strankarska avtokracija, ki ji že 56 let nepretrgoma vlada stranka PAP (People's Action Party), ki jo je s somišljeniki ustanovil Lee. Leeja prištevajo med tvorce ekonomskega razvoja v Aziji. V delu se osredotočam na temeljne ideologije, na katerih je zgrajen sodobni Singapur. Pri tem gre predvsem za »multikulturalnost oz. t. i. rasno in religiozno harmonijo«, »meritokracijo« in »azijske vrednote«. Lee je vedno poudarjal kulturne dejavnike, je oče diskurza azijskih vrednot, s katerim je zavračal pozahodnjenje, sočasno pa sprejemal modernizacijo in spremembe načina življenja, s pridržkom, da demokracija v Aziji ne more delovati. Vladal je avtoritarno, močno je omejil številne državljanske svoboščine, vključno s svobodo govora in pravico do zborovanja, koncept oblasti v Singapurju pa temelji na geslu učinkovitosti kot edinem kriteriju. Ta učinkovitost se meri predvsem skozi številke in rast BDP. Leejev avtokratski hegemoniki politični režim ni dosegel samo ekonomskih uspehov, ampak je ustvaril tudi družbo »enakovrednih« državljanov, ne glede na raso, religijo ali jezik oz. družbo z malo rasnimi napetostmi, medtem ko ima visoko stopnjo rasnega zavedanja. Ob tem gre za družbo, ki ji vladajo najboljši oz. najsposobnejši posamezniki in ki temelji na konfucijanskem načelu, kjer je družina osnovna enota družbe, njena naloga pa je prevzem odgovornosti za svoje člane.

Ključne besede: grajenje nacije, multikulturalizem, meritokracija, azijske vrednote, Singapur.

Political thought of Lee Kuan Yew

In this master's thesis I am exploring the socio-political thought of Lee Kuan Yew, the so called »Singapore model« and political concepts around which his political thought and praxes revolve. Lee Kuan Yew was the first Prime Minister and is recognised as the founding father of the independent Singapore. A small city-state, which is now the richest undemocratic country that does not produce oil. Despite the ideal conditions for democracy, Singapore remains hegemonic partisan autocracy led uninterruptedly by People's Action Party (PAP), founded by Lee and his adherents. Lee is also regarded as one of the creators of economic development in Asia. In the thesis I focus on the fundamental ideologies which modern-day Singapore is built on. This refers mainly to the »multiculturalism« – the so called »racial and religious harmony«, »meritocracy« and »Asian values«. Lee has always emphasized the cultural factors and is the father of Asian values discourse which has refused westernisation, while at the same time he accepted modernisation and lifestyle changes. He believed that democracy cannot work in Asia. Lee ruled in an authoritarian style and highly restricted many civil liberties including the freedom of speech and the right to assembly. The concept of authority in Singapore is based on a motto of effectiveness as the sole criterion. The effectiveness is measured primarily through numbers and GDP growth. Lee's autocratic hegemonic political regime has not only achieved economic success but also created a society of »equivalent« citizens irrespective of race, religion or language. Namely, a society with little racial tensions, while it contains a high level of racial awareness. At the same time it is a society ruled by »the best and the most capable individuals« and based on Confucian principle where family is the basic unit of society and should take responsibility for its members.

Key words: nation building, multiculturalism, meritocracy, Asian values, Singapore.

KAZALO

1	Uvod.....	5
1.1	Oprelitev raziskovalnega vprašanja.....	8
1.2	Metodologija.....	9
1.3	Zgradba dela.....	10
2	Zgodovinski in geopolitični okvir.....	11
2.1	Lee Kuan Yew.....	13
3	Ekonomski okvir.....	15
3.1	Singapur in globalizacija.....	20
3.2	Pozelenitev Singapurja.....	22
4	Politični okvir.....	25
4.1	Stranka PAP.....	26
4.2	Soočenje s komunizmom, zakon o notranji varnosti in politična opozicija.....	27
4.3	Politična legitimacija.....	31
4.4	Državlanske pravice.....	33
5	Meritokracija.....	37
5.1	Izobraževalni sistem in elitizem.....	42
5.2	Državlanska vzgoja.....	47
6	Multikulturalnost oz. rasa in rasna harmonija.....	50
7	Nadzorovanje populacije.....	54
7.1	Tuji talenti in tuji delavci.....	57
8	Vrednote.....	61
8.1	Azijske vrednote.....	61
8.2	Konfucianizem.....	64
8.3	Deljene vrednote.....	68
9	Singapur danes.....	74
10	Sklepni del.....	83
11	Literatura.....	89

1 Uvod

Lee Kuan Yew je bil prvi predsednik vlade mestne države Singapur. Na tem položaju je bil od 1959, ko je prevzel Stranko ljudske akcije – PAP (People's Action Party), pa do 1990, ko je ostal v kabinetu kot »Senior Minister« in »Minister mentor«. S funkcij je odstopil leta 2011, vendar pa je vse do smrti ostal član parlamenta.

Po Ferfili (2001) je Lee Kuan Yewa mogoče šteti za »očeta« sodobnega Singapurja, ki je bil zgrajen skoraj iz »nič«. Kljub zahodnim kritikam je ta politik izjemno cenjen še danes, ohranil pa je tudi velik vpliv na vladno politiko ter javno dogajanje. (Ferfila 2001, 728) Filozof Slavoj Žižek meni, do bo Lee Kuan Yew nemara med tistimi, ki jim bodo čez stoletje postavljali spomenike, saj ne bo ostal v spominu le kot prvi predsednik singapurske vlade, ampak tudi kot tvorec avtoritarnega kapitalizma – ideologije, ki bo oblikovala naslednje stoletje, tako kot je demokracija prejšnje. (Financial Times 2015) Lee je širše znan kot arhitekt politične stabilnosti in mednarodnega ekonomskega uspeha Singapurja, prav tako pa ga prištevajo med tvorce ekonomskega razvoja v Aziji, kar ga uvršča med pomembnejše azijske osebnosti 20. stoletja. Ob tem pa je znan tudi po vladavini, ki je posegala domala na vsa področja življenja in kjer ni bilo prostora za drugačna mnenja, zaradi česar velja za kontroverzno osebnost, tako v življenju in tudi ob smrti leta 2015.

Lee Kuan Yew je svoje življenje posvetil Singapurju, saj si je projekt »grajenja nacije« vzel za svoj osebni cilj. Menil je, da je »porabil toliko življenja za grajenje Singapurja, da mu ni bilo potrebno narediti nič več. In kaj je dobil? Uspešen Singapur. In čemu se je odrekel? Življenju.« (Lee 2011) Vizionar, ki je strogo sledil svojim vizijam o napredku Singapurja, je vladal avtoritarno in s trdo roko, saj je močno omejil številne državljanske svoboščine, vključno s svobodo govora ter pravico do zborovanja, zato ga nekateri označujejo tudi za diktatorja. Sicer pa je bil Lee Kuan Yew karizmatičen in inteligenten človek ostrega uma, ki je bil zelo neposreden ter se nikoli ni bal povedati svojega mnenja. Po drugi strani je bil neprizanesljiv, trd in nepopustljiv do drugače mislečih. Kot mojster retorike je za seboj pustil tudi številne izreke in modrosti, ki so zbrani v več knjigah, pri tem pa gre velikokrat za kontroverzno retoriko, saj je npr. že v osnovi zagovornik evgenike. Bil je tudi človek integritete, poudarjal je moralne standarde in pomembnost discipline.

Singapur je etnično heterogena mestna otoška država – najmanjša država JV Azije, eden izmed »azijskih tigrov«, držav, ki so v zadnjih desetletjih dosegle izredno hiter ekonomski napredek oz. ekonomski čudež in so po ekonomskih ter drugih kazalcih postale t. i. države prvega sveta. Za razliko od mnogih drugih družb tretjega sveta niso imele naravnih virov, kot so minerali, goriva ali plodna zemlja. Te na novo industrializirane države Vzhodne Azije povezuje skupna kulturna dediščina, ki temelji na konfucijanskih vrlinah skromnosti, podjetništva, samodiscipline in hierarhije. (Keylor 2001, 434) Ko je Lee Kuan Yew leta 1959 postal predsednik vlade Singapurja, je BDP na prebivalca znašal približno 400 \$, danes pa približno 60.000 \$, (World Bank 2015) kar ga uvršča med države z visokimi dohodki in po BDP prekaša mnoge razvite zahodne države. Singapur je postavil vzgled, kako lahko državica s približno 710 km² površine v zelo kratkem času postane ekonomsko pomembna nacija. Glede na zahodno razumevanje uspeha, ki se bolj ali manj meri le z BDP, je po Huntingtonu (2000) Singapur tudi edina zgodba o uspehu izmed tropskih držav, saj je edina taka država, ki spada med 30 najbogatejših na svetu. Prav tako je uspeh dojemal in meril le skozi številke in rast BDP tudi Lee Kuan Yew, ki je menil, da danes ob ekvatorju ni nobenega drugega takšnega kraja, kjer so bili ljudje zmožni nadvladati probleme z uspavalno ekvatorialno klimo. (Huntington 2000, 41; Lee 2013, 10)

Ob ekonomski rasti so napredovala tudi druga družbena področja – Indeks človeškega razvoja Združenih narodov, ki meri pričakovano življenjsko dobo, izobrazbo, standard ipd., uvršča Singapur na 9. mesto, torej med države z zelo visokim razvojem. (Human Development Reports 2015) Ob tem je Singapur tudi ena izmed najmanj koruptivnih držav na svetu, kar je neke vrste anomalija v primerjavi z drugimi »konfucijanskimi« družbami. (Huntington 2000, xvi)

Politični sistem, ki ga je vzpostavil Lee Kuan Yew, je še najbliže Gramscijevemu konceptu hegemonije, ki predpostavlja intelektualno in moralno vodstvo določene družbe. Teorija hegemonije predpostavlja, da kulturno vodstvo določenih slojev v družbi ni doseženo s silo ali prisilo, ampak ga priznavajo in ohranjajo podrejeni sloji. Gramsci ob tem poudarja nujnost nenehno trajajočega procesa ustvarjanja soglasja za zagotovitev nadvlade in predpostavlja, da polje kulture ni v resnici nikoli ideološko povsem homogen prostor, temveč prostor, poln različnih silnic, ideoloških konstruktov, bojev, zavezništov ipd. (Gramsci v Lim 2005, 4–5)

V singapurskem primeru gre za vključujočo hegemonijo, kjer velja nizka stopnja participacije, razširjena na vse državljane. Pri tem gre za t. i. singapurski model razvoja. Za singapurski

model vladavine se med drugimi uporablja tudi ime vodena demokracija, v nadaljevanju pa bomo videli, da obstajajo še mnoge druge oznake.

Singapurski model mehkega avtoritarizma danes preučujejo številne države, ki bi rade dosegle hiter razvoj in ekonomski napredek ter se hkrati izognile večstrankarskemu političnemu sistemu. Ena od teh držav, Kitajska, se že od poznih sedemdesetih uči iz singapurske izkušnje, ki kombinira svobodni trg in enostrankarsko vladavino, saj bi rad Peking po vzoru Singapurja zmanjšal nesoglasja ter obvladoval medije, po drugi strani pa krepil ekonomijo in večal življenjski standard. (Foreign Policy 2015a) Iz singapurskega modela »najprej razvoj, demokracija kasneje« se uči tudi Rusija, Lee Kuan Yew pa je vzornik številnim afriškim voditeljem, med njimi Kenije, Etiopije in Ruande, ki jo predsednik Kagame opisuje kot Singapur Afrike. Pri tem gre za posnemanje singapurskega strokovnega znanja o vsem – od urbanega načrtovanja do policijske varnosti in do poudarjanja čistoče. Ruanda je bila v posnemanju Singapurja uspešna tudi pri brzdanju korupcije in negovanju vladavine prava, kar je pripeljalo do stalne, približno 8 % gospodarske rasti med letoma 2001 in 2013, korist od rasti pa imajo tudi revni Ruandčani. (Foreign Policy 2015b)

Če si bodo te države lahko prilagodile singapurski model, bo odvisno predvsem od njihove sposobnosti vodenja čistega, poštenega in meritokratskega sistema, ki je namenjen dolgoročni blaginji države ter ima podporo ljudi. Bell in Li menita, da slog meritokracije, ki ga vodi stranka PAP, deluje za doseg hitre rasti in razvoja, vendar so za to potrebni dolgoročno načrtovanje, ustvarjanje strokovnih politik in hitra implementacija ter močna država, zmožna omejevanja družbenega in ekonomskega pritiska na politiko. Singapursko vlado so zaradi zmožnosti zasledovanja politik na tehnično racionalni in iskreni način, ki pa se ne ozira na javno mnenje ter pogosto sebične in kratkoročne materialistične interese volivcev, občudovale tudi bolj uveljavljene zahodne demokracije. (Bell in Li 2013, 334)

Vendar pa to ni edina ideologija, ki se je je posluževal Lee Kuan Yew. 1964 je malezijski finančni minister Tan S. S. dejal, da je Lee »kameleon, posebno bitje, ki lahko prilagaja svojo barvo glede na okolico«. Lee Kuan Yew je svojo politično pot začel kot (demokratični) socialist s stranko PAP, ki je bila članica Socialistične internacionale. Ob tem je bil nacionalist in protikolonialist. Stranka je sprejemala ekonomski neoliberalizem, konzervativizem in protikomunizem, ob tem pa promovirala vrednote očetovstva, orientiranost h konsenzu, spoštovanje avtoritete, tehnokracijo, pragmatizem ter elitizem; vrednote, ki niso kulturno specifične.

Najznačilnejša lastnost ideologije stranke PAP je pragmatizem, ki je bil odgovor na zunanje nevarnosti in ranljivost Singapurja. Pojem pragmatizem je postal simbol za pristop, ki ga ima stranka PAP do vseh področij življenja. Slovar slovenskega knjižnega jezika razlaga pojem pragmatizem kot podrejanje človekovega prizadevanja praktični uporabnosti. (SSKJ 2015) Pragmatizem je nasprotje abstraktnega razmišljanja in je tudi ameriška filozofska smer, v skladu s katero je »resnično to, kar je za posameznika koristno«. Lee Kuan Yew in njegov Singapur sta šolski primer pragmatizma, ker je bilo vse podrejeno »grajenju nacije«, ki pa ne bo nikoli dokončno izgrajena, saj se Singapur vseskozi spreminja. Pri tem je Lee sprejemal pragmatične odločitve, katerih vodilo je bilo grajenje nacije, oz. odločitve, ki so bile nepopustljivo zavezane k materialnemu blagostanju Singapurja in pod protiideološkim okriljem. Torej Lee Kuan Yew ni bil politični teoretik in kot je dejal sam, »nikoli ni bil ujetnik kakršnih koli teorij. Vodila sta ga razum in stvarnost. Za vsako teorijo ali program je izvedel pH test: ali bi delovalo? pH test pa je v učinku, ne v obljubah.« (Time 2015)

Razvojna strategija Lee Kuan Yewa in stranke PAP je prepričanje, da močna, modra in daljnovidna vlada odloča in vodi, državljansko participacijo pa vidi kot proces masovne vzgoje. Načrtovanje je tako proces od zgoraj navzdol, s cilji, ki jih določijo voditelji po politični hierarhiji, nepodkupljiva, tehnokratska in menedžerska državna birokracija pa zagotovi, da bodo uresničeni.

3.1 Opredelitev raziskovalnega vprašanja

Primer Singapurja je anomalija oz. deviantni primer, ki ne dopušča primerjave z drugimi državami in v praksi nasprotuje tako teorijam demokratizacije kot neoliberalnim teorijam, ki predpostavljajo povečanje ambicij srednjega razreda ter zahteve po spremembi v porazdelitvi politične moči, ko dozori kapitalski trg. Singapur je najbogatejša nedemokratska država, ki ne proizvaja nafte, in je kljub idealnim pogojem za demokracijo hegemonška strankarska avtokracija, ki ji že 56 let nepretrgoma vlada stranka PAP, pri čemer od leta 1960 ni obstajala nobena druga omembe vredna stranka. Srednji razred je za razliko od sosednjih držav politično pasiven in nemobiliziran. (Case 2002, 96–97)

Za doseganje cilja raziskovanja sem oblikoval naslednja vprašanja. Odgovori na njih so ključni pri raziskovanju in razumevanju politične misli in prakse Lee Kuan Yewa.

1. Zakaj se Singapur, kljub idealnim pogojem in predpostavkam (v teoriji), ne demokratizira?

V Singapurju je prepričanje, da obstaja le majhna skupina ljudi, ki so sposobni za vodstvo, norma. Uspeh stranke PAP temelji na vodstvu talentirane meritokracije, kar pomeni, da vlada preko najboljših in najbolj bistrih ljudi s prirojenim talentom, ki ga tudi pokažejo, posledično pa postanejo elita. Zaradi tega je singapurski sistem izredno tekmovalen in s tem tudi izločevalen, vse je podrejeno merljivemu, akademskemu uspehu posameznika. Podlaga za to so domnevne azijske vrednote – predanost izobraževanju, trdemu delu, spoštovanju hierarhije itd., zato nas zanima tudi drugo vprašanje.

2. Kako se skozi azijske vrednote izoblikujejo in za vodenje odbirajo najboljši oz. najsposobnejši posamezniki?

3. Za ekonomiste in politologe so majhne države in še posebej otoki primerni »laboratoriji« za testiranje različnih teorij ter opazovanje procesov v polzaprtih sistemih, ker lahko predstavljajo primere oz. nudijo vpogled v to, kako notranje dinamike in zunanji pritiski medsebojno vplivajo na oblikovanje družbenih in ekonomskih politik. Zato bomo opazovali tudi, kako je Lee Kuan Yew ravnal z razvojnimi izzivi in priložnostmi, ki so posledica velikosti Singapurja, oz. kako je velikost vplivala na ekonomsko, politično ter družbeno stvarnost Singapurja.

3.2 Metodologija

V magistrskem delu bom zaradi kompleksnosti tematike uporabil različne metode. Pristop k nalogi je teoretičen. Za njeno pripravo sem uporabil klasične družboslovne metode: analizo primarnih in sekundarnih virov z uporabo deskriptivnega pristopa. Z metodo analize primarnih virov bom analiziral uradne vire, kot so npr. zakoni in dokumenti singapurske vlade ter ustni in pisni viri Lee Kuan Yewa. Z metodo analize sekundarnih virov pa bom analiziral strokovne članke in knjige, strokovne revije ter spletne vire.

Glede na izbrano tematiko bom uporabljal kvalitativno metodo – metodo študije primera. Njen namen je raziskati okoliščine določenega pojava, prav tako pa kot metoda raziskave ustvarja deskriptivne in analitične zaključke na postavljena raziskovalna vprašanja. Gre za biografski tip študije primera.

Ker je Lee Kuan Yew zgodovinska osebnost, bom uporabil tudi zgodovinsko-deskriptivno metodo, s katero bom postavil zgodovinski okvir in pokazal razvoj ključnih dogodkov za razumevanje politik Lee Kuan Yewa ter Singapurja. Ob tem bom s primerjalno analizo oz.

komparativno metodo primerjal razlike in podobnosti med Singapurjem in Zahodom, sodobnostjo in preteklostjo. Metoda kompilacije bo služila primerjavi dognanj različnih avtorjev.

Uporabil bom tudi diskurzivno metodo, ki bo služila boljšemu razumevanju Lee Kuan Yewa in političnih ter družbenih okoliščin v Singapurju. Z metodo statistične analize bom Singapur razvrstil po različnih kazalcih. V zaključnem delu magistrskega dela pa bom uporabil metodo sinteze.

3.3 Zgradba dela

Magistrsko delo bo sestavljeno tako, da se bo v prvem delu bralec najprej na kratko seznanil z zgodovinskim in geopolitičnim okvirjem Singapurja ter z Lee Kuan Yewom, sledi ekonomski kontekst Singapurja – ta predstavlja njegovo hrbtenico, k temu pa spada tudi fizični kontekst oz. poglavje o »pozelenitvi Singapurja«, saj mu ta zagotavlja značilno identiteto – Singapur je vedno in predvsem »čist in zelen«. Sledi poglavje o političnem okvirju – stranki PAP, legitimaciji, soočenju s komunizmom, avtoritarni vladavini ter državljanskih pravicah.

V tretjem delu bom podrobno obravnaval glavne koncepte, na katerih je Singapur zgrajen – izobraževalni sistem in meritokracijo, multikulturalnost oz. »rasno in religiozno harmonijo« ter t. i. »azijske« vrednote« – vrednote, ki delegitimirajo možne izvore protikapitalističnih protislovij in protiavtoritarnih mnenj, večajo družbeno kohezijo ter krepijo vzajemno odvisnost avtoritarizma in poznega kapitalizma v Singapurju.

Na koncu sledita poglavji o Singapurju danes in sklepni del.

2 Zgodovinski in geopolitični okvir

Singapur je mestna država, katere glavni otok meri počez komaj 48 km, s populacijo 5,2 milijona (3,8 milijona državljanov in 1,4 milijona tujcev brez stalnega prebivališča). Populacijo sestavljajo Kitajci, Malezijci, Indijci in ostali. Uradni jeziki so štirje: angleški, kitajska mandarinščina, malajski in tamilski. Singapur nima naravnih bogastev, razen kolektivne sposobnosti svojih prebivalcev. Ti teritorialni in demografski dejavniki so pomagali oblikovati družbeno-ekonomski razvoj. Singapur ima tropsko podnebje brez posebnih letnih časov, s stalno temperaturo 22–35 °C, z visoko vlažnostjo ter obiljem padavin. Je eden od štirih azijskih tigrov – držav, ki so se z visoko gospodarsko rastjo skozi daljše obdobje preobrazile v t. i. države prvega sveta, kljub preveliki poseljenosti in pomanjkanju kapitala, hkrati pa za razliko od mnogih drugih družb tretjega sveta niso imele naravnih virov, kot so minerali, goriva ali plodna zemlja. Te na novo industrializirane države Vzhodne Azije povezuje tudi skupna kulturna dediščina, temelječa na konfucianizmu, ki poudarja vrline skromnosti, podjetništva, samodiscipline in hierarhije. (Keylor 2001, 434)

Zgodovina Singapurja sega v 11. stoletje, vendar je mesto postalo pomembnejše v 14. stoletju. Prvotno se je zgodnje mesto na mestu današnjega Singapurja imenovalo Temasek, od 14. stoletja pa je otok znan tudi pod imenom Singapura. V tem času je otok postal пристanišče, ki pa je bilo leta 1613 uničeno. Trgovina je večinoma potekala v ustju reke Singapur, ki je nudila varno široko rečno ustje z izviri sladke vode. Sodobni Singapur je 1819 ustanovil sir Stamford Raffles kot trgovsko postojanko Vzhodnoindijske družbe. Z vzpostavitvijo britanske suverenosti nad otokom 1824. leta je Singapur postal britanska kolonija za več kot 100 let, vendar ga Britancem v drugi svetovni vojni ni uspelo zaščititi pred okupacijo Japonske. To je povzročilo močna protikolonialna in nacionalistična čustva, kar je vodilo v neodvisnost. Maja 1959 je Singapur dobil notranjo samoupravo z v celoti voljenim zakonodajnim zborom, pri čemer je bila udeležba na volitvah obvezna. Zunanji odnosi in obrambne zadeve so ostali pod britansko pristojnostjo, nadzor nad notranjimi zadevami pa so si singapurske in britanske oblasti delile. Notranji samoupravi sta sledili dve leti z Malezijo. 1963 se je Singapur odcepil od britanske krone in se spojil z Malezijo v Malezijsko federacijo. Dve leti, ko je bil Singapur v Malezijski federaciji, so zaznamovali družbeni spori, ker se obe strani zaradi različne etničnosti nista mogli prilagoditi ena drugi. Ulični nemiri in nasilje so postali vsakdanji dogodki. V tem času je bilo razmerje med Kitajci in Malezijci v Singapurju tri proti ena. Malezijski politiki so se bali rastoče kitajske populacije na otoku in polotoku ter njihove

dediščine in politične ideologije. Zato so, da bi zaščitili malezijsko večino znotraj Malezije ter izločili komunistična čustva v državi, izglasovali izključitev Singapurja iz Malezije. (Jones 1997, 285–287)

Danes, še posebej po smrti Lee Kuan Yewa, se zdi normalno, da globalni in singapurski ter tudi slovenski mediji predstavljajo zgodbo Singapurja, po kateri naj bi Lee Kuan Yew (lastnoročno) ustvaril Singapur iz ribiške vasice, majhnega pristanišča ali pa zaostalega mesta britanske kolonije. Takšno podajanje zgodovine ni točno in pripisuje Lee Kuan Yewu ter stranki PAP prevelike zasluge za ekonomsko preobrazbo.

Singapur je bil 1819, v času ko ga je ustanovil sir Stamford Raffles, ribiška vasica s 150 ljudmi. V letu 1965, ob neodvisnosti, pa je populacija štela že 1,89 milijona ljudi, kar ob majhni in omejeni površini Singapurja ni malo in je pomenilo visoko stopnjo urbanizacije. (World Bank 2015) Mesto je v tistem času že imelo dobro infrastrukturo – različne javne službe, komunalne usluge, uspešno pristanišče, transportno omrežje, poslovno skupnost in je bilo že takrat eno najbolj zanimivih, modernih in kozmopolitanskih mest v Aziji. Geografska lokacija in relief naravnega pristanišča na strateški poziciji najjužnejše točke celinske Azije pomenita, da je bil Singapur pomembno pristanišče že pred drugo svetovno vojno, saj je lokacija primerna za postanke ladij na poti med Vzhodno Azijo in Indijo, Bližnjim vzhodom, Afriko, Evropo itd., posledično pa je postal eden največjih svetovnih trgovskih centrov. Ključno za to je bilo odprtje Sueškega prekopa leta 1896, saj od takrat Singapur leži naravnost na poti med Evropo in Azijo, te okoliščine pa pomenijo, da je postal eden bistvenih delov britanskega imperija v Aziji oz. eden od draguljev v britanski imperialni kroni.

Ta zgodovinska in geografska dejstva izpodbijajo navedbe o Singapurju kot ribiški vasici ali majhnem zaostalem pristaniškem mestu, ki ga je nato Lee spremenil v metropolo. Ob neodvisnosti sta Lee in stranka PAP podedovala mesto, ki je že imelo osnovo in ogromen potencial za razvoj ter ga je bilo treba le razvijati in izboljševati.

2.1 Lee Kuan Yew

Lee Kuan Yew se je rodil 1923 v premožni družini, ki je že več kot 100 let živela v Singapurju in izhaja iz severnokitajskega plemena Hakka. V svojih šolskih letih je bil Lee Kuan Yew najboljši učenec v Singapurju, za kar je dobil štipendijo na Raffles Collegeu. Zaradi začetka vojne v Evropi je moral predstaviti načrte za študij na angleški univerzi, zato je dve leti obiskoval Raffles College v Singapurju, kjer se je naučil osnov ekonomije. Tu je srečal svojo bodočo ženo Kwa Geok Choo, ki je bila tudi najboljša učenka svoje generacije. Z ženo sta imela tri otroke, med njimi tudi Lee Hsien Loong, sedanjega predsednika singapurske vlade. Po koncu druge svetovne vojne je Lee študiral pravo na univerzi Cambridge, kjer je diplomiral z odliko. Leta 1950 je bil v Angliji sprejet na prakso, vendar se je vrnil v Singapur, da bi jo opravil tam. (Lee 1998, 10)

Leejeva družbena izkušnja, ki vključuje odraščanje kot najstarejšega in nadarjenega sina v bogati družini, šolanje v elitističnem okolju, izpostavljenost angleškemu razrednemu sistemu v Angliji, poglobljen študij angleškega zgodovinarja in filozofa Arnolda Josepha Toynbeeja ter negativne zglede domnevnega neuspeha egalitarizma kot dinamičnega načela družbenih organizacij, ki jih je videl v Evropi in Aziji, je vplivala oz. izoblikovala Leejevo ideološko zasnovo singapurskih elit. Lee Kuan Yew je zagovarjal argument A. J. Toynbeeja, da je družbeni napredek odvisen od kreativne manjšine, ki uteleša naprednost, medtem ko je družbena večina prikrajšana za kreativnost in vizionarstvo ter je zato primorana slediti elitam. Lee je bil čvrsti zagovornik evgenike, kar pomeni, da so elite produkt genetske ureditve in neenake porazdelitve talentov v družbi. Posledično so bile elite ključna strateška opora pri prizadevanju za gradnjo nacije in Lee Kuan Yew je visoko cenil kakovostno vodenje. (Barr in Skrbiš 2008, 44) Toynbeejeva ideja o kreativni manjšini je tako hranila in zagotavljala intelektualni okvir za Leejevo naravno nagnjenje k elitizmu, pri tem gre predvsem za koncept »izzovi in odgovori«, pri čemer vladajoče elite ohranjajo svojo kreativno moč glede na to, kako učinkovito se odzovejo na krizo. Ta teza je tudi zagotavljala okvir za Leejevo standardno uporabo t. i. politike na robu vojne in uporabe kriz, kot načina za izsiljevanje zaželenih političnih rezultatov. (Guha 2014, 246) Po Barru so bili motivi krize, bojov, izzivov in soočenj uvrščeni v središče projekta »gradnje nacije« Singapurja, pri čemer je kot orodje za razvoj služil omenjeni koncept »izzovi in odgovori«. Krize so v singapurski zgodbi rutinske in spretno zasnovane ter so prikazane kot bistvena sestavina singapurske identitete. (Barr in Skrbiš 2008, 30–31)

Lee se je 1950 vrnil v Singapur prepričan, da imajo on in njegovi družabniki – študenti povratniki, azijski diplomanti angleških univerz – dolžnost prevzeti vodstvene vloge v protikolonialnem gibanju, voditi Singapur do neodvisnosti ter ga rešiti pred komunizmom. (Guha 2014, 246) Svoje politično življenje je Lee začel kot pravni svetovalec in pogajalec za sindikate, svojo pozicijo pa je izkoristil za graditev ohlapnega omrežja levičarskih družbenih, industrijskih, študentskih in političnih organizacij, ki so postale njegova politična baza. Lee se je združil s študenti povratniki in 1954 so ustanovili stranko PAP (People's Action Party – Stranka ljudske akcije). (Lee 2000, xiv) V tej fazi so bili Lee Kuan Yew in večina njegovih kolegov bivši socialisti, ki so presodili, da se je treba istovetiti s socializmom, da bi bolje ugajali svojim protikolonialnim volivcem iz delavskega razreda. Zato so tudi oblikovali skupno fronto z lokalnimi komunisti in militantnimi levičarji, da bi lahko dostopali do njihove večje in bolj organizirane politične baze, (Guha 2014, 248) čeprav so od začetka vedeli, da bo moralo priti do ločitve. Ko je do te prišlo, je bila borba grenka in stranka PAP je imela srečo, da ni bila poražena. (Lee 2000, xiv)

Leta 1959 je Lee Kuan Yew pri starosti 35 let zasedel položaj predsednika vlade – kot prvi predsednik vlade samoupravnega Singapurja in na tem položaju ostal do 1990.

3 Ekonomski okvir

»Singapur je preživel in je uspešen, ker smo ga naredili ustreznega za svet. V prejšnjem stoletju smo trgovali z začimbami, v tem s pločevino in z gumo. Po neodvisnosti smo se premaknili v preprosto proizvodnjo. Sedaj smo v farmaciji in azijskih valutah. Kot se je spremenila svetovna ekonomija, smo se spremenili tudi mi.« Lee Kuan Yew, 1999. (Lee 2013, 14)

Ena od najzgodnejših odločitev, ki jo je sprejel Lee Kuan Yew, je bila spodbujanje rasti proizvodnih dejavnosti kot osnove za prihodnjo blaginjo, po vzgledu Hong Konga. (Grice in Smith 1985, 348) Eno od kritičnih področij, ki je zahtevalo težke odločitve, je bilo področje velikih infrastrukturnih naložb, ki so postavile temelje za ekonomsko rast. Singapur je zgradil »prvorazredno infrastrukturo ..., dobre zveze po zraku, morju, kablju, satelitih in sedaj po internetu.« Vendar takšne dolgoročne investicije niso zahtevale samo dolgoročnih ekonomskih vizij, ampak tudi stanovitnost in predvidljivost vladavine prava. (Calestous 2013, 1. pogl.) Sodobni sistem industrijskih odnosov izvira iz šestdesetih, ko je vlada ratificirala Pravilnik o industrijskih odnosih (Industrial Relations Ordinance) in vzpostavila okvir za kolektivna pogajanja, sporazume ter arbitraže. 1968 je pravilnik dopolnila tako, da je privilegirala delodajalce in zmanjšala moč sindikatov s strogo omejitvijo stavk, saj so jih prepovedali v bistvenih sektorjih. (Yun, Yin 2011, 396) Med julijem 1961 in septembrom 1962 je bilo v Singapurju 153 stavk, leta 1969 prvič ni bilo nobene. Po Leejevem mnenju singapurska vlada ni mogla dopustiti, da bi kakršni koli sindikati ogrozili preživetje Singapurja, ki je bil na novo neodvisen, sam in zelo ranljiv. Prav tako pa je bilo treba odstraniti sindikalne prakse, ki pomenijo pritiske na delodajalce za višje plače in ugodnosti, ne glede na posledice za podjetje. (Lee 2000, 84–86) S tem je vlada oz. stranka PAP konsolidirala, kar je ostalo od sindikatov v skupni nadsindikat – National Trade Union Congress (NTUC), ki ga je neposredno nadzorovala in tako vzpostavila red v delavsko-korporativnih odnosih. Rezultat tega je poslovno okolje, v katerem se investitorji ne bojijo uporov svojih delavcev, hkrati pa imajo tudi koristi od spodbud singapurske vlade, saj ta spodbuja primerno vzgojo ljudi, ki jih podjetja potem najamejo.

Stranka PAP je razvoj Singapurja do leta 1985 na kratko opredelila v štirih fazah:

1. 1956–65: rast industrij domače proizvodnje, da bi zmanjšali odvisnost od uvoza.

2. 1956–73: težnja k delovno intenzivnim industrijam, npr. ladjedelništvu in popravilu ladij, sestavljanju hladilnikov in integriranega vezja, tekstilni industriji ter izdelavi lasulj.
3. 1973–78: premik k raznovrstnejšim industrijam z večjo dodano vrednostjo, npr. pol-sintetični penicilin, rafinerije nafte, oprema, ki zahteva oljnatost, ekrani iz tekočih kristalov, barvne cevi za televizije.
4. 1978–84: nadgradnja in prestrukturiranje k industrijam, ki zahtevajo strokovno znanje, ter k tehnološko intenzivnim industrijam, npr. elektronske komponente in materiali, trdi diski.

(PAP v Hopf 2009, 253)

Delovno intenzivno gospodarstvo, usmerjeno k izvozu, je bilo v šestdesetih primerno načrtovano, saj sovпада s prostorsko preselitvijo in širitvijo industrijske proizvodnje od razvitih k manj razvitim azijskim državam s poceni delovno silo. Najpomembnejša preselitev se je zgodila v panogi elektronskih industrij s cenenimi potrošnimi izdelki in polprevodniki. Nezaposlenost je stalno padala in sredi sedemdesetih je Singapurju začelo primanjkovati delovne sile, ki so jo nato morali začeti uvažati. Uspešna industrializacija je zahtevala razvoj institucionalnih struktur za nadzor tujih investicij. (Chua 1998, 983) Že 1961 so po nasvetu nizozemskega svetovalca Winseniusa ustanovili Upravo za ekonomski razvoj (Economic Development Board), agencijo, ki se je ukvarjala z vsemi potrebami investitorjev na enem mestu, tako da se tem ni bilo treba ukvarjati z velikim številom javnih služb in ministrstev. (Lee 2000, 59) Winsenius je postavil tudi dva pogoja za uspeh Singapurja: prvi je bil odstranitev komunistov, ki so onemogočali kakršen koli razvoj Singapurja, drugi pa, da ne odstranijo Rafflesovega spomenika (nikoli ga niso odstranili). Prav tako je svetoval, da potrebuje Singapur obsežno tehnično, menedžersko, podjetniško in marketinško znanje iz Amerike in Evrope. (Lee 2000, 50)

Sredi sedemdesetih je bil Singapur že ujet v globalni proizvodni krog. Proizvodnja je postala bolj prefinjena in strokovna ter je vključevala proizvodnjo računalniških delov in programov. To je vodilo v nove naložbe v elektronskem sektorju in v raznolikost izdelkov, kar je, kljub globalni recesiji, zelo spodbujalo izvoz. Multinacionalna podjetja so začela v Singapurju vlagati v raziskave in razvoj, kar je razširilo njihove do tedaj že uspešne proizvodne dejavnosti ter dokazovalo njihovo dolgoročno zaupanje. (Economic Development Board 2014) Drugi steber singapurske ekonomije pa so podjetja v strateških sektorjih, kot so npr. petrokemija, jeklarstvo, gradnja ladij, letalski prevozi, trgovina, telekomunikacije, ki so v lasti

oz. pod nadzorom vlade. Pri tem pa je vlada vedno vzdrževala tesne odnose z zasebnim poslovnim sektorjem.

Vlada oz. ministrstvo za finance je 1974 ustanovila Temasek Holdings, družbo, ki je od ministrstva za finance prevzela upravljanje deležev v strateških podjetjih in deluje kot komercialno investicijsko podjetje, njegov edini delničar pa je ministrstvo za finance. Glavna naloga Temaseka je doprinos k ekonomskemu razvoju, industrializaciji in finančni raznolikosti s strateškimi naložbami v Singapurju ter okolici. Danes je portfelj Temaseka vreden približno 130 milijard evrov, velja pa tudi za eno redkih globalnih podjetij z najvišjimi ocenami, ki jih podeljujejo kreditne agencije. (Sovereign Wealth Fund Institute 2014) Singapur je imel v sedemdesetih tudi visoke nacionalne prihranke, zato so nacionalne rezerve hitro rasle. Vlada se je odločila, da bi bili ti prihranki bolje vloženi v dolgoročne in visoko donosne naložbe, zato je 1981 ustanovila Government of Singapore Investment Corporation (GIC), katerega portfelj je danes ocenjen na 230 milijard evrov, podjetje pa je prav tako eno redkih, ocenjenih z najvišjimi ocenami. Temasek je deveti največji državni investicijski sklad, medtem ko je GIC na petem mestu. Temasek je imel skozi tridesetletno obdobje donos 16 %, GIC pa v dvajsetih letih 4 %. V letih 2013 in 2014 sta GIC in Temasek na globalni ravni vodilna po naložbah med državnimi investicijskimi podjetji. 16 milijard dolarjev, ki sta jih porabila za naložbe v letu 2013, je pomenilo približno tretjino vseh neposrednih naložb državnih investitorjev tega leta. (Bloomberg 2014) Danes je izvršni direktor Temaseka Ho Ching, žena premiera Leeja, kar jo na lestvici revije Forbes uvršča na 43. mesto med 100 najvplivnejšimi ženskami na svetu. (Forbes 2015)

Uspeh industrializacije je veliko prispeval k politični stabilnosti in legitimnosti vladne stranke PAP, ki se je še vedno borila ter zmagovala proti politični levici, ki je imela podporo v nekaterih radikalnih sindikatih in ostalih masovno organiziranih organizacijah. Hkrati z obsežno industrializacijo se je takrat v ozadju nenehno razvijal tudi storitveni sektor in leta 1980 je v ekonomskem učinku prehitel proizvodnega – najbolj impresiven je učinek finančnega in poslovnega sektorja ter sektorja transporta in komunikacij. (Castells v Chua 1998, 983) Konec sedemdesetih je vlada spoznala, da bo zaradi omejene delovne sile in prostora Singapur postal vedno bolj nekonkurenčen glede na delovno intenzivne in nizko tehnološke industrije, zato je bila potrebna nova strategija v proizvodnem sektorju. Tako so v letih 1979–81 plače v tem sektorju rasle za 20 % na leto, da bi se delovno intenzivne industrije premaknile v sosednje države in regijo ter da bi se sprostil tesen trg delovne sile za nove industrije. (Rodan v Chua 1998, 983) Velik del ekonomske rasti v Singapurju je bil

dosežen kot rezultat neposrednih tujih naložb. V tem se Singapur razlikuje od ostalih na novo industrializiranih azijskih držav, ki so industrijsko rast večinoma financirale z domačimi viri. Singapur se je obrnil k industrijam, ki so jim dajali prednost multinacionalni korporativni vlagatelji (izdelki iz nafte, elektronika in gradnja oz. popravilo ladij), namesto k industriji tekstila, oblačil ter plastike. Leta 1978 so multinacionalne korporacije zagotavljale 52 % zaposlitev, 63 % dodane vrednosti, 71 % skupne proizvodnje in 84 % proizvedenih izdelkov. Večinoma so vlagala japonska in ameriška podjetja. (Hamilton v Grice in Smith 1985, 348) V osemdesetih je vsak razvojni načrt vseboval nove ukrepe, usmerjene k finančnim inovacijam. Vladne politike za privabljanje mednarodnih finančnih institucij so uspele.

Leta 1986 je sledila nova iniciativa »Onstran produkcije«; Singapur se mora, kot industrijski center, premakniti preko tega, da je le baza za proizvodnjo, in mora postati popoln mednarodni poslovni center. Ne more se zanašati le na podjetja, ki prihajajo v Singapur samo za proizvodnjo ali sestavljanje izdelkov, ki so zaželeni drugje. Privabiti mora podjetja, da vzpostavijo operacijska središča, ki so zadolžena za podporo podružnicam v celotni regiji. V Singapurju naj bi taka podjetja načrtovala izdelke, upravljala z njihovimi financami in zagotavljala administrativne, tehnične ter menedžerske usluge podružnicam. Tako se jim bo izplačalo vzpostaviti sedeže podjetij, ki bodo proizvajala storitve ali usluge za izvoz. Singapur naj postane glavni izvoznik storitev in uslug. (Economic Committee Report 1986 v Chua 1998, 984) Medtem pa je od 1981 do 1990 število tujih bank naraslo iz 86 na 128, število poslovnih bank pa iz 39 na 68. (Hopf 2009, 255) Singapur je dovolil prvi tuji banki off shore izpostavo že leta 1968 in v štirih desetletjih postal pomemben in cvetoč finančni center, ki ne služi le domači ekonomiji, ampak tudi regiji in svetu. Rast Singapurja kot finančnega centra je bila v začetnih letih posledica rasti singapurskega trga azijskega dolarja, ki je azijski odgovor na evro-dolarski trg. Azijski trg dolarja je v bistvu mednarodni denarni trg v tujih valutah, ki je pridobival denar od tujih bank in jih posojal bankam v regiji ter obratno. Finančni servisi so veliko pripomogli k ekonomskemu razvoju Singapurja. V poznih osemdesetih in na začetku devetdesetih je bil finančni sektor najučinkovitejši sektor singapurske ekonomije s povprečno rastjo 20 % na leto ali z dvakrat večjo rastjo od ostale ekonomije. Mednarodne vlagatelje so privabljali z ukinitvijo davka na obresti za vlagatelje, ki niso bili prebivalci Singapurja. Sredi devetdesetih je Singapur postal eden večjih finančnih centrov s trgov deviz, po velikosti je bil četrti na svetu – za Londonom, New Yorkom in le malo za Tokiom. (Ngiam 1996, 362) Singapurski likvidni denarni trg je glavni vir financiranja regionalne rasti in razvoja, prav tako pa je Singapur prepoznan kot glavno središče za upravljanje premoženja, ki nudi vlagateljem

neposreden dostop do številnih regionalnih in globalnih priložnosti za vlaganje. Prednost pri tem mu daje čvrst in transparenten pravni okvir, hkrati s politično in z ekonomsko stabilnostjo, tako nudi idealno lokacijo za upravljavce premoženja za dostop do finančnih priložnosti v regiji. (Monetary Authority of Singapore 2014) Glede na lestvico Svetovne banke, ki razvršča države glede na lahkost poslovanja, je Singapur danes že deveto leto zapored na prvem mestu kot država, kjer je poslovanje najlažje. (World Bank 2014)

V treh desetletjih, do sredine devetdesetih, je Singapurju uspel prehod iz nerazvitosti v obilje in iz materialnega prikrajšanja v materialni presežek, ki ga je prinesel hiter ekonomski razvoj. V teh treh desetletjih je bil Singapur s preobrazbo ekonomskih temeljev sposoben držati korak s spremembami v globalni ekonomiji in preiti od delovno intenzivnih industrij k ekonomiji uslug, kar mu zagotavlja mesto na hierarhiji svetovnih mest v globalnem kapitalizmu. (Chua 1998, 981)

Zaradi očitne povezave med kapitalističnim razvojem in demokracijo je bila modernizacija najpogosteje pojmovana kot odločilni pogon demokratizacije. (Lerner 1958, Lipset 1959, Burkhart in Lewis-Beck 1994). Tezo, da modernizacija podpira demokratizacijo, so mnogi izpodbijali, vendar se je vedno znova uveljavila proti tem izzivom. Adam Przeworski in Fernando Limogni (1997) sta skušala dokazovati, da modernizacija pomaga preživeti že uveljavljenim demokracijam, ne pripomore pa k nastanku demokracije, vendar sta Boix in Stokes (2003) s pomočjo podatkov dokazala, da modernizacija deluje v korist obojega – nastanka in preživetja demokracije. Danes o dejstvu, da modernizacija pozitivno vpliva na demokracijo, ni resnega dvoma, razlogi za tak vpliv pa so slabše raziskani. Modernizacija je sestavljena iz številnih prepletenih procesov, vključujoč rast produktivnosti, urbanizacijo, poklicno specializacijo, družbeno raznolikost, povečevanje dohodkov in blaginje, povečevanje pismenosti ter izobraženosti, dostop do informacij, bolj intelektualne poklice, tehnološki napredek itd. Welzl meni, da ni popolnoma jasno, kateri od teh procesov povzroči natančno kaj za povečanje možnosti države, da postane in ostane demokratična, najverjetneje se teh učinkov niti ne da izolirati. Nemara pa ravno dejstvo, kako so ti procesi tesno prepleteni, povzroči, da so tako močni. (Welzl 2009, 81) Po Vanhanenu je sicer jasno, kaj ti procesi povzročijo skupaj – povečajo sredstva, dostopna navadnim ljudem, kar poveča zmožnost množic za sprožitev in vzdrževanje dejanj za uresničitev skupnih zahtev ter za kopičenje učinkovitega pritiska na državne oblasti, da se odzovejo. Ker je interes oblasti, da ohranja – kolikor se le da – avtonomijo pred pritiski množice, je demokratizacija malo verjeten rezultat, če množice ne premagajo odpora oblasti, da jim ta prepusti večjo moč.

Glavni učinek modernizacije je premik ravnotežja moči med elitami in množico na stran množice. (Vanhanen v Welzl 2009, 82)

V sedemdesetih in osemdesetih je Južna Azija kljubovala akademski teoriji, ki jo je zasnoval Martin Lipset in ki povezuje kapitalistični razvoj z demokracijo oz. z zatonom avtoritativnosti, ko so demokratična gibanja iz časa hladne vojne zamenjala avtoritativne režime po svetu, kar Huntington imenuje »tretji val«, Markoff »največji val od vseh« in Pye kot »krizo avtoritarizma«. Zaton enostrankarskih režimov na Japonskem, v Koreji, na Tajvanu in Filipinih potrjuje Lipsetovo tezo, vendar pa kot primera prožnega avtoritarizma še vedno ostaneta Malezija in Singapur. Singapur je primer in izjema neoavtoritarne oblasti, ki je hkrati uspešno kapitalistična in nedemokratična. (Goh 2002, 1)

3.1 Singapur in globalizacija

Koncept globalizacije spremljajo vroče debate in množica literature, ki neizogibno odseva disciplinarne orientacije ter predsodke različnih vodilnih avtorjev. David Held je jedrnatopredelil globalizacijo kot proces ali vrsto procesov, ki posebej preoblikovanje prostorske organizacije družbenih odnosov in transakcij ..., ter proces, ki povzroča medcelinske tokove in omrežja aktivnosti, medsebojna vplivanja ter izvajanja moči. Gre za različne ekonomske, kulturne, družbene in politične procese ter spremembe, ki oblikujejo svet zadnjih 50 let, od slavljenerevolucije v informacijskih tehnologijah, do zmanjšanja geopolitičnih meja v vedno naraščajočem obsegu transnacionalnih premikov blaga, storitev in kapitala. Povečana homogenizacija okusov potrošnikov, utrditev in širitev korporativne moči, visoko povečanje dohodkov in tudi revščine, »mcdonaldizacija« hrane in kulture ter naraščajoča prisotnost liberalno demokratičnih idej so dejavniki, ki se tako ali drugače povezujejo z globalizacijo. (Guttal 2007, 523) Glavne ključne kvalitete globalizacije so njena družbena osnova, politične in ekonomske dimenzije ter dejstvo, da povezuje različne doslej nacionalno demokratične aktivnosti preko državnih meja. Ena najbolj dramatičnih manifestacij teh prepletenih pojavov je povečan ekonomski obseg in politična pomembnost transnacionalnih korporacij, ki so izkoristile razvoj v komunikacijah, transportu ter organizacijo proizvodnega procesa, da so radikalno spremenile osnovno logiko proizvodnje v gospodarstvu. (Ruigork in van Tulder v Beeson 2003, 361) Po Pikalu je v neoliberalnem globalizacijskem diskurzu značilno tehnološko dojetje procesa globalizacije, ker so tehnološke spremembe pojmovane kot gonilna sila njenega razvoja. Prav tako je globalizacija predstavljena instrumentalno, je dejstvo in bo takšna tudi ostala, ne glede na dejavnosti vlade. Vprašanje ni, ali jo sprejeti ali

zavrnuti, ampak kako zagotoviti njen potek v pozitivni smeri, pri čemer je pomembno, da nacionalne in mednarodne institucije sprejmejo vpliv globalizacije ter primerno odgovorijo. (Pikalo 2003, 27–30)

Podobno je tehnološko in instrumentalno dojemal procese globalizacije tudi Lee Kuan Yew. Po Leeju se globalizacije ne da preokreniti, ker ni mogoče ne-izumiti tehnologij, ki so povzročile, da je neizogibna, zato meni, da bodo boljši in cenejši transport ter komunikacije še bolj spodbudili sile globalizacije. Singapur pa mora takšno realnost sprejeti in ostati odprt za talent, kapital, tehnologijo ter imigrante. (Lee 2009) Do takšnega razvoja je prišlo zaradi strategije, ki jo je Lee Kuan Yew izbral za premagovanje osnovnih pomanjkljivosti Singapurja. Ta je moral prehiteti svoje sosede, podobno kot Izrael svoje arabske sosede, in trgovati ter privabiti naložbe iz razvitega sveta – Evrope, Amerike in Japonske, saj so sosednje države rahljale vezi s Singapurjem. Veljavno reklo tistega časa je bilo, da multinacionalna podjetja izkoriščajo poceni zemljo, delovno silo in surovine ter tako nadaljujejo stari izkoriščevalski kolonialni vzorec. Voditelji tretjega sveta so verjeli v te teorije neokolonialnega izkoriščanja, Lee pa vanje ni bil prepričan, saj je moral reševati probleme realnega življenja in si, kot sam pravi, ni mogel privoščiti, da bi sledil kakršnim koli teorijam ali dogmam. Pri tem pa Singapur tudi ni imel nobenih naravnih sredstev, ki bi jih lahko multinacionalke izkoriščale. Tako je Singapur, kot odprta ekonomija, polno izkoristil globalizacijo. (Lee 2000, 57–59) Že v sedemdesetih so npr. ukinili trgovinske ovire in domača podjetja so postala primerna za konkurenco na globalni ravni. V devetdesetih pa je prišlo do liberalizacije bančnega sektorja z dovoljenjem tujim bankam, da odprejo več podružnic. Prav tako so odpravili omejitve za tuje lastništvo bank. Ko je 1997 izbruhnila azijska finančna kriza, so se v singapurskih bankah odločili za maksimalno javnost informacij, da bi omogočili vlagateljem popoln vpogled in presojo bančnega sistema, ter sprejeli še nekatere druge ukrepe, kar je omogočilo, da je Singapur utrdil svojo pozicijo kot finančni center. (Lee 2000, 81–82)

Aktivno posredovanje azijskih držav v njihove ekonomije je vplivalo na smer globalizacije in omogočilo multinacionalnim podjetjem velike dobičke. Po azijski finančni krizi 1997 je bilo treba v Singapurju preobraziti ekonomijo. Pri tem je bilo posredovanje države ključno za mirno tranzicijo v novi postindustrijski režim, saj je zagotovila, da nove zahteve po delavcih niso uničevale družbe in vladavine. Izid preobrazbe multinacionalnih podjetij v Singapurju nasprotuje neoliberalnemu idealu, da nevidna roka globalnega trga manjša revščino in neenakost. Vlada je z različnimi programi podpirala podjetja in delavce tako, da je razvila

kulturo preobrazbe s subvencijami, ki so podpirale prekvalifikacije delavcev. Vlada je tako zagotovila konkurenčno ceno delovne sile z reformo plač in s prispevkom delodajalcev v obvezni pokojninski sistem, ki ga je znižala, s čimer je povečala moč delodajalcev in zagotovila pozitiven potek globalizacije v prid kapitala. (Yun, Yin 2011, 395–408)

3.2 Pozelenitev Singapurja

Lee Kuan Yew je že v šestdesetih uvedel kampanjo proti stari kitajski navadi, proti pljuvanju. Sporočilo o možnosti širitve tuberkuloze in podobnih boleznih preko sline so širili z medijskimi kampanjami in preko šol ter postopoma dosegli, da je danes redko videti ljudi, ki bi pljuvali v javnosti. Po Leejevem mnenju so Singapurci priseljenci, ki so se odtrgali od domovine in so pripravljeni opustiti stare navade ter delovati v dobrobit nove države. Ta napredek je ohrabil Leeja, da je spreminjal tudi ostale slabe navade. Po neodvisnosti je Lee iskal dramatično priložnost za razlikovanje Singapurja od ostalih držav tretjega sveta. Odločil se je za čisti in zeleni Singapur. Pri tem je bilo fizično infrastrukturo lažje izboljšati kot neolikanost in nespoštljivost ljudi. Zaradi velike nezaposlenosti v šestdesetih so tisoči prodajali hrano na ulici, ne da bi se ozirali na promet, zdravje in ostale stvari, kar je spremenilo dele mesta v t. i. slume. Tega se niso mogli znebiti do 1971, ko je vlada ustvarila številna nova delovna mesta, dodelila licence prodajalcem in kuharjem hrane ter jih umaknila s ceste v primerno zgrajene stavbe – t. i. »hawker« centre. Nekateri od teh hawkerjev so bili tako izvrstni kuharji, da so postali turistične atrakcije, nekateri pa so postali tudi milijonarji, ki so se na delo vozili z dragimi avtomobili. Singapur je bil ustvarjen iz podjetnosti, teženj in talenta takšnih ljudi. (Lee 2000, 173–175)

Za doseg standardov prvega sveta so si postavili cilj, da se Singapur spremeni v tropsko mesto vrtov. Posadili so na milijone dreves, palm in grmičevja. Pozelenitev Singapurja je dvigala moralo ljudi, bili so ponosni, vendar sta bili pri spopadih s starimi navadami ljudi potrebni velika vzdržljivost in konzervativnost, saj so ti, ne glede na družbeni status, še vedno na različne načine uničevali zelenje. Sporočilo so jim prenašali preko šol in njihovih otrok. Konec sedemdesetih so se po zgledu Singapurja tudi drugi voditelji držav ASEAN-a odločili za pozelenitev svojih mest – Kuala Lumpurja, Džakarte, Manile in Bangkoka. Lee jih je pri tem spodbujal, menil je, da noben drugi projekt regiji ni prinesel bogatejšega poplačila. Pozelenitev je bila pozitivna konkurenca, ki je koristila vsem – bila je dobra za moralo, turizem in investicije. Sicer pa si je lahko Lee zamislil mnoga področja, na katerih je konkurenca lahko škodljiva, celo smrtonosna. (Lee 2000, 173–177) Pri tem je imel verjetno v

mislih kritike in politično konkurenco, saj je nekoč dejal, da »če se prepiraš in nastopaš proti meni, si bom nadel kovinski bokсар in te ujel v slepi ulici ... Vsakdo, ki se odloči nastopati proti meni, potrebuje kovinske bokсарje. Če misliš, da mi lahko škodiš bolj, kot lahko jaz tebi, poskusi. Drugega načina za vladanje kitajski družbi ni.« (The Guardian 2015a)

Eden od razlogov za čisti Singapur je bila potreba po zbiranju največje mogoče količine vode. Voda je bila za Leeja strateška prioriteta vse od osamosvojitve, saj je bil velik del oskrbe Singapurja z vodo odvisen od Malezije, suše in poplave pa so bili običajni pojavi. Lee je 1971 ustanovil enoto za načrtovanje voda in naznanil, da »se mora vsaka politika upogniti v kolenih v korist vodnega preživetja Singapurja«. (Center for Liveable Cities Singapore 2013) Sredi sedemdesetih je reka Singapur začela kazati znake starosti in izkoriščenosti, saj v njenih vodah ni bilo več življenjske aktivnosti. Vode so bile polne gospodinjskih odpadkov, odpadkov »hawkerjev«, odpadkov iz sagove palme in ostalih lahkih industrij, nad reko se je po stoletju živosti naselil smrad. Strašen smrad reke Singapur pred letom 1980 je ena od stvari, ki se je spominjajo mnogi. (Asian Civilisations Museum 2013) Najambicioznejši načrt, ki si ga je zadal Lee, je bilo očiščenje reke Singapur, kar je bil tudi ogromen inženirski podvig. Zgradili so odvodni sistem za celotni Singapur, preselili veliko število ljudi in na milijone glav živine. Kmetje so za to dobili visoke odškodnine, vendar se nikoli niso privadili ali bili srečni, da so jih iz barak preselili v sodobnejše stanovanjske soseske, in so tudi 20 let kasneje volili proti stranki PAP, ker je vlada uničila njihov način življenja. Še danes imata opozicija oz. Delavska stranka (Worker's Party) ter tudi Singapurska ljudska stranka (Singapore Peoples's Party) največjo podporo v obmestnih območjih Hougang, Aljunied, Potong Pasir in Punggol, pri čemer so to območja, ki so bila v preteklosti namenjena poljedelstvu in živinoreji. (Singapore Elections 2015) Reko Singapur so očistili do srede osemdesetih. Skozi leta so nenehno izboljševali sisteme odtokov in kanalizacije, širili rezervate, zajezili reke in vpeljali urbane zbiralnike vode. Z reciklirano in s procesom razsoljevanja pridobljeno vodo je Singapur danes na poti do samozadostnosti, kar posledično podpira tudi cvetočo vodno industrijo ter omogoča pripravljenost na podnebne spremembe.

Čeprav je Singapur rešil notranje težave z onesnaženostjo, je bil 1994 in 1997 prekrit s smogom oz. z dimom z Bornea in s Sumatre, ki ga povzročajo požigi plantaž in gozdov, da očistijo zemljo, namenjeno nasadom palm, iz katerih izdelujejo palmovo olje. (Lee 2000, 178–81; The Straits Times 2011) 2013 je Singapur spet doživel veliko krizo zaradi smoga iz Indonezije, pri tem so bile vrednosti onesnaženja zraka več dni zapored rekordno visoke, tako da je bilo treba omejiti gibanje ljudi na prostem in uvesti nekatere druge ukrepe, kot je npr.

uporaba zaščitnih dihalnih mask. Smog je bolj ali manj vsakoletni pojav od maja do julija, vendar so razsežnosti različne. Včasih se pojavi občasno, 2013 pa je nad mestom neprekinjeno vztrajal mesec dni. Ti vsakoletni požigi povzročajo škodo zdravju ljudi, turizmu, poslu in tudi diplomatske napetosti. Sicer pa so smog in požigi ter izsekavanje v JV Aziji dolgotrajno vprašanje in izziv, ki ga državam ASEAN-a ne uspe rešiti, saj te metode uporabljajo mali kmetje in tudi velike korporacije.

Pobuda za pozelenitev Singapurja, ki jo je sprožil Lee Kuan Yew, je uspela. Tako ima Singapur danes zelo čisto in zeleno okolje, zato je postal značilno in zelo živahno globalno mesto oz. metropola. Težava pri tem je omejitev prostora, kar pa je nadomestilo skrbno načrtovanje, tako da je približno 10 % zemlje namenjene parkom in naravnim rezervatom. Rastlinstvo oz. pozelenitev ostaja v Singapurju prioriteta, pri tem pa tudi ohranitev biotske različnosti. 2012 so odprli impresivne Vrtove ob zalivu (Gardens by the Bay). Gre za 100 hektarjev veliko površino zemlje, iztrgane morju, na kateri so zgradili t. i. super drevesa, vertikalne vrtove v obliki dreves, visokih 25–50 m. Ta so poseljena z različnimi rastlinami, hkrati pa opremljena s fotovoltaičnimi celicami in z drugimi najnovejšimi, naravi prijaznimi tehnologijami, ki posnemajo ekološke funkcije dreves. V vrtovih sta tudi dva ogromna hlajena rastlinjaka, ki sta pojem učinkovite energetske izrabe in gradnje. To sta največja rastlinjaka brez stebrov na svetu, leta 2012 sta na svetovnem festivalu arhitekture dobila priznanje za svetovni stavbi leta. (Gardens by the Bay 2013) V Singapurju je tudi največji navpični vrt. Gre za vrt, zasajen na steni 24 nadstropij visoke stolpnice. (The Straits Times 2014č) Singapurski 150 let stari botanični vrt, ki ga je ustanovil sir Stamford Raffles, ustanovitelj Singapurja, je bil spet izbran za najboljši park v Aziji, (The Straits Times 2014d) leta 2015 pa je bil uvrščen na Unescov seznam svetovne dediščine kot prvi in edini tropski botanični park na tem seznamu. Testirajo tudi plavajoče solarne plošče, saj želijo z njimi pokriti notranje vodne rezervate, s čimer bi bili začetniki takšne tehnologije in model ostalemu svetu. (News360 2014)

4 Politični okvir

Singapur je postal uradno neodvisen avgusta 1965. Z neodvisnostjo mu je bila odvzeta vloga administrativnega, komercialnega in vojaškega središča britanskega imperija v jugovzhodni Aziji.

Predsednik je postal Ishak bin Yusof, ministrski predsednik pa zelo vplivni Lee Kuan Yew iz stranke PAP. Lee Kuan Yew je obvladoval stranko PAP, ki vlada Singapurju, neprenehoma vse od dekolonizacije. To je bila tako rekoč njegova stranka in v veliki meri njegova lastna vizija, s katero je moderniziral malo otoško državo s populacijo treh milijonov – večinoma Kitajcev, po Leejevih besedah, obkroženih z »morjem malezijskih ljudi«. (Jones 1997, 284) Obkroženemu z močnejšimi sosedami (Malezijo, Indonezijo in Kitajsko) je bil Leejev prvotni cilj zagotovitev fizičnega preživetja nove države in zadržanje singapurske nacionalne identitete, zato ni pritiskal za takojšen odhod sil Commonwealtha iz Singapurja in je zahteval njihov postopen umik ter zamenjavo z lokalnimi, v Singapurju izurjenimi silami.

Politični sistem – parlamentarna demokracija je zapuščina britanske kolonialne nadvlade. Parlament je enodomen – kot v nekaterih ostalih malih državah, in medtem ko je Singapur podedoval enak britanski model vladavine kot druge države Commonwealtha, je njegov sistem vladavine postal široko znan zaradi učinkovitosti in sposobnosti, še posebej v primeru njegove vloge pri ustvarjanju ekonomskega čudeža, saj nenehno dosega (visoko) gospodarsko rast. (Haque 2004, 228)

Generalni sekretar stranke Lee Kuan Yew in še dva ostala člana so se leta 1955 potegovali za mesta v novi skupščini in sedeže z lahkoto dobili. Stranka PAP bi lahko dobila večino v 32-članski skupščini, vendar bi to pomenilo, da bi morala poskrbeti, da bo delovala ustava. Stranka je ustavi nasprotovala, zato je Lee postal član skupščine, da to uporabi kot tribuno, s katere je lahko napadal ustavo in nadaljeval boj za popolno samoupravo. 1959 se je Velika Britanija strinjala z ustavnimi spremembami, ki so prinesle v celoti voljeno zakonodajno skupščino in samoupravo. V teh okoliščinah je bila stranka PAP pripravljena na prevzem oblasti, dobila je 34 od 51 sedežev v skupščini. Lee Kuan Yew je oblikoval vlado in postal prvi predsednik singapurske vlade. (Josey 1980, 4–6) Med letoma 1965 in 1981 je PAP dobila vse sedeže v parlamentu, sicer pa je stranka zmagala na vseh volitvah in se obdržala na oblasti vse do danes. Pri tem velikokrat tudi ni kandidatov v vseh okrožjih, kar pomeni, da te sedeže avtomatično dobi zmagovalec, torej stranka PAP.

4.1 Stranka PAP

Po Weeju je med vsemi postkolonialnimi državami JV Azije mestna država Singapur edinstvena v tem, kako je vlada vladajoče stranke PAP, ki je bila prvič izvoljena 1959, z osrednjim namenom ekonomskega razvoja predrugačila družbo. Najvažnejša vloga stranke PAP je bila vpliv na dosežek »sreče, blaginje in napredka naše nacije«, kot je leta 1966 v nacionalno zaobljubo zapisal prvi minister za kulturo S. Rajaratnam. Utrjevanje tega vidika traja vse od leta 1965, intenzivnost pa se je še povečala v sedemdesetih, ko se je okrepila ekonomija. (Wee 2001, 223)

Stranka PAP je bila ustanovljena 1954 kot nacionalistično gibanje. Ustanovili so jo v Veliki Britaniji izobraženi pripadniki srednjega sloja. Glavni cilj stranke je bil doseči nacionalno svobodo brez uporabe sile, tj. končanje kolonializma in vzpostavitev neodvisne nacionalne države Malezije, v katero bi bili vključeni Malezijska federacija in kolonija Singapur. Stranka je zavračala dotedanjo ustavo Singapurja in federacije, ker sta bila najvišja oblast in nadzor še vedno v rokah kolonialnih sil. (Josey 1980, 13–14) Sprva je bila stranka organizirana kot masovna levičarska stranka, ki je sprejemala tudi komunizmu naklonjene sindikaliste, da bi tako razširila svojo podporno bazo. Svoj pohod je začela z dvema frakcijama – zmerno, angleško govorečo, ki jo je vodil Lee Kuan Yew, in s kitajsko govorečo, ki jo je vodil Lim Chin Siong. V začetnih letih so stranko zaznamovali trije ključni dogodki: 1957 neuspešen prevzem s strani komunistov in dva razkola zaradi osebnih ter ideoloških razlik v letih 1960 in 1961. Skorajšnji prevzem s strani levičarske frakcije Barisan Sosialis je bil odločilen trenutek v zgodovini stranke PAP, saj je zmerna struja ugotovila, da lahko vključenost in znotrajstrankarska demokracija slabita enotnost stranke. Po skorajšnjem prevzemu se je Lee odločil, da bo stranko reorganiziral iz masovne v stranko kadra. (Tan 2014, 10)

Da bi zagotovila, da lahko kadri postanejo samo člani, ki veliko prispevajo, je stranka vzpostavila izbirne komisije in izobraževanja za kadre. Število kadrov nikoli ni bilo znano, ocenjujejo pa ga na okrog 1000 oz. približno 7 % strankinega članstva. Navadno je kader lojalen in zaupen strankarski aktivist, ki ga predlaga član parlamenta iz nabora vidnih in odličnih aktivistov iz podružnic, prav tako pa mora kandidat opraviti tri različne intervjuje z ministri ter člani parlamenta kot izpraševalci. (Lee v Tan 2014, 10) Ta skrivni in izključevalen proces novačenja kadrov vzgaja zvezo elit, saj v notranje kroge filtrira podobno misleče člane ter izloči tiste z ekstremnimi pogledi. Biti kader ne prinaša posebnih spodbud ali privilegijev,

vendar pa občutek ekskluzivnosti, da je nekdo eden izmed redkih izbrancev, služi kot kolektivna spodbuda in daje občutek pripadnosti. (Panebianco v Tan 2014, 11)

Z odcepom levičarske frakcije Barisan Sosialis je stranka PAP na terenu izgubila večino organizacijskih struktur in vodstev skupnosti, ki so bile tako pomembne za njen volilni uspeh leta 1959. Odgovor stranke PAP je bilo zastraševanje nasprotnikov in odstranitev njihovih družbenih ter organizacijskih temeljev v civilni družbi. (Tey 2010, 295) Zraven tega pa so v tem obdobju kandidati stranke PAP doživljali poraze na volitvah in nekateri člani so prenesli podporo k protikandidatu stranke Davidu Marshallu, ki je podpiral »neodvisnost pred združitvijo«. Marshallova zmaga je pomenila za Leeja in njegove kolege negotovost glede njihove nadaljnje politične kariere. V tem času so nekateri videli Singapur kot potencialno Kubo, ki bi ogrožala nekomunistično Malezijo, zato so nekateri malezijski voditelji združitve s Singapurjem razumeli kot način za okrepitev Leejevega nekomunističnega režima in s tem krepitev regionalne stabilnosti. Leejeva poslabšana politična pozicija je prepričala Abdula Tunka, prvega predsednika malezijske vlade, da je treba prevzeti nemirni otok, da bi ga lahko nadzorovali. V tem času je Lee Kuan Yew opustil strategijo obvladovanja komunizma in se soočil s tem. Medtem pa se je, s hrbtom proti zidu, boril za združitve na več frontah: skozi maratonske radijske oddaje, na kontroverznem in zmagovalnem referendumu, pred Komitejem Združenih narodov 17. julija ter s pogovori z malezijskimi voditelji o pogojih priključitve. (Stockwell 2004, 62–64)

4.2 Soočenje s komunizmom, zakon o notranji varnosti in politična opozicija

Soočenje s komunizmom je doseglo vrhunec s t. i. operacijo Coldstore. Drugega februarja 1963 je policija v poznih nočnih urah izvedla številne racije v Singapurju in Maleziji ter pridržala in priprla posameznike, osumljene pripadnosti komunističnim organizacijam. Med več kot sto ljudmi, pridržanimi prvega dne operacije Coldstore, je bilo 24 članov stranke Barisan Sosialis, glavne opozicije stranki PAP, vključno z voditeljem Barisanov Lim Chin Siongom. Med drugimi so bili pridržani tudi uredniki časopisov, sindikalisti, delavci, zdravniki, odvetniki, študentje. Pridržanje je omogočal Internal Security Act (zakon o notranji varnosti), ki ga Singapur ni odpravil vse do današnjega dne. Svet za notranjo varnost pa je objavil dokument, ki upravičuje pridržanje s tem, da naj bi bili pridržani povezani z dolgoročnim ciljem komunistične stranke Malezije, tj. z infiltracijo in s prevzemom levičarskih strank, delavskih združenj in sindikatov v koloniji, da bi podpihovali nasilne

nemire. Bistvena tarča zarotnikov naj bi bila prekinitev oblikovanja federalne strukture, sestavljene iz neodvisne Malezije, samoupravne kolonije Singapur, kolonij Sarawaka in severnega Bornea ter protektorata Brunei, ki naj bi se zgodila avgusta 1963. (Jones 2000, 85) Po drugi strani pa je eden od voditeljev Barisan Sosialisa dr. Kai Soo Poh v imenu bivših pripornikov in preživelih leta 2013, ob 50. obletnici operacije Coldstore, v parku Honga Lima, ki je edini javni prostor v Singapurju, kjer je dovoljeno protestirati, branil njihov »mladostni idealizem« iz leta 1963. Tako naj bi njihov mladostni idealizem klical po neodvisnem, multietničnem, multiskupnostnem narodu, ki ni diskriminatoren proti nobeni rasi ali skupnosti, in po narodu, kjer bi ljudje uživali ekonomsko dostojanstvo ter socialno varnost. »Vlada Barisanov absolutno ne bi dopustila sedanje obscene razlike v dohodkih med tistimi, ki smo jih izvolili v vlado, in med najnižjim slojem družbe, prav tako je naš mladostni idealizem klical po narodu, ki bi užival polne demokratične in človekove pravice, vlada Barisanov pa tudi ne bi dovoljevala kakršnega koli samovoljnega pridržanja brez sojenja. Absolutno ne.« (Ming 2013)

Zakon o notranji varnosti oz. Internal Security Act (ISA), ki omogoča neomejeno preventivno pridržanje brez sojenja, je bil v koloniji Singapur uveden 1948 in temelji na podobni malezijski zakonodaji, ki je bila namenjena predvsem nasprotovanju komunističnemu nasilju, ki je postajalo grožnja varnosti in miru v malezijski federaciji. Zakon o notranji varnosti je nenavaden primer zakonodaje, saj omogoča pridržanje brez sojenja, kar je v nasprotju z nekaterimi osnovnimi svoboščinami, kot sta npr. pravica, da nisi prikrajšan za osebno svobodo, in enakost pred zakonom, ki ju varuje tudi singapurska ustava. Vendar je zakon zaščiten s 149. členom, imenovanim »legislatura proti prevratu«, ki omogoča delovanje v nasprotju z ustavno podeljenimi osebnimi svoboščinami v primeru, da nekdo bodisi znotraj ali pa zunaj Singapurja:

- (a) povzroča ali povzroči precejšnjemu številu državljanov strah pred organiziranim nasiljem proti osebam ali lastnini;
- (b) vzbuja nezadovoljstvo proti predsedniku ali vladi;
- (c) podpira neugodna čustva in sovražnost med različnimi rasami ali ostalimi razredi populacije z verjetnostjo povzročanja nasilja;
- (d) se ukvarja s spremembami, ki so v nasprotju z zakonitimi sredstvi, od česar koli, vzpostavljenega z zakonom ali
- (e) deluje tako, da je škodljivo za varnost Singapurja.

Preden lahko osebo priprejo brez sojenja, mora predsednik ugotoviti, da je takšno pridržanje nujno za »preprečevanje, da oseba deluje kakor koli v nasprotju z varnostjo Singapurja oz. v nasprotju z javnim redom«. Sicer pa predsednik ne deluje v skladu s svojim osebnim preudarkom in pooblastilom, ampak mora glede tega vprašanja slediti nasvetom vlade. Z drugimi besedami, vlada je tista, ki odloča, ali neka oseba pomeni varnostno tveganje. (Lee 2012)

Naslednja operacija, ki jo mnogi vidijo kot nadaljevanje operacije Coldstore, je bila aretacija 22 članov Barisan Sosialisov zaradi suma komunističnih aktivnosti leta 1966. Vse pridržane, razen dr. Chia Thye Poh, so izpustili po podpisu dokumenta o zavračanju nasilja in pretrganju vezi s komunistično stranko Malezije. Chia tega dokumenta ni podpisal, ker bi to po njegovem mnenju pomenilo priznanje, da je komunist. Pred tem je Chia 1966 sodeloval pri bojkotu parlamenta zaradi odločitve o odcepitvi od Malezije leto prej, saj te odločitve ni obravnaval parlament, niti je niso izvolili državljani na referendumu, kar je bilo zanj nedemokratično. Prav tako je sodeloval v demonstracijah v podporo Vietnamu proti ZDA, ki so se kasneje sprevrgle v spopad med protestniki in policijo. Dr. Chia Tye Poh je s tem postal politični zapornik z najdaljšim stažem v singapurski zgodovini, brez sojenja je bil zaprt 23 let in še naknadno 9 let v hišnem priporu. Ta dolgotrajna zaporna kazen ga kot političnega zapornika po dolžini kazni uvršča na drugo mesto za Nelsonom Mandelo, bivšim južnoafriškim predsednikom. Sicer pa drugo mesto po dolžini kazni v Singapurju zaseda dr. Lim Hock Siew, prav tako član Barisan Sosialis, ki je bil brez sojenja zaprt 20 let. (Remember Singapore 2012)

Leta 1987 je bila izvedena nova operacija, imenovana »Spectrum« oz. »marksistična zarota 1987«, z aretacijo 16 ljudi, ki so s komunističnimi taktikami domnevno spodkopavali singapurski družbeni in politični sistem. Aretacije so sprožile negativen odziv javnosti, ki je izviral iz prepričanja, da je vlada zlorabila zakon o notranji varnosti. Poročila o neprimernem ravnanju z zaporniki pa so sprožila mednarodno ogorčenje, ki je omadeževalo globalno podobo Singapurja. Po teh dogodkih so zakon o notranji varnosti širše dojemali bolj kot instrument režima stranke PAP za kratenje nasprotnega mnenja kot pa instrument za varovanje Singapurja pred varnostnimi grožnjami. Vlada je na očitke o zlorabah odgovorila s ponavljanjem o tem, da uporablja zakon o notranji varnosti preventivno in ne kaznovalno. (Cheong 2006, 36–41) Po mnenju Hughja Hicklinga, ki je napisal osnutek zakona o notranji varnosti, »je zakon o notranji varnosti od začetkov v šestdesetih z leti postajal vedno strožji, pri čemer je prihajalo do zlorabe moči, in namesto da bi zapirali ljudi, osumljene

organiziranja nasilja, čemur je bil zakon sprva namenjen, je prišlo do zapiranja političnih nasprotnikov, ki pa so bili bolj ali manj neškodljivi.« (Hickling v Cheong 2006, 48)

Medtem ko vprašanje človekovih pravic prevladuje pri vsakršni razpravi o zakonu o notranji varnosti, pa je zakon primeren tudi v 21. stoletju v »novem varnostnem okolju« po dogodkih 11. septembra 2001. To novo varnostno okolje, katerega bistvo je nenehna grožnja terorizma, učinkovito slabi vpliv vprašanja človekovih pravic. Po letu 2001 so zakon o notranji varnosti večkrat uporabili. Pri tem gre večinoma za pridržanje ljudi, osumljenih povezav s terorističnimi organizacijami, od katerih je večina pripadnikov skrajne jugovzhodnoazijske islamistične organizacije Džamaje Islamije. V tem primeru so mnogi Singapurci izrazili močno podporo dejanjem vlade in s tem uporabi zakona. (Cheong 2006, 28–29) Nedavno pa so oblasti v skladu z zakonom o notranji varnosti aretirale in zaprle dva mladeniča, ki sta se želela pridružiti t. i. Islamski državi Iraka in Sirije (ISIS/Daesh) oz. sta v primeru, da ne bi mogla oditi v Sirijo, načrtovala napade v Singapurju. (The Straits Times 2015e)

Nasprotno pa je Lee Kuan Yew trdil, da so se komunisti uničili sami. Menil je, da so člani Barisan Sosialisa z bojkotiranjem, demonstriranjem in s prenosom »boja na ulico« posnemali norost kulturne revolucije na Kitajskem, ki so jo spremljali preko Radia Peking, s čimer pa niso pridobili javne podpore, ampak so te taktike še bolj razcepile in uničile Barisane, ki so imeli pred tem 33 % podporo ter so bili druga največja stranka v Singapurju. S tem so povzročili, da je združena komunistična fronta postala neučinkovita, in dejansko predali parlamentarno areno stranki PAP, kar je bila draga napaka, ki je v obliki neizzvane prevlade stranke v parlamentu trajala naslednjih 30 let. (Lee 2000, 110)

Alternativni pogledi na to obdobje singapurske zgodovine so v javnih razpravah vse do danes tabu tema. Vlada onemogoča kakršno koli neodvisno preiskavo in s tem mogočo spravo. Nedavno, septembra 2014, je agencija vlade za razvoj medijev (Media Development Authority) prepovedala predvajanje na nekaterih festivalih nagrajenega filma »To Singapore With Love« lokalne režiserke Tan Pin Pin, ki govori o političnih izgnancih. Po mnenju agencije vsebina filma ogroža državno varnost in stabilnost Singapurja, s tem ko legitimna dejanja varnostnih agencij prikazuje na izkrivljen način – kot dejanja, katerih žrtev so bili nedolžni posamezniki. Minister za komunikacije Yaacob Ibrahim pa je dodal, da posamezniki, ki so zapustili Singapur in ostali izven njega ter niso odgovarjali za pretekle dejavnosti, ne smejo imeti dostopa do medijskih platform, kjer bi nato predstavljali izkrivljene in neresnične zgodbe, da bi zavajali javnost, se samoopravičevali ali pa zanikali pretekle

dejavnosti. (The Straits Times 2014f) Pri tem obstaja možnost, da vlada danes – v času interneta in s tem alternativnih medijev ter novic – s takimi dejanji dosega ravno nasprotno od zelenega in je v tem primeru le še povečala zanimanje javnosti za ta film.

Kot odgovor je sicer oktobra 2014 prišlo do razstave in do ponatisa knjige *The Battle for Merger*, kompilacije prej omenjenih maratonskih radijskih govorov, v katerih Lee Kuan Yew poudarja in prepričuje javnost, da je združitev z Malezijo ključna za preživetje Singapurja, in razkriva komunistično nevarnost ter njihov poskus preprečitve te združitve. Po Leeju: »je to bila borba s komunisti za srca in duše ljudi Singapurja. Vložek pa je bil: prihodnost singapurske sreče, blaginje in napredka.« (National Library Board Singapore, 2014) Ponatis knjige je sicer posledica nedavnih poskusov zgodovinarjev, da predrugačijo vlogo komunistov in njihovih podpornikov pri tem vprašanju; namenjen je za zagotavljanje preverjene resnice. (The Straits Times 2014g)

4.3 Politična legitimacija

Volitve v Singapurju so obvezne in stranka PAP vloži vse napore v to, da dobi visoko podporo. Volilna kampanja traja devet dni. Volivcem v volilnih okrožjih, ki niso volila za PAP, grozijo z zmanjšanjem javnih storitev transporta in stanovanj. Sistem javnih stanovanj igra vlogo sistema za politično mobilizacijo, saj se volivci bojijo, da vlada ne bo več obnavljala stanovanj in izboljševala infrastrukture sosesk, če okrožje ne bo volilo kandidatov stranke PAP. (Low v Lee 2006, 457) Za takšno ideologijo vladavine je Lee Kuan Yew skoval ime »zaupniški model demokracije«, ki zagotavlja državi neomejeno pooblastilo v zameno za dobro vladavino in učinek. Pri tem so volitve za prebivalstvo edina možnost političnega nesoglasja. (Lee 2006, 457) Skozi leta je država popolnoma prodrla v družbo in si v imenu zagotavljanja ekonomske rasti zagotovila nadzor nad njo, vendar so se po letu 1980 začele kazati nekatere nestabilnosti na političnem prizorišču ter tudi v ekonomiji. 1981 je stranka PAP izgubila popolni monopol v parlamentu, s tem ko je en sedež zasedel J. B. Jeyaretnam iz Delavske stranke (Worker's Party), to pa je bila napoved upada glasov za stranko PAP na naslednjih treh volitvah. Leta 1984 je dobila opozicija 2 sedeža od 74-ih, 1988 en sedež od 77-ih, 1991 pa 4 od 81-ih. Lingle meni, da »upadanje volilnega rezultata stranke PAP jasno kaže na njeno zbledelo popularnost in stopnjo nezadovoljstva med singapursko populacijo«. (Lingle v Lim 2005, 9) Heng pa namiguje na liberalno razvojno teorijo, ki predvideva, da bo dviganje življenjskega standarda prineslo zahteve po večjem številu političnih pravic. (Heng v Lim 2005, 9) Nasprotno Chua meni, da je to posledica slabljenja hegemonije pragmatizma, in

pravi, da je po treh desetletjih ekonomske rasti in izboljševanja materialnega stanja ter povečevanja pismenosti in izobrazbe ideološki prijem pragmatizma oslabil. Podpora stranki PAP je padala, kar je značilno za hrepenenje Singapurcev po večjem številu pravic in več besede v vladi. (Chua v Lim 2005, 9) Kot rezultat je vlada, ki jo je vodila druga generacija voditeljev z Goh Chok Tongom na čelu, sprejela bolj posvetovalen način delovanja. Pri tem niso opustili koncepta preživetja in pragmatizma, ampak so si izmislili nov konsenz s prebivalstvom ter zopet dosegli podporo z večjo politično udeležbo in s posvetovanjem o odločitvah. Da bi povečali število kanalov za politično udeležbo, so uvedli številne reforme in spodbude, kot sta npr. ustanovitev »Feedback Unit-a« leta 1985 in občinskih svetov (Town Council) 1988. (Lim 2005, 10)

Neodvisnosti leta 1965 tako ni sledila širitev politične udeležbe, ker so se voditelji osredotočali na ekonomsko rast, reševanje etničnega konflikta in preživetje nove nacionalne države. Pri tem je šlo za preudarno depolitizacijo politične arene, kar je vodilo v osnivanje administrativne države. To pomeni, da je bilo nakazovanje vrednot v družbi v rokah upravljavcev države, kjer je bil doprinos birokrata pomembnejši kot tisti izvoljenega politika. (Chee 1987, 74)

Pod vladavino stranke PAP so bile državljanske pravice, vključno s svobodo govora, zborovanja in združevanja, močno omejene. Opozicijske stranke so bile politično zatrte in četudi imajo redne in periodične volitve, uspeva stranki PAP dobiti večino, ne da bi bila resnično izzvana. (Lee 2006, 457) Zmaga na rednih in periodičnih volitvah je tudi temelj, na katerega se sklicuje PAP za potrditev, da je demokratična, čeprav so včasih pravila volitev oblikovana v njeno korist. Odsotnost opozicije je omogočila, da je stranka PAP vzpostavila institucionalno in ideološko hegemonijo, ki je zdržala do danes. Stranki je uspelo navdušiti prebivalstvo za ideologijo ekonomskega pragmatizma, tj. za neizprosno zasledovanje ekonomskega razvoja, kot edine strategije za preživetje Singapurja kot nacije. Desetletja rasti so zelo izboljšala materialne pogoje prebivalstva, kar zagotavlja legitimacijo in stalnost uspeha stranke na volitvah. Legitimacijo stranke pa še dodatno zvišuje odsotnost finančne korupcije. Zaradi skrivne narave korupcije ni mogoče trditi, da ta ne obstaja, a če jo odkrijejo, jo javno in strogo kaznujejo. Odsotnost korupcije nakazuje tudi veliko moralno odliko vodstva PAP – odsotnost lastnih interesov. Singapurski politiki imajo najvišje plače med politiki na svetu, kar je ukrep, da bi se izognili korupciji, povzročeni z nizkimi plačami. (Chua 1994, 656–658)

4.4 Državljske pravice

Politologi so poskušali opisati singapurski politični režim kot hegemonsko avtoritaren, (Sim, 2004) liberalno demokratski, (Mutalib, 2004) netekmovalen, poldemokratski, (Case, 1996) delno pluralističen (Sing, 2004) ali mehko avtoritaren (Means, 1996), pri tem pa noben teh opisov ne zajema popolnoma vloge opozicije. (Ortmann 2010, 70)

Dominantnost stranke PAP je zgrajena na zakonih, ki strogo omejujejo možnosti politične opozicije, in na strogem zakonu o obrekovanju, ki ga vlada uporablja kot politično orožje. Tako morajo opozicijske osebnosti mnogokrat izbirati med tem, ali naj spregovorijo ali pa jim grozi bankrot, včasih zapor. Opozicijska zborovanja so večinoma prepovedana, saj zakon določa, da javno zborovanje petih ali več ljudi potrebuje policijsko dovoljenje, ob tem pa velja še zakon, ki določa, da je za skoraj vse oblike nagovarjanja in zabave občinstva potrebno dovoljenje. Oba zakona se vedno znova uporabljata za oviranje opozicijske singapurske demokratične stranke, ki jo vodi dr. Chee Soon Juan, in drugih opozicijskih strank pred informiranjem javnosti o njihovem političnem programu ter kritiki vladnih politik. (Human Rights Watch 2008) Nedavno je Huffington Post objavil članek dr. Cheeja, v katerem ta navaja, da so ga za obrekovanje tožili Lee Kuan Yew in tudi njegova naslednika na mestu predsednika vlade; rezultat tega je bil njegov bankrot, prav tako je bil zaprt in kaznovan več kot ducatkrat, za 15 let pa so mu tudi prepovedali kandidirati za javne funkcije. Sicer je članek Chee najprej ponudil glavnemu singapurskemu dnevniku The Straits Times, a ga niso odobrili za objavo. Chee pri tem dodaja, da v 25 letih njegovega političnega delovanja v Singapurju ni bil objavljen niti en mnenjski članek, četudi je v preteklosti prispeval številne za mednarodne časopise. (Huffington Post 2014)

Mnoge zakone, ki omejujejo konkurenco in svobodo govora, je vlada z leti spreminjala, da bi zagotovila njihovo učinkovitost. Pred kritikami o prekomernih omejitvah svobode govora se vodstvo brani s kulturno relativističnim argumentom, da ne obstaja univerzalni sporazum o jedrnih osnovnih človekovih pravicah in da se človekove pravice razlagajo in izvajajo skladno s specifičnimi zgodovinskimi, kulturnimi ter samosvojimi posebnostmi neke države. Čeprav je svoboda govora ustavno zagotovljena, je predmet številnih omejitev, ki vključujejo omenjeni zakon o obrekovanju in tudi zakon o omalovaževanju sodišča. Singapursko vodstvo že od sedemdesetih z izjemnim uspehom uporablja zakon o obrekovanju v svojo korist: noben vladajoči politični voditelj ni na singapurskih sodiščih nikoli izgubil tožbe o obrekovanju proti opozicijskim voditeljem ali pa tujim založnikom. (Tey 2010, 327–328)

Za singapurski sodni sistem se tako lahko komaj trdi, da je neodvisen od izvršne veje oblasti, saj vsa imenovanja na sodniške funkcije vrhovnega sodišča izvede predsednik države po nasvetu predsednika vlade, kar dejansko pomeni, da je moč imenovanja v rokah predsednika vlade, kljub možnosti veta, ki jo ima predsednik države. (Tey 2010, 298) Tay pojasnjuje, da avtoriteta in dominantnost voditeljev države ni omejena, da državljani ne sumijo vanjo, ampak ji zaupajo in jo povečujejo. Azijski pristop k človekovim pravicam poudarja ekonomske in družbene pravice, ki so upravičene z nenehnim uživanjem stabilnosti ter dobrim ekonomskim napredkom, kar Azijci cenijo. (Tay 1996, 746)

Svobodo govora zmanjšujeta tudi vladni nadzor interneta in cenzura vseh medijskih platform. Cenzurirani so filmi, glasba in video igre. Politične spletne strani morajo biti registrirane pri uradu za razvoj medijev (MDA). (Human Rights Watch 2012) Na vsakoletni lestvici organizacije Novinarjev brez meja, ki meri medijsko svobodo po svetu, zaseda Singapur 150. mesto med 180 državami, (World Press Freedom Index 2014) kar v stvarnosti pomeni, da vse singapurske TV-kanale, vsak radio in vse časopise upravlja država, prav tako pa so v lastništvu države preko holdinga, imenovanega Singapore Press Holdings. Nedavno je minister za komunikacijo Ibrahim na predavanju o konvergenci medijev naznanil, da so zakoni o medijski regulaciji zadnjih 20 let večinoma ostali nespremenjeni in da je čas, da jih posodobijo. To pomeni vpeljavo obširnejših zaščitnih ukrepov za preprečitev tujemu interesu, da vpliva na lokalne singapurske politike preko medijev. (Asiaone 2014b)

Nasprotno temu predvsem državljani vedno bolj zahtevajo svojo pravico v javnem prostoru in na družbenih omrežjih. Po mnenju Phila Robertsona, glavnega namestnika pri Human Rights Watch za Azijo, singapurska vlada iz ozadja vleče niti, da ovira državljane pri dostopu do spletnih informacij in političnih razprav, in bi se morala zbuditi ob dejstvu, da so predvsem mladi vedno bolj razočarani nad tem, kar vidijo ter berejo na internetu. (Human Rights Watch 2015)

Aprila 2015 je agencija za razvoj medijev razveljavila licenco in zaukazala odstranitev družbeno-politične strani, imenovane The Real Singapore. Pri tem je šlo za stran, kjer so vsebino ustvarjali uporabniki in je imela na družbenem omrežju Facebook več kot pol milijona sledilcev. Stran je bila ukinjena zaradi objavljanja gradiva, ki je »neprijetno za javni interes, javni mir in nacionalno harmonijo«, lastnike strani pa so na sodišču obtožili upora s tem, ko so objavljali članke, ki so domnevno promovirali »sovraštvo med različnimi rasami in razredi.« (The Strait Times 2015d)

Zadnje poročilo Human Rights Watch (2015) navaja, da je singapurska vlada leta 2014 nadalje omejila svobodo govora in zborovanja ter preokrenila nekatere pravice s področja pravic skupnosti LGBT, ker država naj ne bi bila pripravljena na sprejem teh pravic. Pri tem je vrhovno sodišče zavrnilo pritožbo, da je prepoved spolnega odnosa med dvema moškima diskriminatorna (spolni odnos med dvema ženskama ni prepovedan), prav tako pa je sodišče zavrnilo pritožbo v zvezi z diskriminacijo pri zaposlovanju, ki temelji na spolni orientaciji. Prvič v šestih letih je tudi vsakoletni festival Pink Dot doživel organiziran protiprotest in težave pri pridobivanju dovoljenj. (Human Rights Watch 2015)

Singapur ostaja avtoritarna država s strogim nadzorom nad svobodo izražanja, zborovanja in združevanja, pri čemer so vse politične aktivnosti močno nadzorovane. Singapur je obdržal in še vedno izvaja zakon o notranji varnosti, ki omogoča podaljšano pridržanje brez sojenja. Na začetku 21. stoletja je Singapur dosegel globalno slavo s poročilom Amnesty International, po katerem je imel najvišjo stopnjo usmrtitev glede na število prebivalstva na svetu in je bil torej pred državami, kot so Savdska Arabija, Kitajska in ZDA. Na poročilo se je singapurska vlada odzvala, da so usmrtitve potrebne za ohranjanje zakona in reda ter da v mednarodnem pravu ni ničesar, kar bi jim to prepovedovalo. (Hor 2004, 105) Smrtna kazen tako v Singapurju ostaja ena od kazni, pri čemer je vlada njeno izvajanje leta 2012 nekoliko omehčala in uvedla nekaj izjem, tako da je zdaj možen ponovni sodni postopek v nekaterih primerih, kot je npr. tihotapljenje drog, če je bil osumljenec le kurir in če sodeluje s preiskovalci. (Amnesty International 2013) Zaradi smrtne kazni in agresivnih strategij javnega izobraževanja ter opozarjanja, zdravljenja in rehabilitacije ter posledične stigme ima Singapur eno najnižjih stopenj zlorabe drog na svetu, pri čemer lahko smrtno kazen izrečejo za posest 15 g heroina oz. 500 g indijske konoplje. (The Guardian 2010) Singapur ohranja tudi bičanje po sodnem odloku – običaj, ki spada med mučenje in ostale zlorabe – kot kazen za dolgo vrsto kazenskih prestopkov. Tako vsako leto več tisoč ljudi, vključno z nelegalnimi imigranti in ostalimi obsojenimi kriminalci, prebičajo s palico iz trstovca, kar je sestavni del njihove kazni. Najvišje število udarcev na eno obsodbo je 24. (Amnesty International 2013)

Ti nedemokratični zakoni mečejo dolgo represivno senco na singapursko civilno družbo in zatirajo javne kritike vlade. Dokler njihova prisotnost utrjuje PAP v moči, bo sklicevanje stranke na to, da je vladavina demokratična, kljub vsem njenim pozitivnim značilnostim vedno pod vprašajem. (Chua 1994, 658) Čeprav v Singapurju človekove pravice in vprašanja, ki zadevajo državljansko svobodo, ne odmevajo tako močno kot na zahodu, so Singapurci vseeno zastrašeni z grožnjo neomejenega zaprtja in neprimerne ravnanja, imajo pomisleke

ter se zavedajo, da bi grožnje nacionalni varnosti imele škodljiv učinek na njihovo finančno stanje. Iz strahu pred besom vlade to številne odvrne od sodelovanja v političnih debatah, hkrati pa se izraža v podpori vladni uporabi zakona o notranji varnosti v primeru lokalne celice Džamaje Islamije. Mlajša generacija Singapurcev, ki je visoko izobražena in sledi mednarodnim trendom, sicer ni politično apatična oz. zadovoljna z omejeno politično participacijo, saj obstaja pristna težnja po aktivnejši participaciji v politiki in želja po izražanju kritike vladnih politik brez strahu pred priporom, ki ga omogoča zakon o notranji varnosti. (Cheong 2006 48–49)

5 Meritokracija

S tem ko je stranka PAP postala vlada oz. država, je spremenila smer svojega delovanja. Preden je prevzela vlado, je lahko delovala le kot stranka, potem pa je prevzela vse moči in jo omejujejo sama ustava ter zakoni. (Mauzy, Milne 2002, 25) V začetku sedemdesetih stranka PAP ni bila več stranka, ampak administracija, katere del so bile tudi civilne službe, s katerimi je PAP že v šestdesetih skozi resocializacijo in politizacijo skovala zavezništvo. (Jones 1997, 287) Rezultat tega je mestna država, ki na zunaj deluje kot agresivni »posameznik«, navznoter pa kot paternalistična in intervencionistična država, ki jo podpira birokratska tehnokracija. (Wee 2001, 238) Pri tem je stranka PAP izvajala depolitizacijo, kar pomeni, da so politične odločitve »dane«, kar omogoča administraciji, da izumlja in usmerja različne politike. To zmanjša učinkovitost konkurenčnih strank in volivcev. Teoretično sicer obstaja drugi izvor potencialne konkurence moči politikov – birokrati. Tako so nekateri birokrati pridobili več moči kot politiki, saj so bili imenovani za ministre. Zaradi pomanjkanja kvalificiranih ljudi za ministrske položaje se včasih na ministrska mesta prebijejo ljudje z najvišjih položajev v javni upravi. (Mauzy in Milne 2002, 28) Prav tako se mnogokrat na visoke politične položaje in na funkcije v podjetjih, povezanih z državo, zavijajo različni generali po končani vojaški karieri. V sedanji vladi so poleg predsednika Lee Hsien Loonga, sina Lee Kuan Yewa, ki je bil v osmih letih služenja vojske od poročnika do generala povišan devetkrat, še štiri bivši generali.

Birokrati pa niso zasenčili najvišjega političnega vodstva. V Singapurju ni dvoma, da so glavne politične pobude v rokah kabineta, ob čemer birokracija tesno sodeluje z vladajočo elito in ji pomaga. Vladajoča elita je prevzela javno upravo in ta je posledično postala spolitizirana, da služi vladajoči eliti. Pri tem so oboji nagnjeni k enakim vrednotam in interesom. To zavezništvo med vedno bolj tehnokratsko javno upravo in političnim vodstvom igra pomembno vlogo pri legitimnosti vlade. (Mauzy in Milne 2002, 29)

V singapurskem idealu tehnokracije strokovno vzgojeno »elito« večinoma novačijo v administrativne službe javnega sektorja, na višje položaje v vojski ali pa v vodstva z državo povezanih podjetij skozi neusmiljen proces (iz)ločevanja, ki se imenuje meritokracija. Kandidate sodijo po akademskih uspehih in nekoliko v protitež proučijo tudi neakademske aktivnosti študentov, ki so obvezne za vse singapurske šolarje oz. študente. Po tem uvodu so vzgajani in ocenjevani po bolj zaokroženem pojmovanju zaslug in odlik, ocenjujejo jih po

dejavnikih, kot sta učinkovitost in iznajdljivost. Iz tega izhaja elita, ki popolnoma obvladuje oboje – politično in administrativno vodstvo države. Idealni primerek v tem konceptu nikakor ni brezbarvni tehokrat, ampak je proaktiven, pogumen, politično iznajdljiv in reševanja problemov sposoben kandidat, ki zna voditi ljudi – bodisi kot javni uslužbenec bodisi kot politik. (Barr 2005, 5)

Singapurski politični sistem je torej meritokratski. Meritokracija pomeni, da bodo tisti, ki imajo prirojen talent in ki ga tudi pokažejo, postali elita. Izraz ima izvor v latinski besedi »mereo«, ki pomeni zaslužiti oz. biti vreden. Izraz meritokracija je relativno nov in je bil prvič uporabljen 1958 v satirični pripovedi Michaela Younga »Rise of the Meritocracy«. V pripovedi Young opisuje družbo, v kateri so tisti v vrhu sistema z občutkom upravičenosti vladali avtokratsko, tisti na dnu sistema pa se niso mogli zaščititi pred zlorabami teh na vrhu. Namesto pravične in razsvetljene družbe je bila meritokracija neusmiljena in kruta. Do danes se je pomen pojma meritokracija iz slabšalnega spremenil v pozitivni ideal in opisuje družbeni sistem, ki omogoča ljudem, da dosežejo uspeh, skladno s svojim talentom ter z zmožnostmi, v nasprotju s sistemom, kjer sta družbeni razred in bogastvo glavni določilni dejavnik. (Allen 2011, 2)

Koncept zaslug je sicer zelo razširjen pri upravljanju sodobnih javnih služb po svetu in je bil v Veliki Britaniji ter ZDA v javnih službah sprejet že v 19. stoletju. Pri tem je šlo za delitev med intelektualnim in »mehanskim« delom v birokraciji, za novačenje z odprtimi tekmovalnimi izpiti ter za napredovanje, ki temelji na zaslugah, ne pa na starosti. Max Weber je dolgo promoviral ta koncept v svojih delih o birokraciji, vendar brez uporabe točnega pojma. (Poocharoen in Brillantes 2013, 142) Tudi ameriška politična retorika »ameriških sanj« izhaja iz koncepta meritokracije, saj izpostavlja sposobnosti posameznika, da se dvigne nad druge, dosega dobre ocene v šoli, oddela svojo pot do boljšega življenja in si z napredovanjem v službi zasluži živeti v premožnejši ter varnejši soseski. Takšna retorika predvideva, da živimo v delujoči meritokraciji, kjer so kvalifikacije posameznikov merljive in ločene od družbenega konteksta ter so primerne za razločevanje posameznikov. (DeSario 2003, 481)

Poocharoen in Brillantes pri tem navajata, da obstajajo dokazi o obstoju meritokracije v Aziji, preden so jo vršili v Evropi in jo nato v moderni dobi prenesli nazaj v Azijo. Tako je koncept zaslug s prevodom Konfucijevih del v dobi razsvetljenstva potoval s Kitajske na zahod. Kitajci so sledili naravnim zakonom trga, to pa je vplivalo na francoski »laissez-faire«

koncept in spoštovanje naravnega reda ter znanosti. (Poocharoen in Brillantes 2013, 143) Konfucijski model imperialnih tekmovalnih izpitov je bil vpeljan že leta 622, izpeljali so ga vsaka tri leta, začeni z letom 1066. Namen je bil novačenje talentiranih in izobraženih kandidatov za vladne uslužbence in odprava okostenelih družbeno-statusnih struktur. Kriterij je vključeval lojalnost cesarju, razumevanje konfucijske filozofije in posvečenost dobremu bitju ter moralnim pravilom. To je vodilo v ustanovitev šol za izobraževanje politikov, ki so znali brati in pisati administrativne dokumente za dinastijo. (Elman v Poocharoen in Brillantes 2013, 143) Obširna raziskava sistemov Egipta, Mezopotamije, Asirije, Perzije, Grčije in Rima, ki jo je izvedel S.-Y. Teng 1943, potrjuje, da je imela Kitajska prvi sistem sprejemnih izpitov na svetu. Ostale države Vzhodne Azije so ga privzele, Koreja že leta 958. Danes so takšni izpiti zelo pomembni v mnogih azijskih državah, še posebej pa v Vzhodni in Jugovzhodni Aziji. (Poocharoen in Brillantes 2013, 143)

Meritokracija v Singapurju torej ni le mit ali izmišljotina, ki bi jo poviševala elita, da bi ukanila podrejene v nevprašljivo poslušnost. Namesto tega je meritokracija pod mirnim površjem singapurske politike ideologija, s katero se različne družbene sile in razredi v spreminjajočih se okoliščinah pogajajo o neizogibno protislovnem soglasju – o tem, kako bi lahko bila meritokracija pomembna ter koristna za njihova življenja. (Tan 2008, 8) Singapur je prvotno sestavljen iz imigrantov z različnim poreklom, zato prebivalci niso poznali pojmovanja »singapurske nacije«, saj ni bilo močne vezi s teritorijem skozi prednike ali pa s predkolonialno preteklostjo. (Ang v Moore 2000, 344) Odsotnost nacionalne identitete v povezanosti različnih ekonomskih in družbenih statusov med različnimi etničnimi skupinami, tekmovalnost med njimi ter etnične napetosti v regiji, vključno s preteklim medverskim nasiljem, so povzročali dvome med zgodnjimi voditelji Singapurja, da lahko ta obstane kot neodvisna država. Ključno za razrešitev tega vprašanja je bilo poudarjanje meritokracije in multietnične družbe. Vsaka etnična skupina je tako enako pomemben in poseben del nacije ter stremi k uspehu na podlagi zaslug, ne zaradi rasnih, etičnih ali kulturnih prednosti. Vlada je spoznala, da bi takšna razlika v začetnih oz. podedovanih lastnostih lahko povzročala, da se nekateri sposobni posamezniki ne bi povzpeli skozi meritokracijo, ki jo promovirata izobraževalni sistem in trg dela. Zato so vpeljali ukrepe za ublažitev pomanjkljivosti pred vstopom v proceduralno enakovredno polje enakih meritokratskih priložnosti. Singapurski sistem enakih možnosti se kaže na tri načine. Prvič, vlada dopušča vsaki skupini, da ima skupnostne centre za samopomoč, kjer se ukvarjajo z vprašanji, kot so kulturne, vzgojne in družbene razlike. Drugič, ogromna denarna podpora vlade pri stanovanjskih programih

zagotavlja, da ljudje z različnimi dohodki živijo v relativno podobnih pogojih. Končno, ko je vstop v »polje« izravnani skozi samopomoč in stanovanjske programe, naj bi proceduralno enakost zagotavljal izobraževalni sistem, v katerem je uspeh objektivno pogojen s standardiziranimi testi. Hierarhija, ki jo vzpostavi ta sistem, se smatra za pravično, saj vsi vstopijo v družbeno igro na podobni stopnji, odločnost sposobnosti je enotna in nepristranska. (Quinn in Arbor 2000, 344–346)

Po drugi strani lahko osredotočenost na učinkovitost in tekmovalnost zamegli egalitarno (nediskriminatorno) podobo meritokracije. Meritokracija je namreč pogosto ideologija neenakosti. Robert Klitgaard dokazuje, kako je meritokracija, ki je navidezno protielitistična, privzeta od zmagovalcev, ki nato postanejo samozavedajoča se elitistična izkoriščevalska vladajoča manjšina, temelječa na ohranjanju moči in prestiža. Elitizem nastane, ko elitni razred razvije občutek vzvišenosti in omalovaževalen odnos do tistih, ki so izključeni iz te skupine oz. razreda, ter občutek odgovornosti za blagostanje neumnih in nevarnih množic. Tako »zmagovalci« nadalje zmagujejo, medtem ko poraženci (misleč, da so učinkovitost, tekmovalnost in meritokracija v interesu vseh ter da mora biti vsak posameznik odgovoren za lastno usodo) nadalje izgublajo. (Klitgaard v Tan 2008, 10) Meritokracija, kot ideologija neenakosti, prav tako zamegljuje pogled na to, da uspeh mnogokrat temelji na dejavnikih, ki niso povezani s posameznikovimi zaslugami. Ti dejavniki so dedovanje, sorodstvene in družbene vezi, kulturni kapital ter priložnosti, ki izvirajo iz razvoja ekonomije, ali pa celo sreča. (McNamee in Miller v Tan 2008, 10) S tem se zamegli pogled na to, kako lahko institucije, kot je izobraževalni sistem, proizvajajo in krepijo razredno razslojenost in kako so lahko ljudje neposredno oz. posredno izključeni iz glavne družbe, ekonomije in politike zaradi rase, spola, spolne usmerjenosti, starosti ali razreda.

Meritokracija, nekoruptivnost in učinkovite politike ostajajo vodilna načela stranke PAP. Zagovarjanje, da mala skupina ljudi predstavlja kritično skupino odločevalcev, ni nič nenavadnega in je v Singapurju norma. Lee je videl največjo težavo načrtovanja in izvršitev singapurskih politik v tem, da so odvisne od ključnih kakšnih tristo ljudi; če bi bili vsi na istem letalu, bi Singapur ob usodni nesreči letala razpadel. To kaže na zelo majhno bazo ljudi, ki so sposobni za vodstvo. Meritokracija v Singapurju je bila torej sprejeta kot trajen sistem izločevanja najboljših in najbistrejših iz majhnega singapurskega genetskega bazena, da bi jih negovali in pripravili za njihovo prihodnjo vlogo elit.

Uspeh stranke PAP temelji na vodstvu talentirane meritokracije, učinkovitih politikah, nekoruptivnosti in prilagajanju. To so ključni dejavniki, ki od 1965 onemogočajo pojav učinkovite opozicije. Postopna pluralizacija, ki se dogaja v Singapurju, je merilo prilagodljivosti stranke PAP. Meritokracija in vladanje odličnih in talentiranih ostaja, hkrati se vzporedno odpira prostor za javni doprinos. Bellows verjame, da se Singapur počasi premika proti bolj odprti, k diskurzu orientirani družbi, medtem ko ohranja vladavino najboljših in najbistrejših. Stabilnost, rast, prilagajanje in pomikanje naprej v kozmopolitski mestni državi v globalnem okolju zahtevajo ne samo pluralizem, ampak tudi meritokracijo. Singapur vzdržuje družbeni in ekonomski uspeh, njegova meritokratska načela ter razvijajoči se pluralizem pa ga povzdigujejo med enega najbolj stabilnih in uspešnih političnih sistemov na svetu. (Bellows 2009, 25–41)

Nedavno je singapurska vlada predstavila petletni načrt, s katerim želi svojo ekonomijo dvigniti na novo raven. Načrt je odgovor na avtomatizacijo, ki je začela nadomeščati človeško delovno silo v najrazličnejših industrijah in tudi na področju strokovnih del, ter na konkurenco, saj nekatere razvijajoče se države počasi dohitvajo Singapur in se konkurenca zaostrojuje. Singapur bo tako stremel k izgradnji neprekinjenega izobraževalnega sistema, ki bo povezoval izobraževanje z delom, podjetja pa bodo sodelovala z vladnimi agencijami in izobraževalnimi inštituti za predvidevanje ter prepoznavanje veščin, po katerih bo povpraševanje v prihodnosti. Ta sistem naj bi vsakemu Singapurcu omogočal, da maksimira svoj potencial od mladosti in skozi življenje, zgradil bo napredno ekonomijo ter zagotovil pravično družbo. »Kar Singapur potrebuje, je meritokracija skozi življenje, ne pa meritokracija, ki temelji na dosežkih pri osemnajstih ali pa štiriindvajsetih letih. Delo ljudi mora biti ocenjevano na vseh ravneh življenja, ne glede na to, od kod so prišli oz. kje so začeli; ocenjeni morajo biti po storilnosti – to je prava meritokracija,« je zaključil predstavitev načrta namestnik predsednika vlade Tharman Shanmugaratnam. Pred tem je povedal, da »moramo ceniti in spoštovati obvladovanje veščin – znanje, prakso, strast, ki gre v obvladovanje veščin, ne glede na delo. To mora biti etos naše družbe, saj je to srce vključevalne družbe«. (Asiaone 2014a)

5.1 Izobraževalni sistem in elitizem

Po Leeju je bil glavni namen singapurskega izobraževanja v zgodnjih letih produkcija dobrega človeka in uporabnega državljana. Singapurska nacionalna ideologija temelji na meritokraciji oz. meritokratskem elitizmu in večetničnosti. Izobraževalni sistem je glavni motor, ki poganja singapurski meritokratski proces izločevanja, prav tako pa je igral glavno vlogo v projektu grajenja nacije. Izobraževalni sistem je predstavljen tudi kot zibelka večetničnosti, iz katerega izhajata etnična harmonija in razumevanje.

Glavni cilji izobraževalnega sistema so:

1. ekonomski – prehod od pristaniške do individualne ekonomije, preko industrializacije, usmerjene k izvozu;
2. družbeni – krepitev enotnosti med etničnimi skupinami;
3. izobraževalni – graditev izobraževalnega sistema, primerne za nastajajoče družbeno-politične potrebe. (Gopinathan 2011, 12)

Začetna faza izobraževanja po neodvisnosti je ustrezala potrebam ekonomskega preživetja Singapurja in je zagotavljala delovno silo z malo veččinami za tuje izvajalce. Pred neodvisnostjo so bili izobraženi samo premožni, ob neodvisnosti pa je bila večina od dveh milijonov prebivalcev nepismenih in brez veščin. Tako se je vlada osredotočila na pospešeno razširjanje osnovnega izobraževanja. Pospešeno so gradili šole in novačili veliko število učiteljev. Šole, ki so jih zgradile različne etnične skupine, so združili v enovit singapurski izobraževalni sistem in vpeljali dvojezično politiko, da bi se učenci naučili materni jezik ter angleščino. (OECD 2010, 161) Singapur ni nikoli imel enega skupnega jezika in je bil večjezična skupnost pod kolonialno vladavino. Britanci so pustili, da se ljudje odločijo, kako se bodo izobraževali njihovi otroci. Po oblikovanju vlade leta 1959 so sprejeli malajščino kot nacionalni jezik za pripravo na združitev z Malezijo, vendar so ugotovili, da mora biti angleščina delovni in skupni jezik, saj kot mednarodna trgovska skupnost ne bodo preživeli ob uporabi malajskega, kitajskega ali tamilskega jezika. Prav tako z angleščino kot skupnim jezikom nobena etnična skupina ne bo privilegirana. (Lee 2000, 146) 1979 so uvedli nov izobraževalni sistem, usmerjen v učinkovitost. Uvedli so sledenje glede na akademsko sposobnost, začeni v osnovnih šolah, da bi vsi šolarji dosegli svoj potencial, ob spoznanju, da vsi akademsko ne napredujejo z enako hitrostjo. (Ho Peng v OECD 2011, 162) To je pomenilo ustanovitev treh različnih tipov srednjih šol: (1.) akademske srednje šole, ki pripravljajo učence za visoko šolo oz. univerzo, (2.) politehnične, ki se osredotočajo na

naprednejše poklicne in tehnične veščine ter lahko vodijo na univerze, in (3.) tehnične inštitute, namenjene poklicnim ter tehničnim veščinam najnižje petine študentov. V začetku devetdesetih je izobraževalni sistem, usmerjen v učinkovitost, prinašal jasne rezultate, vendar je v času azijske finančne krize 1997 postalo očitno, da se svetovna ekonomija premika k ekonomiji globalnega znanja. (OECD 2001, 162) 1997 je vladi predsedoval Goh Chok Tong in sprejel novo vizijo izobraževalnega sistema. Prepričan je bil, da bo blagostanje naroda v 21. stoletju odvisno od zmožnosti ljudi za učenje in pripravo na prihodnost, v kateri bo z vedno večjimi spremembami in razvojem tehnologije prišlo do premika konkurenčnih prednosti. Njegova vizija se je naslanjala na misijo šol, da pripravijo šolarje na dela, ki še ne obstajajo, za razvoj idej in rešitev za izdelke ter probleme, ki še niso bili prepoznani, in na uporabo tehnologij, ki še niso bile izumljene. (Gopinathan 2011, 14–18)

Vsi učenci v Singapurju so deležni najmanj 10 let izobrazbe v eni izmed 360 šol. Singapurski učenci so, glede na mednarodne študije, najboljši oz. se izmenjujejo med najboljšimi na svetu v matematiki in znanostih (1995–2011). Zato narašča število držav po svetu, ki si singapurski pristop do učenja jemljejo za zgled in ga poskušajo v lastne izobraževalne sisteme prenesti z učbeniki, ki temeljijo na singapurskih učbenikih za matematiko.

Danes so Singapurci na lestvici pismenosti okrog četrtega mesta, odličnost izobraževalnega sistema pa potrjujejo številne raziskave. Raziskava PISA (Programme for International Student Assessment 2012), ki jo izvaja Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) v 65 državah, uvršča Singapur med države z najboljšim izobraževalnim sistemom. Po raziskavi IMD (IMD World Competitiveness Yearbook 2014) je na prvem mestu – kot sistem, ki najbolj ustreza potrebam konkurenčne ekonomije. (OECD 2011, 160) V visokošolskem izobraževanju se je nacionalna univerza Singapurja (NUS) 2014 uvrstila na 22. mesto med najboljšimi 500 univerzami na svetu, prav tako pa je prvič od izvajanja raziskave zasedla 1. mesto med univerzami v Aziji. (The Straits Times 2014b) Tehnološka univerza Nanyang zaseda 39. mesto med najboljših 500 in 1. mesto med univerzami, ki so mlajše od 50 let. (QS, 24. september 2014)

Singapurska vlada nenehno reformira šolstvo, da bi povezovala delovno silo in ekonomske prioritete ter je tako ustvarila zelo centraliziran sistem pod ministrstvom za izobraževanje. Pri tem se močno osredotoča na znanost, matematiko, jezike in tehnologije ter proizvaja delovno silo s strogo delovno etiko, ki stremi k sodelovanju namesto nasprotovanju. Izobraževalni sistem proizvaja skrbno odbrano mešanico certifikatov, diplom in kvalifikacij – 27 % za

univerze, 40 % za politehnične in 20 % za inštitute tehnične izobrazbe. (Gopinathan 2011, 22–40)

Vlada se je torej polastila izobraževalnega sistema, s katerim ne socializira samo množic za ekonomsko različna dela, ampak tudi novači najboljše v obsežno državno tehnokracijo. Neodvisno misleči intelektualci, ki se posledično pojavljajo, pogosto postanejo del državnih služb, še posebej diplomacije. Pri tem igra veliko vlogo vladni sistem štipendij, ki je najbolj očiten meritokratski element v Singapurju in eden od glavnih mehanizmov stranke PAP za prepoznavanje ter vzgojo odličnih učencev. Štipendija singapurske vlade vključuje zavezo za 3–10 let dela v vladnih agencijah ipd. (Tan 2014, 12) Kandidati za vladne štipendije morajo imeti pravo mišljenje, odnos in značaj ter so izbrani izmed kandidatov z najboljšimi ocenami na izpitih. Najbolj prestižni kandidati se nato izobražujejo na dobro znanih univerzah v tujini, njihov doprinos družbi pa je zavarovan z že omenjeno zavezo oz. s pravnim sporazumom, kar prinaša delovno mesto v elitni administrativni službi. Ta štipendijska zaveza je več kot le pravni sporazum. Od prihodnjih voditeljev Singapurja pričakujejo moralno odgovornost in neoporečnost za izpolnitev obljube. Čeprav prinaša štipendija prejemniku priložnost, čast in prestiž, mora nedokončanje oz. prelom zaveze po mnenju vlade povzročiti nečast in sramoto, ne samo zahtevanega povračila stroškov neizpolnitve zaveze. Neizpolnitev zavez je sicer v porastu od devetdesetih, odkar so singapurske družine premožnejše, talentirani študenti pa se vse bolj zavedajo svojih kariernih možnosti izven Singapurja. S takšnim sistemom štipendij civilna uprava kopiči največje talente za vlado, vendar tudi na račun obnavljanja zasebnega sektorja – ekonomije, ki prav tako potrebuje upraviteljski in podjetniški talent, da Singapurju uspe kot ekonomiji, ki temelji na znanju. V državi, kjer so človeški viri omejeni, je meritokracija pritegnila največje talente v civilno upravo (največji zaposlovalec v Singapurju) in nato v politiko ter vlado, velikokrat preko stranke PAP, to pa pušča malo talenta za zasebni sektor. Uspešne posameznike iz zasebnega sektorja pogosto preko stranke PAP povabijo, da zamenjajo kariero in se pridružijo politiki. (Tan, 2008, 16–18) V enajstem sklicu parlamenta (2006–11) je bilo npr. med 99 člani 23 bivših dobitnikov vladnih štipendij za višje izobraževanje na prestižnih tujih univerzah. V kabinetu ministrov pa je bilo 71 % ministrov bivših dobitnikov štipendij. Gre za študente štipendiste, javne uslužbenke iz elitnih administrativnih služb ali pa vojske. (Tan 2014, 13)

Singapurski meritokratski izobraževalni sistem je znan kot ekstremno strog, neusmiljen in zahteven, s togim ogrođjem, ki nagraduje akademsko odličnost. Da bi ustvaril meritokratsko družbo izvaja Singapur zelo strog državni izpitni sistem, ki se za posameznika začne v zgodnji

mladosti. Nekje v tretjem razredu začnejo osnovne šole interno slediti učencem, da bi jih najbolje poučevali glede na njihove sposobnosti. V šestem razredu imajo izpit, ki določi tip in rang njihove sekundarne šole ter življenjsko pot nasploh. Ta določitev se še vedno lahko spremeni, a v zelo redkih primerih. Izpit na koncu desetega razreda odloči, ali lahko nadaljujejo pot v akademsko izobraževanje. (Linford 2013)

Vsi učenci pa dejansko nimajo enakih možnosti za dokazovanje svojih sposobnosti. Predšolska vzgoja v Singapurju ni brezplačna, tako da revnejši učenci (predvsem malezijskega rodu) že na prvi šolski dan zaostajajo za bogatejšimi vrstniki (predvsem kitajskega rodu). Tudi osnovne šole niso povsem enakovredne, saj so otroci diplomiranih staršev deležni prednosti, nekatere šole pa imajo veliko večjo koncentracijo bogastva od drugih. V Singapurju obstaja ogromen posel in trg z dopolnilnim zasebnim poukom, predvsem za osnovne šole, kar pomeni, da imajo premožnejši učenci prednost na izpitih. Ko učenci vstopajo v sekundarno šolo, so že razvrščeni na način, ki pogosto odseva družbeno-ekonomski status družine in etničnost. (Linford 2013) Singapur je narod, tako rekoč obseden z zasebnim poukom, saj imajo skoraj vsi učenci po pouku dodatne ure, skladno s prepričanjem, da ne glede na to, koliko akademskega uspeha dosežeš, nikoli ni dovolj. Po tem splošnem prepričanju so izobraževalne kvalifikacije vstopnica za udobno življenje, zato svojim otrokom skorajda vsi želijo, da bi postali zdravniki, odvetniki ali inženirji. Dodatne ure imajo učenci že v otroških letih, tudi od prvega leta dalje, kar povzroča, da otroci nimajo pravega otroštva oziroma ne morejo uživati v njem.

(Pre)velikega pritiska in konkurence se v Singapurju dobro zavedajo na vseh ravneh javnega in zasebnega življenja, šolski sistem oz. sistem in življenje nasploh pa pogosto primerjajo z življenjem v loncu na pritisk »pressure cooker environment«. V Singapurju je povsem normalno videti učence, ki se učijo v javnosti, v restavracijah, kot so npr. McDonalds, Starbucks ipd. Tudi ob najprometnejših konicah dneva zasedajo mize za več ur in to nikogar ne moti. Šolski sistem povzroča mnogo stresa in nesreče pri otrocih ter je povezan s stopnjo samomorilnosti pri najstnikih. Anketa, ki jo je opravil The Straits Times, je pokazala, da se večji delež otrok bolj boji neuspeha na izpitih kot pa smrti staršev oz. skrbnikov. 36 % vprašanih otrok je neuspeh na izpitu navedlo kot svojo največjo bojazen, medtem ko je 17 % otrok kot svoj največji strah navedlo smrt staršev. Tak stres izvira iz visoko tekmovalnega in nepopustljivega okolja, v katerem so ocene prioriteta; to je stanje uma, ki ga ne spodbujajo samo vzgojitelji, ampak družba kot celota. V učinkoviti razredni kulturi obstaja nenehen starševski in vrstniški pritisk na učence, da bi ti dosegli uspeh. (Chua, 2014) 2012 je v

nagovoru ob dnevu neodvisnosti premier Lee Hsien Loong o tej problematiki dejal, da »biti brez domače naloge ni slaba stvar in da je dobro za otroke, da se tudi igrajo ter učijo skozi igro«. (The Straits Times 2012)

Singapurci so vsi bolj ali manj izobraženi, vendar so učenci izurjeni za rutinsko učenje in učenje podatkov na pamet zaradi intenzivnih testov, kar vpliva na kreativnost ter kritično mišljenje, ki ju v Singapurju primanjkuje. Singapurski učenci so zato najuspešnejši predvsem pri matematiki in naravoslovnih znanostih. Izobraževalni sistem je nastavljen tako, da prilagaja učence v šablone in oblikuje enovito mišljenje, pri čemer ne spodbuja učencev, da bi imeli lastno mišljenje. Učenci se morajo prilagajati, da bi bili na izpitih uspešni. Prilagajanje pomeni, da učitelji podajajo pravilne odgovore in te »pravilne« odgovore učenci ponovno proizvedejo pri testih, tudi če so ti v nasprotju z njihovimi lastnimi prepričanji, kar pomeni, da se je za doseganje dobrih rezultatov treba dobro in hitro prilagajati. S takšnim strogim poudarkom na akademskih rezultatih imajo učenci zelo malo prostora za odklon od učnega načrta in za raziskovanje ter razvoj lastnih interesov.

Izobraževalni sistem igra glavno vlogo pri reprodukciji družbenega sistema, vključno z družbeno razslojenostjo. Do sredine devetdesetih je sistem pomagal razširiti velikost višjega razreda, vendar je ostala razredna struktura ostala nespremenjena. Število in tip razredov, oblika razredne strukture in medrazredne vezi so ostali enaki kot v letih po neodvisnosti. Pri tem so malezijska skupina in otroci iz nižjih razredov v slabšem položaju, da bi dosegli članstvo v višjih razredih, čeprav se je njihova primerjalna moč zelo izboljšala. (Chang 1995, 473) Barrova študija, s katero je preučeval učbenike angleškega jezika, je potrdila, da so ti igrali veliko vlogo pri ohranjanju rasne zavesti s portretiranjem oseb v njihovi rasni in etnični identiteti. Od začetka osemdesetih in do sredine devetdesetih so učbeniki aktivno propagirali rasne stereotipe, ki so podpirali samopodobo kitajske večine in črnili etnične manjšine. To je sovpadalo z obdobjem nastajanja bolj rasno zavedne družbe kot celote, v katerem pa je kitajski rasizem dobil bolj prosto pot. Učbeniki so bili indikator širšega rasizma v skupnosti in gonilo za propagiranje stereotipov novi generaciji. Ti stereotipi so postajali šibkejši sredi devetdesetih in v novem tisočletju, ko je prišlo do zamenjave učbenikov. Tako od sredine devetdesetih v učbenikih ni več očitnih rasnih stereotipov, vendar še vedno obstajajo prefinjeni predsodki, ki so bolj naklonjeni Kitajcem in izločujejo Malezijce ter tako še vedno služijo socializaciji otrok, da vidijo svet skozi prizmo rase in rasne kategorizacije ljudi glede na fizične lastnosti, kot sta barva kože, tekstura las, ter s sekundarnimi verskimi označevalci, kot so imena in oblačila. (Barr 2006, 17–26)

5.2 Državlјanska vzgoja

1997 so v šole uvedli predmet državljanske vzgoje. Pred tem oz. ko govorimo o izobraževalnem sistemu, je potrebno vedeti, da v Singapurju vsi učenci nosijo uniforme in da se od 1966 šolski dan v osnovnih šolah v Singapurju začne s himno (Majulah Singapura – Naprej Singapur), z recitiranjem zaoblјube ter z dvigovanjem zastave, dan pa se konča z njenim spuščanjem. Zaoblјuba se v prevodu glasi:

»Mi, državljani Singapurja, se kot zedinjeni ljudje, ne glede na raso, jezik ali religijo, zaoblјublјamo, da bomo zgradili demokratično družbo, ki temelji na pravičnosti in enakopravnosti za doseganje sreče, blaginje ter napredka naše nacije.« (Singapore Infopedia 2015)

Cilj državljanske vzgoje je razvijanje nacionalne vezi, preživetvenega nagona in zaupanja v prihodnost

- z gojenjem občutka identitete, ponosa in samospoštovanja,
- s poznavanjem singapurske zgodbe – kako je Singapur uspel postati nacija, glede na vse težave, ki jih je imel,
- z razumevanjem edinstvenih izzivov, pritiskov in ranljivosti, ki ga naredijo različnega od ostalih držav ter
- z vcepljanjem bistvenih vrednot njihovega načina življenja in volje po premagovanju, ki zagotavlja nadaljevanje uspeha in blaginje. (Ministry of Education 1997)

Zgodovino v Singapurju smatrajo kot dejstvo, ne pa kot interpretacijo in tako obstaja samo ena zgodovinska resnica. S tega vidika je stranka PAP spodbujala Singapurce, da ocenijo, ali je njihova verzija dejstvo ali propaganda, pri čemer je ključni preizkus singapurske zgodbe preverljivost dejstev. Singapurska zgodba vsebuje preverljiva dejstva, vendar je hkrati kompleksna različica zgodovinske pripovedi in interpretacije preteklosti, ki je bila ustvarjena za politične razloge. Stranka PAP dojema zgodovino kot metodo retorike in trdi, da je njena retorika primernejša od ostalih, saj neposredno naslavlja potrebo nacije po preživetju. (Loh 1998, 5–6) Po Harperju (1998) je lahko »način, po katerem nacija (z)gradi svojo zgodovino integralen gradnji nacije same«. (Harper v Tarulevicz 2009, 415) Razmerje med zgodovino in nacijo v Singapurju je polemično zaradi spreminjajočega se odnosa države do zgodovine. Spremembo, do katere je prišlo, osvetlјujeta dve politični izjavi: S. Rajaratnam je leta 1970 izjavil, da je »vedeti, kam greš, pomembneje od vedeti, od kod si prišel«. Lee Kuan Yew pa je

1998 razglasil: »Preden razpravljaš o prihodnosti, si zapomni, kako smo prišli do sem.« Obe izjavi poudarjata odnos do preteklosti in prihodnosti. Za Leeja so tako preteklost, sedanost in prihodnost enoten kontinuum. (Tarulevicz 2009, 415)

Po neodvisnosti je bila v skladu z grajenjem nacije zgodovina zapostavljena zaradi potencialnih medetničnih nesoglasij. Etnični nemiri v šestdesetih so to potrjevali, ukrepi stranke PAP pa so bili usmerjeni v izogibanje nadaljnjim etničnim nesoglasjem. Vendar je projekt grajenja nacije zahteval vezljivo identiteto, zato jo je stranka skušala izumiti. To konstrukcijo kolektivne preteklosti vidita Chan in Evers kot »regresivno identiteto«, ki temelji na oživljanju ponosnih tradicij. (Chan in Evers v Tarulevicz 1973, 416) Vračanje k veličastni preteklosti ni bilo mogoče, saj bi se morala stranka vračati k različnim etničnim dediščinam prebivalstva, kar bi predstavljalo tveganje za odtujitev večjih delov prebivalstva in ustvarjalo dolgoročne ideološke težave ter zaplete. Stranka PAP se s tem osredotoča na preživetje, boj, s tem pa potlači zgodovino. Uradna zgodovina Singapurja se tako vrti okrog etnij in potencialne grožnje medetničnega kaosa: Britanci so osnovali vladavino »deli in vladaj«, ki je ohranjala etnične skupnosti narazen, Japonci so med okupacijo (1941–1945) slabo ravnali s Singapurci, kar je deloma zedinilo populacijo. Ob koncu vojne je bil etnični kaos, zato je bila potrebna združitev z Malezijo. Izključitev Singapurja iz federacije je bila največja nevarnost, pri tem pa je obstajala velika potencialna možnost nemirov, ki pa jo je stranka PAP preprečila. Po tej verziji je nevarnost etničnih nemirov oboje – sedanost in prihodnost, PAP pa je edina, ki lahko to prepreči. Grajenje preteklosti v tej obliki povzroči dve pomembni stvari. Prvič, osnuje potrebo po stranki PAP; in drugič – dokazuje, da v sedanosti ni nobenih napetosti. Možnost nesoglasij pa ni nikoli daleč v stran, zato nenehna opozorila. Grožnja in boj sta tako dominantni temi, ki jih PAP promovira v razumevanju singapurske zgodovine, pri tem pa so dogodki in vprašanja zmanipulirani, da se prilegajo v ta model. S tem se lahko zaskrbljenost pred prihodnostjo poudarja in veže na specifično zgodovinsko razumevanje dogodkov. (Tarulevicz 2009, 416–418)

Učni načrt je skladen z nacionalnimi in družbenimi potrebami ter je vitalnega pomena zaradi krhkosti in ranljivosti države, to pa zahteva gojenje dobrih navad, ki omogočajo šolarjem, da učinkovito sodelujejo z drugimi ter se uspešno kosajo s problemi v času negotovosti in sprememb. Prav tako to zahteva posameznikovo lojalnost narodu in državi zaradi vpliva globalizacije, ki predstavlja nenehen izziv nacionalni zvestobi. Zgodovinska dejstva se uči v smislu, da so vse politične osebe ali heroji, ki so vredni, da se o njih učijo, osebnosti iz stranke PAP, čeprav so, preden je stranka prevzela oblast v času boja za neodvisnost, osebe,

ki si zaslužijo njihovo omembo, nedvomno obstajale. V skladu s sodobnimi strankarskimi politikami Singapurja šolarje učijo, da so dobri voditelji po večini iz stranke PAP, saj Singapurce nenehno opozarjajo, da je stranka iskala visoko in nizko, da bi identificirala ter navezala ljudi s sposobnostmi in s poštenostjo v s talenti nezadostnem Singapurju. Standardni odgovor na politično opozicijo je napad na njihovo integriteto in sposobnost. Učni načrt v šolah je tako primer singapurske državljanske vzgoje in je ustvarjen, da ljudje dojemajo nacionalnost ozko, v smislu ekonomskega preživetja ter napredka. (Tan in Chew 2008, 158–161) Ključ do singapurske zgodbe je okvir, ki ga je zagotovil Lee Kuan Yew v svojih avtobiografijah in ostalih publikacijah. Pri tej nalogi grajenja pozitivne podobe sodelujejo tudi mediji, ki so popolnoma pod državnim nadzorom in ki namenjajo ogromno pozornosti Leejevim pogledom na zgodovino. Pri tem ne gre samo za ohranjanje spomina posameznika, ampak tudi za podporo legitimnosti stranke, ki jo je vodil. Vendar v zadnjem času nova generacija zgodovinarjev te vidike postavlja pod vprašaj, s tem nastajajo alternativne zgodovine, veliko pa je tudi kritičnih blogov na medmrežju. Ta nova zgodovina je ključno orodje pri preizpraševanju legitimnosti in monolitne pripovednosti stranke PAP. Wade smatra, da bo takšno preizpraševanje ključni element političnega pluralizma, proti kateremu se Singapur sedaj pomika, tudi če ta smer za vsakogar ni dobra ideja. (Wade 2014) Leejeve avtobiografije niso le avtobiografije, ki postavljajo v okvir Leeja in narodno preteklost, ampak so tudi orodje za oblikovanje sedanosti in sedanjega mišljenja o narodu. V avtobiografijah je sedanje razumevanje določeno z védenjem o preteklosti in s predvidevanjem prihodnosti. Za Singapur ostaja nacionalna pripoved nerealizirana in projicirana v prihodnost. Lee je svojo prvo avtobiografijo naslovil »Singapurska zgodba« (The Singapore Story), kar kaže na to, da trdi, da je njegova izkušnja in delovanje ustrezno ali pa celo soznačno s singapursko zgodbo. S tem se izkušnjo elite prikazuje kot izkušnjo vseh Singapurcev, kar pomeni, da je ta verzija zgodovine zelo izključujoča. (Tarulevicz 2009, 407–408)

6 Multikulturalnost oz. rasa in rasna harmonija

Po ločitvi Singapurja od Malezije leta 1965 so nastale velike medetnične napetosti. Različne etnije so imele različen družbeni in ekonomski status, obstajala je možnost rivalstva, Singapur pa je že iz preteklosti poznal etnične nemire, zato so bili voditelji zaskrbljeni nad politično stabilnostjo.

Ključni sestavni del grajenja nacije je bil zato promoviranje multietnične in večjezikovne družbe. Multietičnost je temeljni element singapurske nacionalne kulture. V zgodnjem obdobju je bil prvotni namen multietničnosti izogibanje medetničnim razlikam in nasilju. Po Velayuthamu so s poudarjanjem multirasne in večjezikovne družbe singapurski voditelji vcepili v glave ljudi občutek pripadnosti različnih skupin v državi in življenje v rasni harmoniji. (Velayutham 2007, 30) Pojma rasa in rasna skupina sta v razpravah in teorijah o etničnih ter rasnih odnosih neaktualna, vendar sta v diskurzu singapurske vlade glavni kategoriji za širše sprejete pojme, kot sta etničnost in etnične skupine. Sicer uporabljajo v statistikah pojem etničnost kot merilo za etno-kulturno različnost, vendar so v praksi rasa, rasna harmonija in multirasnost pojmi, ki jih uporablja vlada. Tako v vladnem diskurzu rase ta nima slabšalnih pomenov in se ustrezno uporablja za etnične ter religiozne identitete. (Barr in Skrbiš 2008, 50) Pomembnost ideologije multietničnosti za Singapurce je trojen. Prvič, je močna sila proti etnični diskriminaciji, kar se odseva v sproščenem načinu, na katerega člani različnih etničnosti komunicirajo med seboj v javnosti. Drugič, multietničnost je skoraj nevidno vtkana v vsakdanje življenje. Tretjič, kompleks idej o multietničnosti je najjasnejši izraz za poznavanje singapurske kulture. Kot eden od ustanovnih mitov je podlaga za družbeno delovanje. (Hill in Lian 1995, 94) Pri tem je treba dodati, da singapurski identifikacijski dokumenti vsebujejo kategorijo rase – »race«. V sistemu javnih stanovanj, imenovanem HDB, v katerih živi več kot 80 % prebivalcev, pa obstajajo kvote, ki zagotavljajo mešanico različnih etničnosti in preprečujejo, da bi nastale rasne enklave. (HDB InfoWEB 2014) S postavitvijo multietničnosti, kot državne ideologije, razdrobljenost in razdeljenost nacije ni bila več vprašanje. Multietničnost, sestavljena iz 77 % Kitajcev, 14 % Malezijcev, 7,6 % Indijcev in 1,4 % ostalih, je bila določena kot ključna značilnost singapurske identitete ter kulture. Koncept multietničnosti pa se pospešuje skozi vsa mogoča sredstva – v vseh oblikah uradnih kulturnih predstav, praznovanj, v šolah, medijih, ob državnih praznikih in v turizmu. (Velayutham 2007, 30) Ideologija multietničnosti je omogočala in še vedno omogoča vladi vzvišeno retoriko enakosti, pravičnosti in

meritokracije. Glede družbenega upravljanja in nadzora pa omogoča državi, da poudarja svojo nepristranskost, medtem ko depolitizira etničnost in spodkopava politični potencial etničnih skupin, še posebej ko se to nanaša na protidržavno vedenje ter delovanje. (Chua v Goh in drugi 2009, 72) Multietničnost se prikazuje kot jasna in racionalna politika, ki temelji na obstoječem dejstvu, ter tako skriva svojo vlogo v etničnem grajenju, s tem da je v Singapurju rasa že vedno domnevno ontološka kategorija. Resničnost tako zasnovane etničnosti zagotavlja nepretrgan vir legitimacije državne moči z mistificiranjem državne politike, ki ni nič več kot zvesto privržena stanju okoliščin – naravnemu redu stvari. (Goh in drugi 2009, 72) Singapurska multietničnost je ideologija enotnosti v raznolikosti, da horizontalno in vertikalno integrira družbo ter se razlikuje od multikulturnih načrtov v državah, kot sta Avstralija ali Kanada, kjer vodijo raznolikost s poudarjanjem pomembnosti manjšinskih pravic in razvijajo politike za odpravo neuravnovešenosti moči. Singapurska multietničnost razširja prepoznavnost izključno skozi posebnost in stalnost skupinskih identitet, brez uradnega razlikovanja med vladajočo in obrobniimi skupinami. Ena od posledic takšnega pristopa je utrditev obstoječih neravnovesij v etničnih odnosih in oviranje zmožnosti mobilnosti navzgor za prikrajšane skupine. Pri tem razvija rešitve, ki idejno temeljijo na enakih možnostih tako, da te v resnici kot rezultat podpirajo neenakost. Singapurska multietničnost je tako oblika »multietničnosti v nevtralnem«, meri na ohranjanje »statusa quo«, iz nje dela vrednoto, hkrati pa prezira prirojene neenakosti, vtokane v družbi. (Barr in Skrbiš 2008, 51)

Po Benjaminu služi multietnična ideologija definiciji singapurske populacije, razdeljene v rase. To pomeni, da vlada smatra odnos med družbo, kulturo, raso, etničnostjo in posameznikom kot nedvoumno zamenljiv. Z drugimi besedami, vsak posameznik ima raso, jezik in kulturo, v katero spada. (Benjamin v Hill in Lian 1995, 94) S tem ko sta etničnost in kultura stalni in nespremenljivi dejstvi življenja, ohranjata idejo rase kot stanovitno kategorijo identitete. Singapurska multietničnost tako postavlja kitajske ljudi pod pritisk, da v svojem vedenju postanejo bolj kitajski, Indijci bolj indijski in Malezijci bolj malezijski. (Benjamin v Velayutham 2007, 31) Tako so te kategorije postale kulturni označevalci singapurskih tradicionalnih etničnih identitet. Takšna politika pa ne spodbuja oz. priznava pomešanosti in mešanih identitet. To se najbolje pokaže na primeru medetničnih porok, kjer potomce uradno prisilijo, da prevzamejo etnično identiteto očeta in ne mešane. V vsakdanjem življenju se sicer ljudje istovetijo s svojimi mešanimi identitetami in bi se tako oseba s kitajsko-indijskim ozadjem istovetila s to identiteto, vendar pa je v uradnem kontekstu tak status zelo redko

priznan. Obstajajo tudi drugi primeri, kjer je kulturno mešanje med različnimi skupnostmi ustvarilo navade, ki so edinstveno singapurske, vendar spet niso uradno priznane. Primer tega je jezik singlish, gre za zelo razširjeno verzijo singapurske angleščine, ki pa jo vlada vidi kot škodljivo za prihodnost Singapurja kot globalnega mesta. Neupoštevanje mešanih identitet je eno največjih protislovij v pojmovanju multietnične nacionalne identitete in spodbujava vsako možnost, da bi bila ta edinstvena singapurska identiteta uradno prepoznana kot označevalec nacije. (Velayutham 2007, 31–32) Po Yangu najvišja nujnost ekonomskega preživetja, naj bo realna ali pa zaznana, pomeni, da je singapurska nacionalna identiteta osnovana v smislu pragmatizma in ekonomskega realizma, z zanemarjanjem ali pa s premišljeno potlačitvijo kulturnih dimenzij nacionalne identitete, kljub temu da je večrasnost temeljna državna ideologija. (Yang 2014, 412)

V smislu etnij se lahko opiše tudi ekonomska hierarhija – s Kitajci na vrhu, z Malezijci na dnu in Indijci na sredini. Ta hierarhija se odseva v dohodkih, izobraževanju, stanovanjih in dejansko v vseh ostalih družbenih in ekonomskih kategorijah. Pri tem pa etničnost ni edina kategorija neenakosti, saj obstajajo med kitajskimi in indijskimi skupinami razlike tudi glede na jezikovne in religiozne delitve. Po neodvisnosti leta 1959 je bila filozofija razvoja države, da bo ekonomska rast ustvarila izboljšanje za vse segmente populacije in da bo s takšnim izboljšanjem medetnična neenakost mogoče izginila. Vendar podatki kažejo, da ekonomski uspeh ni enako vplival na vse etnične skupine. V sedemdesetih, osemdesetih in devetdesetih se je povečeval razkorak med zaslužkom Kitajcev in Malezijcev, pri čemer so slednji dosegali 70 % dohodka v primerjavi s Kitajci. (Moore 2000, 342–343)

Vztrajnost te ekonomske hierarhije je vodila do močne družbene stigmatiziranosti in stereotipov, povezanih z raso, saj obstaja ustaljeno mišljenje, da so Kitajci inteligentnejši, bolj delovni in ekonomsko bistrejši kot ostale skupine. V nasprotju s tem Malezijce na splošno smatrajo kot lene, neinteligentne in neambiciozne. Lee Kuan Yew je Indijce označil kot žrtve sproščene kulture, ki je neskladna z vrednotami, ki omogočajo ekonomsko rast. Južne Azijce pa so v primerjavi s Kitajci na splošno smatrali kot nelojalne, preveč individualistične in nevredne zaupanja. (Tamney v Moore 2000, 343) Znana je tudi njegova pomenljiva izjava, da je »Bellova krivulja dejstvo življenja. Črnci dosegajo povprečno 85 % pri IQ in to je točno ter nima nič s kulturo. Belci povprečno dosegajo 100, Azijci pa dosegajo več. Avtorji Bellove krivulje jim dodeljujejo najmanj 10 točk več. To je stvarnost in če je ne sprejmete, bo vodila v frustracije ...«

Singapursko sprejemanje multietničnosti pomeni, da je antirasizem (ne pa antirasnost) navidezno neločljiva sestavina postkolonialnega grajenja države. Pri tem gre za selektivni pluralizem z dodeljevanjem in s pripisovanjem rasne identitete, ki jo morajo imeti vsi državljani. Multietničnost, kot določevalna oblika družbene organizacije, zamegljuje različnost znotraj posamezne rasne skupine, saj se posamezni osebi iz posamezne skupine skoraj vedno pripiše simbolna vloga in tako predstavlja širšo skupino. Hkrati s takšno intrarasnno homogenostjo pa multirasnost v Singapurju učvrščuje rasne vezi, tako da se administrativno in politično priznava ter slavi razlike med rasami. S tem zavrača model »talilnega lonca« integracije družbe. (Goh in drugi 2009, 72) Po Goldbergu je torej singapurski model multietničnosti »vodeni multikulturalizem« in je v nasprotju z »liberalnim multikulturalizmom«, ki ga opisuje Charles Taylor, v katerem je možna preobrazba posameznikove začetne kulture. (Goldberg v Goh in drugi 2009, 73) Do sedaj je bil cilj singapurske postkolonialne multietničnosti zagotavljanje enakih pravic in ravnanje z različnimi rasnimi skupinami na podlagi enakovrednosti, po drugi strani pa tudi ohranjanje relativne moči vsakega rasnega segmenta v sistemu CMIO (Chinese, Malay, Indian, Others), pri tem pa se država zelo natančno oklepa te rasne aritmetike. (Yeoh and Chang v Goh in drugi 2009, 73) Po Georgu je takšna načrtovana preciznost multietničnih politik ideološko sočasna s kalibriranim nasiljem, gre za razumen način, kako singapurska država izvaja svojo moč z zadržano in inteligentno uporabo sile, v nasprotju s surovim nasiljem ter krvavo represijo. (George v Goh in drugi 2009, 73)

Različni akademiki so različno ocenili uspeh multietničnosti. Nekateri trdijo, da so bile politike multietničnosti precej uspešne, vendar so še možne izboljšave. Raziskovalci družbenih ved se nagibajo k temu, da gledajo na Singapur kot uspeh multietničnosti v primerjavi z drugimi državami, kar kaže na to, da je resnično postal družba različnih ras, dosegli so strpnost in sprejemanje različnih etničnih skupin.

7 Nadzorovanje populacije

1983 je v govoru ob dnevu državnosti Lee Kuan Yew predstavil sporno t. i. »Graduate Mothers' Scheme«, ki je pri vpisu v boljše šole dajala prednost otrokom mater z univerzitetno izobrazbo. To je povzročilo 12 % upad glasov za stranko PAP na volitvah naslednje leto. Statistični podatki so nakazovali, da se visoko izobraženi moški raje poročajo z manj izobraženimi ženskami in da se visoko izobražene ženske ne poročajo, zato je Lee menil, da je »neumno, da moški z diplomo izbirajo in poročajo manj izobražene ter manj inteligentne ženske, če želijo, da bi šlo njihovim otrokom enako dobro kot njim«. (Lee 2000, 135) Ob tem pa še, da »bo raven sposobnosti nazadovala, ekonomija se bo obotavljala, naša administracija bo trpela in družba bo nazadovala, ker toliko izobraženih moških ne more najti izobražene ženske za poroko...«. (Lee 2000, 138) Menil je, da skoraj 80 % posameznikovih značilnosti izvira iz narave, približno 20 % pa je rezultat vzgoje. Te trditve je podprl s statističnimi podatki, ki so potrjevali, da ima večina od najboljših 10 % singapurskih šolarjev visoko izobražene starše, torej so izobraženi starši odločilen dejavnik za visoko zmogljivost otrok. Za lajšanje tega problema je vlada ustanovila enoto za družbeni razvoj (Social Development Unit) – za pospeševanje socializacije med diplomiranimi moškimi in ženskami, ki je na začetku doživela njihovo zaničevanje, prav tako pa posmeh tujih medijev. Kot dopolnilo tej enoti so uvedli tudi sekcijo za družbeni razvoj (Social Development Section) – za socializiranje tistih s sekundarno izobrazbo. Tradicionalne metode izbiranja partnerja so se prekinile zaradi univerzalne izobrazbe, zato je morala vlada zagotoviti alternative zastarelemu družinskemu ženitnemu posredovanju.

Statistične številke so nakazovale tudi, da imajo nešolane ženske povprečno 4,4 otroka, tiste z osnovno izobrazbo 2,3, višje oz. visoko izobražene pa 1,6, za nadomestitev samih sebe pa par potrebuje 2,1 otroka. Tako se je več kot podvojilo število manj izobraženih, bolj izobraženi pa se niso nadomeščali. Zato je vlada uvedla prednost za otroke izobraženih staršev, davčne olajšave za tretjega otroka itd., kar je spodbudilo večje število otrok pri izobražencih, prav tako pa se je več mladih moških poročalo s sebi enakovrednimi izobraženimi ženskami, leta 1997 – 63 %, v nasprotju z 38 % leta 1982. Singapurci so tako sprejeli, da je pri bolj izobraženih in bolj zmožnih starših večja verjetnost, da bodo njihovi otroci dosegali podobne uspehe. (Lee 2000, 135–141)

Pred tem je v poznih šestdesetih vlada promovirala protinatalitetne politike iz strahu, da bi lahko hitro rastoča populacija ogrožala razvijajočo se ekonomijo. Lee Kuan Yew je tako uvedel kampanjo »stop pri dveh« (Stop at 2), ki je promovirala družine z največ dvema otrokoma. 1970 so legalizirali splav in sterilizacijo ter tudi z denarnimi nadomestili ženske (predvsem manj izobražene in z nižjimi prihodki) po drugem otroku spodbujali k sterilizaciji. Vlada je tiste z več kot dvema otrokoma kaznovala z višjimi cenami za različne storitve, prav tako je bilo tretjemu ali pa četrtemu otroku onemogočeno izobraževanje v boljših šolah. Ta kampanja je delovala, saj je rodnost v Singapurju močno upadla. Male družine so postale privlačnejše, ker je bilo več ljudi izobraženih, prav tako so se ženske pridružile delovni sili in dohodek je rasel.

Toda takšna politika se je izjalovila. Vlada je 1987 ponudila finančne ugodnosti, da bi spodbudila večjo nataliteto – »baby boom«, saj brez spremembe do leta 2030 ne bo dovolj mladih davkoplačevalcev, ki bi podpirali upokojence oz. starejše od 60 let. Leejev namestnik Goh Chok Tong je takrat dejal, da se mora »vsak narod za preživetje spreminjati skladno s spremembami v okoliščinah« in »za nas je to še bolj nujno«. Vlada je zato uvedla davčne ugodnosti, subvencije, prednost pri javnih stanovanjih in fleksibilnejše oblike dela. (Los Angeles Times 1987) Singapur se sedaj spoprijema s starajočo se populacijo. Vlada za spodbujanje državljanov, da bi imeli več otrok, letno nameni 1,3 milijarde dolarjev. Stopnja rodnosti je 1,2 otroka na žensko, nazadnje pa je bila nad nadomestitveno ravnjo (2,1) leta 1976. Singapurci za to krivijo karijerne možnosti, stres in visoko ceno nepremičnin ter izobraževanja. (BBC 2012) Lee je smatral, da je bila politika stop pri dveh pravilna in napačna. Brez nje mogoče ne bi zaustavili hitro rastoče populacije in problema nezaposlenosti, po drugi strani pa niso predvideli, da bodo boljše izobražene ženske imele le dva ali pa še manj otrok, zato bi morali boljše izobražene ženske k trem ali štirim otrokom spodbujati že od začetka šestdesetih. (Lee 2000, 141) Po drugi strani pa je menil, da politika stop pri dveh ni odgovorna za to, kar se je zgodilo, ker je tako povsod v razvitem svetu, saj ženske izobraženost in enakovrednost pri delovnih priložnostih odvrča od materinstva. Odgovor na izziv populacije pa vidi v dotoku tujcev – migracijah. Po izračunih inštituta za študije politik bi bil letni dotok 60.000 imigrantov zadosten za nadomestilo nizke rodnosti, to pa je več, kot bi radi Singapurci sprejeli, zato predlaga 20–25.000 imigrantov letno. (Yahoo! News Singapore 2011)

Takšno discipliniranje telesa in uravnavanje populacije sta po Foucaultu podlagi za nastanek organizacije moči. Pri tem gre za koncept »biopolitike«.

Biopolitika ima več pomenov in je utemeljena v teoretičnem in empiričnem polju, ki gre preko običajnih disciplinarnih meja in spodkopava tradicionalno akademsko ter intelektualno delitev dela. Pri tem je mogoče ločiti naturalistični koncept, ki smatra življenje kot osnovo za politiko, in političnega, ki razume življenjske procese kot predmet politike. Naturalistični koncept obravnava organske koncepte države v prvi polovici 20. stoletja, rasistični način argumentiranja v nacionalsocializmu do bioloških idej v sodobni politični znanosti. Politični antipod pa oblikuje biopolitiko kot področje prakse ali poddiscipline v politiki, ki je namenjena urejanju in upravljanju življenjskih procesov. Ta način interpretacije obstaja od šestdesetih v dveh oblikah: prvič, kot ekološka biopolitika, ki želi ohranjanje in obrambo, politiko skuša povezati z ohranitvijo in varovanjem naravnega okolja, ter drugič, tehnično dojemanje biopolitike, katere zagovornike bolj zanimata dinamični razvoj in produktivistično širjenje kot pa ohranjanje in varovanje. Slednje sicer določa novo področje politike, ki je rezultat novih medicinskih in znanstvenih spoznanj ter uporabe biotehnologije. Francoski filozof in zgodovinar Michele Foucault je nasprotno naturalističnemu in političnemu razumevanju razvil historično in relacijsko pojmovanje biopolitike. Smatra, da življenje ni ne podlaga in ne predmet politike, ampak ji predstavlja mejo – mejo, ki jo je treba hkrati spoštovati in premagati, in mejo, ki je videti oboje – naravno in dano, a tudi umetno in preobrazljivo. (Lemke in drugi 2011, 3–5)

Po Foucaultu pomeni biopolitika spremembo načina oblasti, ki se zgodi v moderni dobi in se kaže kot vladarjeva pravica do družbenega telesa za zagotavljanje, vzdrževanje in razvijanje življenja. Biopolitika je za Foucaulta nujno potrebna prvina v razvoju kapitalizma, saj ta ne bi bil možen brez nadzorovanega »vstavljanja teles v mašinerijo produkcije« in prilagajanja fenomena populacije ekonomskim procesom. Biopolitika tako nadomesti staro moč do smrti, kot simbol vladarjeve moči z upravljanjem teles in življenja. S tega vidika se biopolitika nanaša na specifična politična znanja in nove discipline, ki omogočajo analizo procesov življenja na ravni populacij in vladanje posameznikom ter skupnosti skozi poboljšanje, izključitev, normalizacijo, discipliniranje, terapijo in optimizacijo. Tako so nastajale različne discipline – univerze, srednje šole, tečaji, vojašnice, prav tako so nastali politični običaji ter ekonomske raziskave, ki so se ukvarjale s problemi rojstev, dolgoživosti, javnega zdravja, stanovanj in migracij. Te številne različne tehnike za podreditev teles in nadzor populacij zaznamujejo začetek dobe biomoči. Gre za preračunljivo vladanje z distance, namesto

neposrednega discipliniranja in vpliva na posameznika, kar pomeni, da vladanje nad posameznikom ali družbo ni več najpomembnejše; pomembnejše je imeti moč oz. vladati življenju samemu. (Foucault 1978, 140–141)

7.1 Tuji talenti in tuji delavci

Singapur je skozi čas postal ena najbolj dinamičnih azijskih ekonomij in je močno odvisen od migrantskih delavcev, od katerih je večina sprejeta le začasno in pod precej strogimi pravili. V singapurskem slovarju je mogoče najti popularne označbe, ki jih vsakodnevno uporabljajo za opisovanje tujcev oz. tuje delovne sile. Pri tem gre za tuje talente (foreign talents, pogovorno – ft) in tuje delavce (foreign workers), sem pa spada tudi izraz »floodgate«, kar pomeni zaporna vrata pred poplavami. V primeru Singapurja je vlada v devetdesetih ta vrata odprla, zaradi česar so ga preplavili tujci.

Singapur se že od konca sedemdesetih zaveda pomanjkanja talenta, saj je takrat 5–10 % izobražencev emigriralo v industrializirane države, zato že od osemdesetih sistematično iščejo in novačijo tuje študente oz. tuje talente, da bi se preselili v Singapur. Najprej so se osredotočali na študente azijskega porekla, saj je imel Singapur boljši standard življenja od ostalih azijskih držav in bi se lažje asimilirali v družbo, kasneje pa tudi na ostale. Vlada je zagotavljala štipendije in ponujala delo že pred zaključkom študija. (Lee 2000, 143)

V širokem dojemanju Singapurcev obstaja mnenje, da lokalni talenti v očeh delodajalcev mnogokrat niso prepoznani kot talenti, pri čemer je ironično, da jih lahko kot talente prepoznajo v drugih državah. Lim (2002) smatra, da je že pojmovanje teh kvalificiranih delavcev z imenom tuji talenti napačno, saj nakazuje, da mora talent prihajati od drugod in je zato izključujoč za domače talente. Jasno postavljanje tujih talentov proti domačim lahko spodbudi kulturno nasprotovanje. (Lim v Koh 2010, 176) Drugi prevladujoči pogled pa je, da imajo tuji talenti v nasprotju z »lokalci« posebne privilegije – glede priložnosti in delovnih ugodnosti, zaradi česar tekmovalnost ni enakovredna. (Koh 2010, 177) Te politike tujih talentov in veliko število priseljencev so postale vidne na singapurskem etničnem zemljevidu. Po zdravi pameti smatrajo tuje talente kot vitalni del dolgotrajne singapurske gospodarske rasti, po drugi strani pa naj bi njihov pritok oviral pojav unikatne singapurske identitete. Po Yangu (2014) so tuji talenti, predvsem tisti s Kitajske, t. i. rob, ki je potreben, da obstaja jedro, tudi če ostaja nedefinirano. Logika odslavljanja tujih talentov kot neavtentičnih drugih (Others) – neavtentičnih talentov, nepravilnih moralnih posameznikov in ultimativno neavtentičnih državljanov, neprimernih za vključitev v nacionalno telo, med Singapurci

povzroča občutek pripadnosti. (Yang 2014, 410–411). Danes šteje singapurska populacija približno 5,26 milijona ljudi, od tega je 3,27 milijona državljanov in dobrega pol milijona ljudi s stalnim prebivališčem.

Dodati je treba skoraj 1,5 milijona tujcev, ki v Singapurju nimajo stalnega bivališča. Od teh je 21 % družinskih članov rezidentov, imetnikov dovoljenja za delo in tujih študentov. Ostalih 66 % je delovna sila, od tega 14 % (220.000) hišnih pomočnic, ki prihajajo predvsem iz okoliških držav. Novačenje tujih hišnih pomočnic je pomemben del singapurskih politik trga dela. Zaposlovanje tujih pomočnic se je začelo že v šestdesetih. Ob koncu sedemdesetih je oskrba z domačimi pomočnicami iz delavskega razreda usahnila, zato so 1978 uvedli »shemo tujih hišnih pomočnic« (Foreign Maid Scheme), da bi spodbudili sodelovanje lokalnih žensk v formalni ekonomiji. (Castles in drugi, 2013) S tem je Singapur postal odvisen od hišnih pomočnic, kultura hišnih pomočnic pa je postala način življenja. Te pomočnice so predmet zelo omejevalnih imigracijskih politik in so izključene iz pravne zaščite delavcev, zanje obstaja zelo malo dejanskega pravnega varstva. Prav tako pa so predmet diskriminacije spolov, saj morajo vsakih 6 mesecev opravljati teste nosečnosti in v primeru, da so ti pozitivni, jih takoj deportirajo. Delo hišnih pomočnic tako vodi v izolacijo in ranljivost mladih migrantk, ki so pogosto tudi žrtve zlorab delodajalcev. (Brooks 2006, 23) Vprašanje »tujih hišnih pomočnic« je postalo ena glavnih tem javnih diskusij, včasih kot posledica zlorab, pa tudi kot posledica negativnih stereotipov. Filipinke smatrajo kot delovne, sposobne in kot dobre govorke angleščine, a tudi nezanesljive ter oblastne, pomočnice iz Indonezije in Sri Lanke pa kot manj sposobne, a tudi manj zahtevne. (Castles in drugi, 2013)

48 % je delavcev z nižjimi kvalifikacijami v delovno intenzivnih panogah, kot so gradbeništvo, ladjedelništvo, popraviljanje ladij ipd., 8 % je srednje kvalificiranih delavcev, predvsem tehnikov, ki dopolnjujejo lokalno delovno silo. Za te delavce uporabljajo izraz – tuji delavci (foreign workers). Najem teh delavcev temelji na sistemu povpraševanja, proces uvajanja pa se začne, ko delodajalci prosijo za dovoljenje za zaposlitev tujih delavcev. Nato Singapur dovoli agencijam z licenco, da v imenu delodajalcev uvozijo in upravljajo s tujo delovno silo, pri tem pa je treba plačati tudi varnostni polog. Ti strogi ukrepi pomagajo zagotavljati transparentnost pri zaposlovanju. (Kwen in Tong 2008, 161–162) Večina teh delavcev prihaja iz JV in J Azije, s pogodbo za dve leti in zanje prav tako veljajo stroga pravila. Singapurska politika, namenjena tem delavcem, je opisana kot »čvrsto zavezana k zagotavljanju, da so nekvalificirani delavci in delavci z malo kvalifikacijami upravljani kot začasni ter nadzorovan fenomen«, skozi serijo ukrepov, med katerimi so ključni sistem

delovnih dovoljenj, zgornja meja odvisnosti (uravnava delež tujih delavcev proti domačim) in obdavčitev tujih delavcev, ki jo mesečno plača delodajalec. Ti delavci ne morejo zaprositi za singapursko državljanstvo, prav tako pa se ne morejo poročiti s singapurskim državljanom oz. državljanke. (Piper 2007, 4–6) Fizični delavci nimajo stika s Singapurci in se soočajo z nizkimi plačami in s slabimi delovnimi pogoji. Singapur spada med redke države, v katerih minimalna plača ni uzakonjena. Delavci so slabo pravno zaščiteni in podvrženi izkoriščanju, saj so delo, plačilo in zavetišče odvisni od delodajalcev. Imajo (pre)dolge delavnike, prav tako se morajo v primeru poškodb sami boriti za odškodnine, kar vzame veliko časa, medtem pa od države ne dobijo podpore. Migrantski delavci mnogokrat prispejo z visokim dolgom, ki izhaja iz plačila agencijam, preden prispejo v Singapur. Glede na izobraževalni ali ekonomski standard, po katerem se Singapur primerja z najboljšimi državami na svetu, imajo ti delavci pogoje t. i. tretjega sveta. (The Guardian 2014)

Ostalih 12 % nerezidenčne populacije so že omenjeni visoko kvalificirani delavci (tuji talenti). V večini primerov gre za ljudi kavkazijskega oz. zahodnega porekla (belce). Zanje obstaja v Singapurju široko sprejet in uporabljan rasni označevalec »Ang mo«, ki izvira iz narečja hokkien in dobesedno pomeni rdečelas.

Gre za strokovnjake, upravitelje, izvršne direktorje in izvedence na določenih področjih. Po Leeju Singapur v industriji, kot je finančna, ki temelji na znanju, ne bi prišel daleč brez prvovrstnega talenta. Zato se vlada trudi privabiti talente, ki lahko pomagajo Singapurju, in jih integrirati v ekonomijo ter družbo. (Lee 2001, 3) Ti visoko kvalificirani strokovnjaki zvišujejo konkurenčnost podjetij s sedežem v Singapurju in dopolnjujejo omejeno singapursko delovno silo z veščinami in znanjem, ki jih domača delovna sila nima, ter pomagajo podjetjem, da se širijo na regionalne in mednarodne trge, kar pomaga Singapurju privabljati globalne investicije in graditi močna podjetja. Sektorji, ki imajo največ koristi od teh sposobnih tujcev, so finančni servisi, vesoljske tehnologije in raziskave in razvoj. (Department of Statistics Singapore 2014) Singapur je za Švico drugi najbolj privlačen kraj za poklicne izseljence na svetu, hkrati pa velja za najdražje svetovno mesto zanje. Te v Singapur poleg kariernih priložnosti in zaslužka privlačijo varnost, stabilnost, mir, kakovost družinskega življenja, zdravstvenega sistema in splošno dobro počutje. (The Straits Times 2014a) V singapurski etnični sliki zasedajo tuji talenti pozicijo niti/niti, saj niso del Singapurcev, ampak so »bitja v tranzitu«, ki so tam krajši čas. Njihova protislovnost ima opraviti s kulturnim kapitalom, ki ga imajo in ki jih naredi za ekonomske elite. Njihov kulturni kapital ima v družbenem polju visoko menjalno vrednost, hkrati pa ga ceni vlada, kar

jim daje hegemonski potencial za definicijo lastnega kulturnega prostora in pozicije v singapurski etnični sliki. (Koh 2010, 179) Waldby navaja, da so pravice državljanstva vedno bolj razporejene po stopnjah, glede na državljanovo zmožnost prispevanja vrednosti ekonomiji, zato ima ta internacionalizirani razred mobilnih podjetnikov in znanstvenikov v nekaterih bohemskih soseskah privilegiran dostop do osebnih svoboščin ter izraznega življenja, ki ga Singapurci tradicionalno nimajo. Čeprav v tehničnem smislu niso državljani, so prevzeli simbolične kvalitete inovativnosti, tehnokratske racionalnosti in višje izobrazbe, ki karakterizira novega idealnega državljana. (Waldby 2009, 10) Po Ongu (1998) pa jim njihova »dvolokalnost« omogoča izvajanje t. i. fleksibilnega državljanstva. Gre za strategije in posledice mobilnih menedžerjev, tehnokratov in strokovnjakov, ki iščejo oboje – ukanitev in koristi od različnih nacionalno-državnih sistemov, z izbiro različnih krajev za investiranje, delo ter prebivanje. Večino teh transnacionalnih talentov vodijo ekonomski računi in kapitalistični razum, ko se odločajo za geografske preselitve. To pomeni, da ta skupina migrantov izkazuje postnacionalne značilnosti, ki jih Ong opisuje kot »težnjo po prenosu njihovega talenta h governmentalnosti kapitala, pri tem pa še k izogibanju državni disciplini«. Njihova lojalnost je omejena na njihovo službo in ne na državo, kjer delajo. (Ong v Koh 2010, 179–180) Sicer spada Singapur med države z najnižjimi davki. Davek na dohodek je med 0 in 20 % – za dohodek nad 320.000 \$, prav tako pa ni davka na kapitalske dobičke.

8 Vrednote

V šestdesetih in sedemdesetih je bilo vprašanje singapurske državljsanske identitete podrejeno problemu ekonomskega razvoja in preživetja. V neposrednem kontekstu dekolonizacije so Singapurce spodbujali, da se dojemajo kot unikatna harmonična mešanica religij, etničnosti in tudi vzhodnih ter zahodnih vrednot. S tem ko je bilo obilje v osemdesetih zagotovljeno, notranje in zunanje grožnje komunalizma in komunizma pa zmanjšane, je problem identitete postal vedno bolj središčen singapurskemu ustavnemu redu. V osemdesetih se je vlada osredotočila na tradicionalno razumevanje odnosov in reda, za vzpostavitev »dobrega državljana« z etično osnovo, za vzpostavitev tradicionalnih hierarhičnih vrednot, ki jih je spodkopal proces modernizacije. (Jones 1997, 290)

8.1 Azijske vrednote

Po Senu (1997) razprava o azijskih vrednotah iz več razlogov ni lahka naloga, pri čemer predstavlja problem že velikost Azije, saj tam živi 60 % svetovne populacije in je težko ločiti skupne vrednote tako prostrane regije. Pri tem pa je pomembno vedeti, da ni takšnih tipičnih vrednot, ki ločujejo Azijce kot skupino od ostalih ljudi sveta in ustrezajo vsem delom te ogromne ter raznolike populacije. (Sen 1997, 2) Tradicionalno se različne azijske kulture, ki so vse do neke mere multikulturne, kar je posledica dolgih medsebojnih kulturnih vplivov, ne istovetijo s skupno celinsko kulturo, tudi če delijo religijske vezi. Zato do modernih časov ni obstajala zavest o skupni azijski civilizaciji ali azijski kulturi. To kaže, da je izraz azijske vrednote relativno nov, na domnevi temelječi pojem, ustvarjen z ideološkim namenom. Podoben je bil primer predvojne Japonske, ki je razglasila »veliko vzhodnoazijsko cono blaginje«, da bi se tudi drugi Azijci poistovetili s tem pojmovanjem mešane azijske ideologije, uporne zahodni nadvladi. (De Bary 1998, 1–2) Razprava o azijskih vrednotah predstavlja politično strategijo ne samo na lokalni nacionalni ravni, ampak tudi ideološko omrežje na regionalni ravni za ohranjanje pojma t. i. »vseazijskosti«.

Azijske vrednote je oglaševalo več avtoritarnih voditeljev v azijsko-pacifiških državah, pri čemer je rdeča nit trditev o kulturni posebnosti odklanjanje »zahodnega« individualizma v nasprotju z »azijskim« komunitarizmom, ki poudarja družinske dolžnosti in zaveze skupnosti. Zraven protiindividualizma so glavne značilnosti, ki se pripisujejo azijskim vrednotam, še ekonomska, družbena in politična disciplina ter organska predstava o državi in družbi. Prav tako so ti voditelji kazali na azijske vrednote in azijsko disciplino kot na izvor izredne

povojne rasti v Aziji ter izvor sprejemanja »očetovskega« vodstva v regiji. Azijski voditelji menijo, da sta red in stabilnost, ki izhajata iz te »demokracije na azijski način«, pospešila ugodne pogoje za ekonomski razvoj oz. t. i. »vzhodnoazijski ekonomski čudež«. (Thompson 2000, 651)

Jiang meni, da je ena najzanimivejših stvari okrog azijskih vrednot to, da ni njihove jasne definicije, saj njihovi zagovorniki navadno poudarjajo azijske vrednote kot vse dobre stvari, ki so jih Azijci podedovali po prednikih, brez razlage, kaj natančno te vrednote so, zakaj ravno te in ne katere druge. Tako se zdi, da azijske vrednote preprosto izhajajo iz tistega prostora, kjer spodleti Zahodu. Za boljše razumevanje Jiang predlaga obširen seznam azijskih vrednot:

- družina: domnevno Azijci cenijo družinske vezi in družinske obveznosti, še posebej spoštovanje staršev in prednikov ter očetovsko skrb,
- spoštovanje hierarhije in avtoritete, kar je razširjenje družinskih razmerij v politično ter družbeno sfero,
- trdo delo: domnevno so Azijci marljivejši kot Zahodnjaki; k tej vrednoti sodita varčnost in visoki prihranki,
- konsenz: Azijci se poskušajo po najboljših močeh izogniti javnemu konfliktu v družbenih odnosih in v političnih bojih. Soglasnost je boljša kot vladavina večine,
- močna predanost izobraževanju: azijski starši skrbijo za otrokovo izobrazbo,
- moralno prepričevanje: Azijci imajo rajši vlado, ki vlada z moralnimi zapovedmi kot po zakonu,
- skupnost: posameznik mora spoznati, da je interes njegovega naroda ali države pomembnejši od posameznikovega zasebnega interesa; pozornost skupnosti mora biti vedno prioriteta pred posameznikovimi zadevami,
- poudarek na enotnosti in redu: prevelika različnost je grožnja družbi; vsak državljan naj bi spoštoval zakone. (Jiang 1998, 6–8)

V osemdesetih je bil najverjetnejši vir za koncept azijskih vrednot Singapur. S svojo evrazijsko kulturo in etnično mešano populacijo je imel pristno potrebo po oblikovanju soglasja o vrednotah med vsemi raznolikimi in potencialno deljivimi etničnimi ter religijskimi skupinami. (De Bary 1998, 3) Tako je singapurski »patriarh« Lee Kuan Yew populariziral koncept azijskih vrednot, s tem ko je citiral konfucijanske kulturne tradicije v zagovor nedemokratičnim vladam v Vzhodni Aziji. (Russel in Ong 2005, 2) Menil je, da ne obstaja

azijski model kot takšen, vendar so azijske družbe različne od zahodnih. Bistvena razlika med zahodnim in vzhodnim razumevanjem družbe in vladavine je, da vzhodne družbe verjamejo, da posameznik obstaja soodvisno s svojo družino ter ni »prvoten in posamičen«. Družina je del razširjene družine, prijateljev ter širše družbe. Vladar ali vlada ne poskuša preskrbeti posameznika, saj zanj najbolje poskrbi družina. (Zakaria 1994, 113) Pri tem pa imajo Azijci, po Leeju, tudi drugačno kulturo in drugačen način spoprijemanja s stvarmi, pri čemer obstaja pet ključni odnosov: ti in princ ali vladar, ti in tvoja žena, ti in tvoji otroci, ti in tvoji starši, ti in tvoji prijatelji, če so ti odnosi pravilni, bo vse v družbi dobro delovalo. (Time 2005)

Ob prepričanju, da lahko le močno in stalno vodstvo zagotavlja komunalni mir ter da avtoritarna oblast določa čvrste politike in družbeno stabilnost, ki je pogoj za trajno gospodarsko rast, je singapurski koncept azijskih vrednot istoveten z avtoritarno vladavino, oboje skupaj pa je pripeljalo do nasprotja s sodobnimi koncepti ter praksami človekovih pravic. (De Bary 1998, 4)

Singapur se je od časov odcepitve od Malezije obrnil k mnogim ideologijam, pri čemer je bil glavni namen grajenje nacije. Azijske vrednote, konfucijanska etika in deljene vrednote so bili razviti ter zasnovani kot kulturni balast za nasprotovanje globalni kulturi in spremljajočim vplivom, da bi zadržali občutek identitete in dediščine, ter kot vrsta političnih strategij za nasprotovanje liberalnim ideologijam, ki izpodbijajo status quo. Med temi vrednotami zaseda konfucianizem, zaradi svoje večnosti proti formalni izobrazbi in morali, najbolj hegemonsko pozicijo v diskurzivnem prostoru. (Chong 2002, 395) Po Barru bi bila kitajske vrednote najprimernejša oznaka za vrednote, ki jih je promoviral Lee Kuan Yew, čeprav bi bilo bolje, da bi jih poimenovali singapurske oz. malezijsko-kitajske vrednote, saj so vrednote in kultura Kitajcev v izseljenstvu nujno mešanica več kulturnih pojavov in zgodovinskih vodil. Pred tem so imele v šestdesetih in sedemdesetih v javnem diskurzu kitajske vrednote negativno asociacijo, ker so bile povezane s kitajskim komunizmom in kitajskim šovinizmom, kar pa ni ustavilo Leeja, da ne bi koval dobička iz podob teh kulturnih pojavov. Že 1966 je Lee vrednote singapurskih etničnih skupnosti sprejemal selektivno, kot mu je ustrezalo, pri tem pa je bil še posebej očaran nad tem, kar je videl kot »žilavost« kitajskih izobražencev, ki so imeli »kulturne vrednote, ki naredijo civilizacijo.« (Barr in Skrbiš 2008, 43–44)

8.2 Konfucianizem

1978 je Lee Kuan Yew začel govoriti o Singapurju kot o konfucijanski družbi, kar zaznamuje začetek premika od komunalno nevtralne prilagoditve proti družbi, v kateri prevladuje očitna manifestacija kitajskosti. (Barr in Skrbiš 2008, 92) Ključno za podporo Leejevi ideologiji azijskih vrednot je bilo povezovanje posameznih delov vzhodnih filozofij, ki naj bi jih zagovarjale, prav tako pa sprejemale avtoritarno oblast. S tem je Lee javno podpiral razumevanje konfucianizma kot azijske tradicije, ki podpira njegove vrednote, in dosegel, da je postal vodilna singapurska doktrina, pri čemer je uporabljal odbiralen način branja konfucianizma ter poudarjal nekatere dele, medtem ko je druge zavračal. (Sen 1997, 34) Tako je npr. poudarjal vrednote, kot je pokorščina do avtoritete, in zanemarjal npr. veljavnost kritike zle vlade. Po Teyu je primer konfucianizma kot podlage za azijske vrednote napačen in kaže poskus stranke PAP, da ustvari hegemonsko državo, podrejeno lastnim ciljem, ki domnevno odražajo potrebe in želje ljudi. (Tey 2010, 296) Diamond ob tem navaja, da se, ko gre za »državni« konfucianizem«, znova in znova poudarja konfucijanski predpis pokorščine, medtem ko se zabrisuje simetrično konfucijansko dolžnost do nepokorščine vladarju, če ta skrene s poti. Poudari manj hierarhičen izrek: Zila je vprašal Mojstra (Konfucija), kako služiti princu. Mojster mu je odgovoril: »Povej mu resnico, tudi če ga ta užali.« To kaže na to, da konfucijanski nauki podpirajo tudi nesoglasje. (Diamond 2005, 13) Po konfucijanskih naukih bi moral vladar delovati v skladu z moralnimi vrlinami, prej kot pa s krutimi in kaznovalnimi zakoni, saj lahko moralne vrline ustvarjajo zaupanje in vero v ljudeh, medtem ko kaznovalni ukrepi krivična dejanja ustavljajo le za kratek čas. (Yao 2000, 22)

Konfucianizem je način življenja oz. intelektualna tradicija politične in družbene misli, ki jo je razširjal Kongzi (Konfucij, 551–479 pr. n. št.), učenjak, po katerem se imenuje. Konfucianizem, ki ga včasih smatrajo kot filozofijo, včasih pa kot religijo, je svetovni nazor in se tudi danes nadaljuje v živahnih razpravah na področju etične, teološke, družbene, pravne ter politične misli. Čeprav vsebuje konfucijanska etična misel predstavo o hierarhiji, ki je bila večkrat uporabljena za opravičevanje zlorabnih avtoritarnih režimov, etična tradicija konfucianizma zlorabe politične avtoritete ne podpira. (Ackerly 2005, 553) Konfucianizem, ki dobesedno pomeni tradicijo in »doktrino učenjakov«, vsebuje družbeno-politični program, etični sistem in religijsko tradicijo ter služi kot osnovna ideologija in vodstveno načelo, ki prežema način življenja na Kitajskem ter poučuje kulture mnogih drugih vzhodnoazijskih držav. (Yao 2000, 31)

Konfucijevi zapisi učijo pot človečnosti (jen), ki obsega vljudnost, zvestobo in nesebičnost. Vladarji bi morali iskati to pot, čeprav zahteva skoraj svetniške lastnosti. Idealni vladar naj bi vladal z dobroto, njegovo ravnanje pa naj bi usmerjal obrednik (li). Ta se ne nanaša samo na bogoslužje, marveč govori tudi o oblačilih, lepih šegah in osebni morali, kar Konfucij označuje kot »pot resničnega moža«, in to je njegov ideal. Zagovarja tudi spoštovanje otrok (siao) do staršev in prednikov ter predlaga hierarhijo razmerij: vladar in podložnik, oče in sin, starejši in mlajši brat, mož in žena, prijatelj do prijatelja. Konfucij je tudi veroval v Najvišje bitje, vendar je menil, da je čaščenje boga brez pomena, če ob njem zanemarimo službo človeku. (Krušič 1983, 115) Po Konfuciju so bile te vrline v obdobju treh suverenov ključ do družbene in politične stabilnosti, zato morajo biti cenjene tudi v sedanjosti. Glede na to izvira konfucianizem iz obdobja pred Konfucijem, kar pomeni, da Konfucij ni utemeljitelj konfucianizma. (Ackerly 2005, 554)

Vsako ustrezno razumevanje konfucianizma v preteklosti ali sedanjosti je odvisno od temeljite raziskave vseh njegovih dimenzij, stopenj in oblik, njihovega medsebojnega delovanja in družbenih okolij. Veliko modernih učenjakov je poskušalo odgovoriti na vprašanje – ali obstaja ena dimenzija konfucianizma, ki je pomembnejša od drugih in po kateri bi lahko bil definiran. Toda ob tem konfucianizem vedno demonstrira sposobnost križanja meja tradicionalno določenih subjektov na Zahodu, zato je zaradi raznolikosti njegovih pojavov natančna definicija skoraj nemogoča. (Yao 2000, 32) Drži, da konfucianizem izvira s Kitajske, a ni kitajska ideologija, ker so njegovi ključni nauki – etični ideal plemenitega človeka, vrlina človečnosti in proces osebne rasti – univerzalne vrednote, ki prekašajo kulturne razlike. (Tan 2012, 462)

Po Huntingtonu skoraj ni nestrinjanja s trditvijo, da je bil tradicionalni konfucianizem bodisi nedemokratičen ali protidemokratičen. Klasični kitajski konfucianizem in njegove izpeljanke v Koreji, Vietnamu, Singapurju ter na Tajvanu poudarjajo skupino nad posameznikom, avtoriteto nad svobodo in dolžnosti nad pravicami. V teh konfucijanskih družbah vlada pomanjkanje tradicije pravic zoper državo; do meje, kjer so obstajale individualne pravice, ki jih je ustvarila država. Harmonija in sodelovanje sta bolj cenjeni od nestrinjanja in tekmovalnosti. Ohranjanje miru in spoštovanje hierarhije pa sta osrednji vrednoti. Spopad idej, skupin in strank je bil viden kot nevaren ter nezakonit. Še pomembneje pa je, da je konfucianizem združil družbo in državo ter ni zagotovil legitimnosti za neodvisne družbene institucije, ki bi bile protiutež državi na nacionalni ravni. (Huntington 1991, 300–301)

Konfucianizem, kot dominantni vrednostni sistem v Aziji, opisuje etični svet, v katerem ljudje niso rojeni s pravicami, ampak z dolžnostmi do številnih hierarhično razvrščenih avtoritet, začevši z družino in vse do države ter cesarja. V tem svetu ni koncepta posameznika in osebnih pravic, te niso izvor pravic kot v zahodni liberalni misli. Medtem ko obstaja koncept medsebojnih obvez med vladarjem in vladanimi, ni absolutne podlage vladne odgovornosti v volji populacije ali pa v potrebi po spoštovanju in varovanju posameznikovega področja avtonomije. (Fukuyama 1998)

Zagovorniki azijskih vrednot trdijo, da tak model zagotavlja boljši okvir za politični in ekonomski razvoj in je tudi okvir, združljiv z azijskimi zadevami. Ta sistem kombinira tržno usmerjen ekonomski sistem z očetovskim avtoritarizmom, ki prej prepričuje, kot pa priganja. V tem sistemu demokracija ni politični cilj, ampak jo uporabljajo kot instrument, ki služi višjim družbenim ciljem, kot sta red in ekonomski uspeh. Pri tem gre za demokracijo na azijski način, kar v primeru Singapurja pomeni samo proste in periodične volitve. Vendar, prisotnost dominantne stranke v mnogih azijskih političnih arenah izključuje ali zmanjšuje odprto opozicijo. Azijski slog demokracije je manj utemeljen na tekmovalnosti in bolj na konsenzu, kar je lahko posledica konfucijanskega veznega člena med konsenzom, harmonijo in redom. (Rohan-Jones 1993, 6)

Rohan-Jones navaja, da so vzhodne vrednote bogat vir demokratično usmerjenih vrednot, saj je že starodavni kitajski filozof in Konfucijev učenec Mencij (Meng-tzu) trdil, da mora biti vladar odstavljen, če ni zmožen zagotoviti dobre vladavine. Odstavitev pa je v rokah ljudi. V njegovi teoriji so ljudje na prvem, država na drugem in kralj na tretjem mestu. Prav tako se konfucianizem prepozna tudi kot filozofija, ki podpira demokracijo, saj so vsi ideali harmonije, konsenza in reda ugodni za demokracijo. (Rohan-Jones 1993, 7–8) Sicer pa v razumevanju vzhodnoazijskega razvoja nekako velja, da državljani in (politične) elite vidijo demokracijo kot oviro rasti in stabilnosti, četudi načeloma odobravajo demokracijo. Takšna napetost med demokracijo in ekonomskim razvojem je izrazita tudi v Leejevi kritiki demokracije, pri čemer Singapur navajajo kot arhetipski primer, kjer državljani sprejemajo omejitve političnih pravic in svobod v zameno za ekonomski uspeh nedemokratičnega režima. (Dalton in Ong 2005, 12)

Tudi Francis Fukuyama meni podobno, da obstajajo nekatere ključne vrednote v več azijskih družbah, ki, četudi imajo ločen izvor od zahodnih dvojnikov, podpirajo oboje – moderno ekonomijo in demokratične politike. V nasprotju z judaizmom, s krščanstvom in z islamom so

azijske religije in etični sistemi izredno tolerantni na način, na katerega te monoteistične vere niso bile. Tudi v razmerju do političnih institucij ni jasno, da bi azijske vrednote, po kakršni koli interpretaciji, predstavljale nepremostljivo oviro sodobni demokraciji. Pri tem se avtor opira na teorije modernizacij, po katerih obstaja povezanost med demokracijo in razvojem, saj zaradi mnogih razlogov bogatejše družbe težijo k razširitvi politične participacije. (Fukuyama 1998)

Tezo, ki trdi, da so konfucijanska tradicija in posledično družbeni odnosi pomembna ovira demokratizaciji v Aziji, sta z anketami empirično preverila Dalton in Ong. Po njihnih dognanjih mnogotera mnenja v raziskavi javnega mnenja kažejo na to, da vzorec družbenih oblastnih norm v Vzhodni Aziji ni dramatično različen od uveljavljenih zahodnih demokracij pacifiškega roba ali Evrope. Nacionalne stopnje avtoritete v Vzhodni Aziji nimajo močne povezave s konfucijansko dediščino. Ljudje v nedemokracijskih državah Vzhodne Azije, vključno s Singapurjem, ne delijo nujno enakih prepričanj, ki so v skladu s tem, kar želijo njihovi voditelji, pri čemer so ljudje velikokrat kritični do načel oligarhije in avtokracije. Avtorja menita, da azijske usmerjenosti k avtoriteti ne predstavljajo ovir za oblikovanje demokratičnih norm v sodobni javnosti, kar sicer ne pomeni, da bo nemudoma prišlo do demokratizacije, ampak da masovna politična kultura ni ovira zanjo, kot so trdili nekateri analitiki in politični voditelji. Njena raziskava ju je pripeljala tudi do zaključka, da obstaja le šibka povezava med odnosi avtoritete v družini ali pa na delovnem mestu in med odnosom do politične avtoritete. Tistim, ki podpirajo demokratične režime, zaradi tega ni treba kljubovati tradicionalnim oblastnim družinskim odnosom ali pa odnosom na delovnem mestu, kar pomeni, da možnosti za nadaljnjo demokratizacijo v Vzhodni Aziji niso nezdržljive s konfucijanskimi družinskimi ali z delovnimi usmeritvami. (Dalton in Ong 2005, 19–21)

Sodobne vzhodnoazijske družbe kažejo vedenja in drže, nasprotne pomembnim značilnostim konfucijanske modernosti, kar je tudi posledica imperializma ter kolonializma. Danes Vzhodna Azija vsaj na videz razkriva nekatere najbolj negativne pojave zahodnega modernizma: izkoriščanje, merkantilizem, potrošništvo, materializem, pohlep, egoizem in brutalno tekmovalnost. Vendar pa ima s kulturnega vidika primer konfucijanske Vzhodne Azije, kot prve nezahodne regije, ki je postala modernizirana, globlji in daljnosežen pomen.

Zgodovinski razlogi, ki so spodbudili proces modernizacije v Severni Ameriki in Evropi, niso nujno strukturne sestavine modernosti. Vrednote razsvetljenstva – racionalnost, svoboda, zavedanje pravic, predpisano pravo, zasebnost, individualizem – so primerne moderne

univerzalne vrednote, vendar konfucijanski primer kaže, da so azijske vrednote – simpatija, pravična razdelitev, zavedanje dolžnosti, obred, duh skupnosti in skupinska orientacija – prav tako moderne metode primerne univerzalnosti.

Uspeh konfucijanske Vzhodne Azije, ki je postala povsem modernizirana, ne da bi ob tem postala popolnoma pozahodnjena, jasno kaže, da lahko modernizacija prevzame različne kulturne oblike. Zato se lahko Jugovzhodna Azija modernizira na svoj način, ne da bi se pozahodnjila ali pa postala kot Vzhodna Azija. Dejstvo, da je bila Vzhodna Azija za modernizacijo navdih Tajski, Maleziji in Indoneziji, namiguje, da tudi budistične, islamske in hindujske oblike modernosti niso le mogoče, ampak zelo verjetne. (Harrison 2000, 263–264)

Zgodnja dela o odnosu med konfucijanskimi vrednotami in ekonomskim razvojem so predpostavljala, da so te vrednote resna ovira pri vzpostavljanju velikih in uspešnih podjetij. To tezo je zagovarjal tudi Max Weber v Protestantski etiki in duhu kapitalizma, ko je zagovarjal, da so protestantska delovna etika in ostali kulturni elementi protestantizma pripomogli k nastanku modernega kapitalizma, medtem ko je konfucianizem povezoval z neuspehom razvoja moderne oblike kapitalizma na Kitajskem. Sicer pa dogajanje zadnjih petdeset let priča o nasprotnem, saj tudi primer Kitajske, ki se je po letu 1987 začela odpirati silam trga, močno namiguje, da so bili politični dejavniki in slabe ekonomske institucije dejavniki, ki so zavirali ekonomski razvoj, ne pa kultura sama po sebi. (Harrison 2000, 41)

8.3 Deljene vrednote

Singapurske nacionalne vrednote so zgrajene iz omenjenih pojmov azijskih vrednot oz. azijskosti. Vrednote, kot so nesebičnost, konsenz in uslužnost, so se iz kulturne filozofije preoblikovale v nacionalno ideologijo, ki jo ta azijskost podpira.

1988 je Goh Chok Tong predlagal razvoj nacionalne ideologije, niza deljenih vrednot, primernih za Singapurce vseh ras in religij. Goh Chok Tong je kot član stranke PAP ob koncu 1990 zamenjal Lee Kuan Yewa na položaju predsednika vlade in je bil tako drugi predsednik singapurske vlade. Namen teh vrednot je bil zasidranje singapurske identitete in vključitev ustreznih sestavnih delov, vrednot ter vedenja iz različnih kulturnih dediščin, ki so pomagale pri preživetju in uspehu naroda. Osnova, na kateri temelji ta dokument, pa je predpostavka, da je odprtost Singapurja le-tega izpostavila tujim življenjskim slogom in vrednotam, ki sicer niso vedno slabe, ter prinesla spremembo pogleda na življenje in vedenje predvsem pri mlajši generaciji Singapurcev. (White paper on shared values, 1991)

Bela knjiga o deljenih vrednotah je bila sprejeta in institucionalizirana 1991 in s tem so ovekovečili te široke kulturne vrednote, ki so bile pripravljene za uporabo v vseh etničnih ter religioznih skupinah v državi. Ta institucionalizirani projekt je služil za prepoznavanje skupne miselne šole, prepoznanje njene skladnosti z ekonomskimi zapovedmi in nato za njeno udejanjenje za grajenje nerazločne nacionalne identitete z etiko, prijazno do kapitalizma. Z nadomestitvijo marksistično-komunistične konceptualne prtljage – termina ideologija z nacionalno etiko so azijske vrednote zagotovile pomembno oporo v nacionalnem diskurzivnem prostoru, kjer se alternativne ideologije znajdejo v nasprotju z bistveno, a dvoumno idejo o azijskosti. Vsak argument, utemeljen na zahodni liberalni ideologiji, je zavrnjen kot neazijski in zato neuporaben. (Chong 2002, 399–400)

Pred tem je Lee Kuan Yew že ob neodvisnosti ravnateljem šol naročil, naj ustvarijo šolska okolja, ki bodo utrjevala vezi med učenci, pri tem je navajal sebični individualizem med japonsko okupacijo, a takrat je šlo za osebno preživetje. Ta govor je bil popoln načrt, z namenom in osnovo različnih ukrepov, ki jih je njegova vlada institucionalizirala skozi leta, da je ljudi podvrгла skupnemu skupnostnemu mišljenju, da je zagotovila preživetje skupnosti, ne pa preživetja posameznika. Vrednote, ki so bile za to najpomembnejše, so:

- narod pred skupnostjo in družba pred posameznikom,
- družina kot osnovna celica družbe,
- podpora skupnosti in spoštovanje do posameznika,
- sporazum namesto konflikta,
- rasna in religiozna harmonija.

(Tan in Chew 2008, 148–149)

Pri tem gre za vizijo, kasneje znano pod imenom Deljene vrednote. Deljene vrednote so po naravi komunitarne, kar kaže na opozarjanje Singapurcev, naj se odpovedo svojim »sebičnim« individualnim interesom, ugodnostim in pravicam za skupno dobro ter naj izvajajo svoje dolžnosti kot člani svoje družine in skupnosti. Termin komunitarizem je omenjen tudi v beli knjigi, njegovo bistvo pa je poudarjanje pomembnosti skupnosti pri oblikovanju posameznikovih vrednot, vedenja in identitete. Na splošno pa deljene vrednote napeljujejo na to, da so posameznikovi interesi in posamezne pravice protietični ter v nasprotju z nacionalnim interesom. V skladu z belo knjigo so te deljene vrednote deljene v tem, da jih odobravajo in podpirajo glavne kulturne skupine v Singapurju. Dokument razlaga, da lahko vse skupnosti delijo te vrednote, čeprav jih bo vsaka interpretirala in izražala v

smislu svojih lastnih kulturnih ter religijskih tradicij. Pri tem pa ostaja vprašanje, ali vse ali večina kulturnih tradicij podpira tak negativen pogled na posameznikove pravice in interese. (Tan Charlene 2012, 452–454)

Dokument o deljenih vrednotah vsebuje tudi poglavje o razmerju teh vrednot do konfucianizma. To so vrednote, ki se odmikajo od njega, saj jih morajo deliti vse skupnosti, pri čemer pa konfucijanske etike ne morejo biti kar tako zlahka deljene med vsemi in vlada ne more vsiljevati konfucianizma manjšinskim skupnostim ali pustiti, da bi deljene vrednote vodile v kitajski šovinizem. Številni konfucijanski ideali ostajajo primerni za Singapur, vendar jih je treba ponovno pregledati, posodobiti in prilagoditi urbani industrijski družbi ter uskladiti tudi z drugimi idejami in bistvenimi singapurskimi moralnimi načeli.

Pomembna sprememba pri tem je bila prilagoditev konfucijanskega pojmovanja družinskih vezi, ker je v tradicionalnih azijskih družbah, kjer so bile družinske vezi najvažnejše, ta praksa vodila v nepotizem. Singapur je privzel jasno ločitev med javno službo in uradno dolžnostjo na eni ter med zasebnim interesom in osebnimi obveznostmi na drugi strani. To pa omogoča vodenje »čiste in učinkovite« birokracije.

Tradicionalni konfucijanski odnosi v družini so strogo hierarhični, v Singapurju pa odnosi med starši in otroki temeljijo bolj na spoštovanju kot na brezpogojni podrejenosti, pri tem pa tudi sinove in hčerke obravnavajo vedno bolj enakopravno. Odnos med starejšimi in mlajšimi je manj avtoritaren, takšne navade pa se morajo tudi nadaljevati, ne da bi spodkopavale vezi ter zvestobo v družinskih celicah. (White paper on shared values, 1991)

V praksi pa se je to prodorno predstavljanje kitajskih vrednot kazalo v stanovanjski politiki, ki je podpirala trigeneracijske družine po kitajskem vzoru, in vpeljavi etičnih kvot, ki so zagotavljale, da je v vseh soseskah obstajala kitajska večina. Na družbeni politiki se je kazalo skozi institucionalizacijo in monetarizacijo krutega koncepta spoštovanja staršev, v katerem imajo starši možnost, da terjajo denar od prihrankov odraslih otrok, v izobraževalnih politikah in javni upravi pa z intenzivnejšimi izpiti ter s sistemom štipendij itd. Lee Kuan Yew je tudi javno zagovarjal stališče, da je kitajska kultura dobra za razvoj Singapurja in da ima tudi pozitivne posledice za druge kulture, kar je pomenilo, da so se Nemitajci začeli vesti bolj podobno Kitajcem. (Barr in Skrbiš 2008, 94–95)

Lee Kuan Yew je kot kitajske vrednote označil trdo delo in varčnost, vendar je bistvo tega zaznavanja kitajskosti nejasno. Pri tem Lee govori o samosvojem singapurskem tipu kitajskosti, ki je materialističen, zaskrbljen, z izobrazbo, merjeno z ocenami in s pričevali, obsesivno zaskrbljen z družbeno mobilnostjo, zemeljskim uspehom ter je nad vsem – *kiasu*.

Kiasu je beseda, ki izvira iz kitajskega narečja hokkien in pomeni »prestrašen pred neuspehom«, kar v singapurskem primeru pomeni manični strah pred izgubo nečesa ali proti nekemu. Biti *kiasu* se smatra za posebno singapursko značilnost, ki je še posebej poudarjena med kitajskimi Singapurci. Ta etiketa se nosi z mešanico ponosa in zadrege. Po eni strani se obsoja, ker povzroča nedružabno in neumno vedenje – prerivanje v vrsti, prisvajanje sedežev v javnem prevozu ali pa npr. raje potovati čez celi otok in stati v vrsti, kot zamuditi neko najnovejšo modno norost – npr. lutko Hello Kitty ipd. Po drugi strani pa so *kiasu* starši ponosni na to, da ne varčujejo z denarjem in naporu pri priganjanju svojih otrok k odličnosti. *Kiasu* delavci so ponosni na to, da naredijo vse možno, da ujamejo skrajni rok, naredijo vtis na nadrejenega in dosežejo napredovanje, *kiasu* študenti se bahajo s tem, da so se naučili vse možne odgovore za izpit, za pridobitev štipendije ipd. (Barr in Skrbiš 2008, 96–97)

Pred kratkim je nekdanji malezijski predsednik vlade M. Mahathir zaradi nepopustljivosti pri pogajanjih označil Lee Kuan Yewa s *kiasu*. Meni, da so imeli 20 problemov s Singapurjem, vendar v 22 letih ni mogel rešiti nobenega, ker Lee ni popustil niti za ped; kar pomeni, da je bil *kiasu*. (The Straits Times 2015č)

Prav tako pa v Singapurju in ostalih azijskih državah obstaja in ostaja (zapleten) »koncept obraza«, kar pomeni javno samopodobo posameznika, ki jo poskuša vsak zaščititi in je povezana z dostojanstvom, s častjo in z ugledom. V povezavi s tem pa obstajajo koncepti »izgube obraza« in nasprotno »ohranitve obraza« ter »dajanja obraza«.

Koncept obraza je kitajskega izvora, ob tem pa imajo tudi različni drugi jeziki in kulture termine, ki so metafore za podobne koncepte dostojanstva, časti, spoštovanja, ugleda itd. Brown in Levinson sta v delu »Politeness« (1987) skozi sociolingvistične študije o vljudnosti dokazovala, da je »obraz« univerzalna človeška psihološka potreba, ker ima vsak racionalen človek pozitivni in negativni obraz. Oba predstavljata dve paradoksalni potrebi človeškega bitja. Pozitivna vljudnost pomeni usmerjenost k naslovnikovemu pozitivnemu obrazu, k temu, da bi bil posameznik priznan, razumljen in občudovani član skupine. Negativni pa je usmerjen k naslovnikovemu negativnemu obrazu in njegovi potrebi po tem, da je samostojen ter da svobodno odloča o svojih dejanjih. (Brown in Levinson v Pan 2000, 10) Po drugi strani pa so

številni avtorji izpodbijali trditve o univerzalnosti koncepta obraza, kot neodvisnega fenomena, ker je njun model zasnovan na zahodni kulturni vrednoti individualizma, medtem ko je obraz medsebojno odvisen v azijski družbah, v katerih je kolektivizem vladajoča kulturna vrednota. Zaradi razlik v konceptu obraza je v teh dveh tipih kultur motivacija za uporabo strategij vpljivosti različna. Ob tem Pan navede primer, da je negativna vpljivost v individualistični kulturi motivirana s spoštovanjem do neodvisnosti in avtonomnosti delovanja drugega, v kolektivistični družbi pa jo zahteva družbena norma spoštovanja hierarhičnih odnosov. (Pan 2000, 10–11)

Ohranjanje obraza in njegovo vzdrževanje je pomembna vrednota v singapurski kulturi, ki se v praksi kaže v tem, da Singapurci za preprečitev izgube obraza v javnosti nadzorujejo svoje vedenje in čustva, se ne soočajo ali odkrito kritizirajo drugih ljudi ter uporabljajo posreden način komuniciranja. (Communicaid, 2015) S takšnim ravnanjem torej ohranjajo obraz in dajejo obraz drugim, s tem da nekoga ne spravljajo v družbeno neroden in neprijeten položaj. Izguba obraza ima negativne posledice na posameznikovo družino in druge skupine, ki jim pripada, ter na posameznikov ugled, verodostojnost in avtoriteto. S tem koncept obraza krepi singapurske azijske vrednote: spoštovanje, konsenz, enotnost, skupnost, red, hierarhijo in avtoriteto, ki tako ostajajo vodilna podlaga ter načela delovanja in vedenja v Singapurju.

Fukuyama meni, da so v luči azijske recesije v letih 1997–98 azijske vrednote oz. argumenti zanje izgubili pomen. V času krize je prišlo do sesutja azijskega očetovskega avtoritarnega režima v Indoneziji in do nestabilnosti v Maleziji, prav tako pa je Lee Kuan Yew naredil korak v stran od nekaterih začetnih trditev, ko je izjavil, da sta »kronizem ter korupcija razvrednotenje konfucijanskih vrednot in naj se konfucijanske vrednote družine in lojalnosti opustijo iz zasebnega, ne pa iz javnega bogastva. Te vrednote so se nesrečno izrodile v zlorabo javnih služb in spodkopale integriteto vlade.« (Fukuyama 2000, 149; Lee Kuan Yew v Fukuyama 2000, 149) Še pomembnejše področje, kjer je kriza spodkopala azijske vrednote, je politično področje, kjer je Lee Kuan Yew zagovarjal skupnostne interese in azijsko soglasnost v prid močnim vladam, ki lastnoročno zasledujejo ekonomsko rast, ter tezo, da je avtoritarna oblast pri zagotavljanju ekonomske rasti boljše kot demokratična. Finančna kriza je razkrila slabost takšne pozicije, saj voditelj, katerega legitimnost temelji na nepretrgani gospodarski rasti, nima ničesar, na kar bi se oprl v času recesije ali pa depresije. (Fukuyama 2000, 155–156)

Po Thompsonu (2000) so azijske vrednote v času krize izgubile mednarodno privlačnost tam, kjer so jih uporabljali za podporo strategiji razvoja (developmentalism) – zatiranju ljudske udeležbe v imenu hitrega ekonomskega razvoja. Ob tem sklicevanje na domnevno avtoritarno naravo azijske politične kulture ni moglo zaščititi samozvanih razvojnih režimov v državah, ki so dosegle razvitost. Pri tem pa azijske vrednote v Singapurju in Maleziji uporabljajo bolj za borbo s škodljivimi učinki razvoja oz. modernizacije, kot pa za stopnjevanje obetov nadaljnjega razvoja.

Finančno krizo je takrat Singapur prebrodil relativno dobro, ob tem pa je tudi Kitajska beležila nenehno rast in je do danes (2015) postala ekonomska velesila, kar predstavlja podlago za preživetje azijskih vrednot, ne samo kot diskurza kritike civilizacije, ampak kot političnega in ideološkega neoavtoritarnega »drugega« od neoliberalizma v poznem kapitalističnem svetovnem sistemu. (Thomson 2000, 676; Goh 2002, 45)

9 Singapur danes

Danes je Singapur globalno finančno, prometno in visokotehnološko središče. 2014 ga je obiskalo 15 milijonov mednarodnih obiskovalcev in za večino je prvi stik predstavljalo letališče Čangi (Changi), ki ima že tretje leto naziv najboljšega letališča na svetu. (Skytrax, 2015) Trenutno gradijo terminal 4, ob tem pa že obstaja načrt za terminal 5, ki bo večji kot prvi trije terminali skupaj. Zgrajen naj bi bili do leta 2025 in bo imel kapaciteto 50–70 milijonov ljudi na leto (vsi skupaj 170 milijonov). (The Straits Times 2015b) Ob tem pa človeka ob prihodu pričakajo opozorila o smrtni kazni za prekrške v zvezi z vnašanjem droge v državo, po opravljeni carini pa še ostala opozorila glede prekrškov in vedenj, po katerih je Singapur svetovno znan. Takšna opozorila je najti povsod v javnosti, gre pa za najrazličnejša opozorila pred kaznimi, napotke o higieni in vedenju, za kartonske policiste v naravni velikosti, ki opozarjajo, da se kraja ne splača itd. Posledica tega so tipične stvari za turiste – različni izdelki z napisom »Singapore is a fine city«, kar v prevodu hkrati pomeni, da je Singapur mesto glob in kaznovanja, po drugi strani pa, da je »fino« mesto. Ti podatki odlično označijo Singapur nasploh.

Fizično se mesto nenehno spreminja in je delo v nastajanju. Pri tem gre za stalno konstrukcijo in rekonstrukcijo ter izboljšave in ponovne iznajdbe. Singapur bo vedno gradil hitreje in učinkoviteje od ostalih mest, a nikoli ne bo končan. Fizične spremembe vedno znova prinašajo novo okolje, zato je Singapur vedno novo mesto. Vlada postavlja te spremembe v okvir napredka, saj »izboljšuje, da bi bolje služila ljudem«, pri tem pa je diskurz razvoja del prezidave same. (Tarulevicz, 2009, 423) Kot navaja časnik The Guardian, ta prezidava in omejenost z zemljo povzročata izgubo zgodovinske dediščine, ki je je v Singapurju ostalo zelo malo, in tudi izgubo pomembnih običajev. Za zagotavljanje novih površin je potrebno prekopavati tudi pokopališča, ki so v današnjem modernem Singapurju redka vez s preteklostjo, prav tako pa se s tem tudi izgublja običaj obiskovanja in čaščenja prednikov, nekoč bistvenega dela kitajske kulture. V Singapurju tako ostaja samo še eno pokopališče, ki je še odprto za pokope, veliko večino ljudi pa upepelijo. (The Guardian 2015b) Za Singapur je danes že mogoče reči, da je preveč razvit, z vso t. i. prvovrstno (world-class) infrastrukturo. Pri tem gre za viden fizični del nenehnega razvoja, rasti in napredka, ki kaže na uspešnost vlade, ta pa ob tem nenehno uporablja izraz prvovrstnost, s katerim kaže na to, da je Singapur po razvitosti ujel ali pa prehitel Zahod oz. t. i. prvi svet. Koncept prvega sveta v singapurskem diskurzu na splošno uporabljajo na različnih ravneh – biti država prvega sveta predstavlja

podlago za ponos in za razločevanje od sosednjih (nerazvitih) držav, kjer je Singapur oaza prvega sveta v regiji tretjega sveta.

Gre za (ultra) moderno mesto, ki se ponaša z učinkovitostjo in je znano po tem, da bolj ali manj vse teče gladko ter učinkovito. Na videz je preplavljeno z nakupovalnimi centri, bleščečimi avtomobili, dragimi trgovinami in razkošnimi restavracijami, kar povzema bogastvo tujih in domačih poslovnežev ter bankirjev. Ima tudi največjo koncentracijo milijonarjev na svetu – vsako šesto gospodinjstvo (170.000) ima najmanj 1 milijon \$, v kar niso všteti nepremičnine, podjetja in luksuzne dobrine. Ob upoštevanju in glede na ceno nepremičnin, bi bil ta odstotek še mnogo višji. Ob tem pa ima tudi 9. najvišjo koncentracijo ultra bogatih gospodinjstev, ki vsako upravlja z več kot 100 milijonov \$ premoženja. (Business Insider 2011; Forbes 2013b) Singapur je naslov za off shore bogastvo in s tem tudi za »umazan denar«. Finančna odprtost ga izpostavlja tveganju za čezmejno pranje denarja in financiranje teroristov. Število sumljivih transakcij v zadnjih letih narašča, saj tuji kriminalci vedno bolj iščejo singapurske bančne račune, zato so se sredstva za preiskavo kriminala belih ovratnikov v zadnjih letih potrojila. (South China Morning Post 2014)

Glede na bruto družbeni proizvod na prebivalca – BDP, ki je malo nad 55.000 USD, spada Singapur med najbogatejše države na svetu (World Bank, 2015), ob tem pa tudi nima zunanjega dolga. Po raziskavi Economist je Singapur najdražje mesto na svetu (The Economist 2015) ali pa vsaj eno izmed petih najdražjih. Z razvojem finančne industrije in uslug, v zadnjih letih pa tudi zasebnega bančništva je Singapur začel privlačiti tujce na dobro plačana delovna mesta. Singapur zaradi svoje stabilnosti, varnosti, kozmopolitskosti ipd. velja tudi za mesto, kjer se spleča posedovati nepremičnine in vlagati vanje, kar regionalni ter globalni bogataši tudi počnejo. Nepremičnine v Singapurju so ene izmed najdražjih na svetu. Zaradi razvitosti finančne industrije, uslug in nizkih davkov je to država, kjer številni bogataši »parkirajo« svoje premoženje. S tem je Singapur postal t. i. »igrišče za bogate«, privabljanje globalnih bogatašev pa je tudi strategija vlade. Predsednik vlade Lee H. L. je 2013 izjavil, da »če bi lahko prepričal 10 drugih milijarderjev, da se preselijo v Singapur in vzpostavijo tam bazo, bi se njegov Gini koeficient poslabšal, a misli, da bi bilo to za Singapurce boljše, saj bi prineslo nove posle, možnosti, delovna mesta itd.«. (Today Online 2013)

Koeficient Gini, ki meri neenakomerno razdelitev prihodkov, ima za Singapur vrednost 0,414, kar pomeni, da so dohodki v Singapurju porazdeljeni zelo neenakomerno, s čimer ima eno najvišjih stopenj neenakosti med ekonomsko razvitimi državami OECD, (World Bank, 2014)

kar je med drugim tudi posledica stagnirajočih plač v nižjih dohodkovnih razredih. Posledica tega je zmanjševanje srednjega razreda. Vlada zavrača uvedbo meje, ki določa revščino, ker je »takšna uradna stopnja revščine preveč enodimenzionalna, ob tem pa naj bi imela vlada namesto enotne stopnje revščine številne druge kanale pomoči«. (Ministry of Social and Family Development 2013) Zato tudi ni uradnih podatkov o revščini. Če bi to poenostavljeno izračunali po formuli Svetovne banke, ki definira stopnjo revščine pri 50 % povprečnega dohodka, bi leta 2013 znašala 28 %, kar je znatno več kot leta 2002, ko je bila 16 %. (Ngerng, 2013)

Vlada zavrača tudi uvedbo minimalne plače, ker ta »ne reši problemov delavcev z nizkimi plačami«. (Today Online 2013) Zaradi geografske lokacije ima Singapur dostop do neomejene poceni delovne sile iz regije, kar tudi s pridom izkorišča. Sicer pa je singapurska stopnja nezaposlenosti stalno okrog 2 %. Ti delavci, obravnavani že prej, so praviloma izkoriščani in diskriminirani. 2012 je po več kot 25 letih prišlo do stavke, ko so nezakonito stavkali avtobusni vozniki s Kitajske, in sicer zaradi plače, ki je bila nižja od plače singapurskih in malezijskih sodelavcev. (Reuters 2012)

Leto kasneje, 2013, pa je prvič po letu 1969 prišlo do nasilnih izgrediv, in sicer v četrti, imenovani Mala Indija, katerih povod je bil prometna nesreča, v kateri je umrl indijski delavec. V izgrediv je sodelovalo 300–400 delavcev iz Indije in Bangladeša, pri tem so zažgali 5 in poškodovali 25 vozil nujne pomoči ter poškodovali okrog 40 policistov. Policija je aretirala 27 protestnikov, predsednik vlade pa je pred tem poudaril, da bo policija »z njimi ravnala z vso silo zakona«. Neposredno zatem so v Mali Indiji prepovedali prodajo in uživanje alkohola. Preiskovalna komisija je leto zatem prišla do zaključka, da gre za osamljen incident in da je bila uradni vzrok za neredne prometna nesreča, ob tem pa je bil alkohol glavni dejavnik. (The Straits Times 2014e) Pri tem je bolj verjetno, da je bil (glavni) dejavnik odnos do tujih delavcev. Oba incidenta sta poudarila položaj, ravnanje in izkoriščanje delavcev z nižjimi kvalifikacijami, ki so vitalni del gradbenega, gostinskega ter transportnega sektorja, ob tem pa tudi notranje etnične napetosti, naraščajočo neenakost in veliko odvisnost od tuje delovne sile. Kot rešitev je vlada pripravila načrte oz. začela graditi nove delavske domove, kjer bodo imeli delavci ležišča in prostočasno infrastrukturo na enem mestu, kar dejansko kaže na nadaljnjo izolacijo tujih delavcev. Posledica tega pa je tudi sprejetje zakona, ki prepoveduje prodajo alkohola v nočnih urah in njegovo uživanje na javnih mestih. (Today Online 2015) S tem so bili za izgrede kaznovani tudi Singapurci.

Sicer pa je nenehen pritek tujcev najbolj pereče vprašanje in glavni dejavnik nezadovoljstva z vlado. V Singapurju v zadnjih letih narašča odpor do tujcev. Zavračanje oz. odpor do njih ne temelji na etnični ali verski osnovi, kot je v navadi v številnih drugih državah. Razlog za odpor je vsakodnevna neposredna izkušnja prenatrpanosti, saj se je populacija v zadnjih desetih letih povečala za 33 %. Nestrpnost je opaziti predvsem na spletu – socialnih omrežjih in blogih, ne pa v vsakdanjem javnem življenju, ker je sovražni govor na etnični ali religiozni podlagi, glede na singapursko vodilno ideologijo multikulturalnosti, nesprejemljiv ter strogo sankcioniran, pa tudi Singapurci sami so potomci priseljencev. BBC poroča o odmevnem primeru, ki se je zgodil 2014, ko so posamezniki grozili organizatorjem praznovanja filipinskega dneva neodvisnosti, ki naj bi potekalo na glavni singapurski nakupovalni ulici. To pritoževanje na internetu je vodilo v odpoved prireditve. Ob tem je predsednik vlade Lee H. L. dejal, da so ti posamezniki, ki so nadlegovali organizatorje, »sramota za Singapur« in kasneje še: »Singapurci, novi prišleki, ljudje s stalnim bivališčem, ljudje z delovnim dovoljenjem, vsi sodelujejo v eni veliki singapurski družini ...« (BBC 2014) S tem je premier sprožil nadaljnje polemike in še večje nezadovoljstvo.

Po eni strani so tujci, bodisi visoko usposobljeni strokovnjaki ali pa fizični delavci, ključni za rast in konkurenčnost singapurske ekonomije, po drugi strani pa povzročajo pritisk na cene nepremičnin, plače, infrastrukturo, neomejena poceni delovna sila pa onemogoča rast plač v nekaterih panogah. Singapurci morajo za službe tekmovati z ljudmi iz celega sveta. Povečevanje populacije, uvajanje novih tehnologij in nenehno vlaganje v infrastrukturo so dejavniki, ki omogočajo rast Singapurja, kar je, kot smo videli skozi nalogo, glavni dejavnik, po katerem se meri učinkovitost vladavine. Bela knjiga o populaciji (2013) predvideva povečanje rasti skupnega prebivalstva od sedanjih 5,4 milijona na 6,5–6,9 milijona do leta 2030, (Population White Paper 2013) kar sproža veliko nezadovoljstvo in proteste v parku Honga Lima, saj je Singapur že danes izredno gosto poseljen – tretja najbolj poseljena država na svetu ($7713/\text{km}^2$), kjer velja, da je bolj ali manj za vsako stvar potrebno stati v vrsti. Razen po pritisku na cene je rast prebivalstva vidna v vedno večji gneči in obremenjenosti infrastrukture ter javnega prevoza. Velja, da je točnost in učinkovitost javnega prevoza, ob delu in hrani, najpomembnejša stvar v dnevu običajnega Singapurca, zato povečevanje gneče ter (posledično) v zadnjih nekaj letih naraščanje pogostosti okvar in motenj v prometu, ob zviševanju cene povzroča nezadovoljstvo z vlado.

Singapur spada med države, kjer imajo delavci ene od najdaljših delavnikov in največ delovnih ur na leto. Sicer spadajo med te tudi ostale vzhodnoazijske države – Tajvan, Južna Koreja, Hong Kong. Povprečno je Singapurec v letu 2011 delal 2287 ur. (Asiaone 2013, 2. september) Za primerjavo podatek, da je Slovenec v letu 2011 povprečno delal 1557 ur. Dolgi delovniki so zraven gradbenega sektorja značilni za vse segmente singapurske ekonomije. Ta pridna in trda delavnost velja za prednost oz. kvaliteto v primerjavi z drugimi (zahodnimi) državami, ko je govora o svetovnih centrih za storitvene industrije, med katere spada Singapur.

Po drugi strani pa je singapurske delavce ameriški novičarski portal CNBC označil za kup nesrečnežev, ob sklicevanju na ankete, ki kažejo, da so singapurski delavci zelo nezadovoljni s svojimi delovnimi mesti, saj jih kar tri četrtine smatra le za pot do preživetja, in so po Japonski v azijsko-pacifiški regiji na drugem mestu po nezadovoljstvu s službo. (CNBC 2014) V skladu s tem lahko razumemo tudi nizko produktivnost delavcev, ki se je v zadnjih treh letih še zmanjševala. (Channel NewsAsia 2015) Ti podatki kažejo, da Singapur dosega visoko rast BDP-ja na račun nizkih plač, dolgih delovnikov in tujih delavcev.

Na indeksu Happy Planet, ki uporablja podatke o pričakovani življenjski dobi, doživetem blagostanju in ekološkem odtisu ter države razvršča glede na to, koliko dolgih in srečnih življenj ustvarijo na enoto okoljskega vložka, zaseda Singapur 90. mesto med 151 analiziranimi državami, kar kaže na to, da gre za precej nesrečno prebivalstvo. (Happy Planet Index 2012)

Dodal bom še Gallupovo raziskavo, ki je merila pozitivna čustva v 148 državah. Glede na njene rezultate je Singapur najmanj emocionalna država in posledično Singapurci ljudje, za katere je najmanj verjetno, da bodo kazali pozitivna čustva. Po raziskavi je tako bogata singapurska populacija manj srečna kot populacije Iraka, Haitija, Afganistana, Sirije ... Hkrati pa so Singapurci tudi ljudje, za katere je najmanj verjetno, da bodo pokazali kakršna koli čustva. (Gallup 2012; CNN 2012)

Stopnja rodnosti v Singapurju je 1,3 (World Bank, 2015) in je tako ena izmed najnižjih na svetu ter daleč pod nadomestitveno stopnjo 2,1. Singapur se s tem sooča s starajočo se populacijo. Pričakovana življenjska doba leta 2013 je bila 82,5 leta (Department of Statistics Singapore 2015) in je med najvišjimi na svetu. To pa predstavlja težavo, in sicer glede na to, da Singapurci nočejo otrok, tujih delavcev pa tudi ne. Ekonomske institucije zato napovedujejo, da bo Singapur moral sprostiti imigracijske zakone, da bi dolgoročno ostal

konkurenčen in obdržal ugled odprtosti ekonomije, (Forbes 2013a) kar pa je seveda recept za nadaljnje nezadovoljstvo. Pri tem je verjetno, da bi Singapurci na tej stopnji sprejemali zmernejšo gospodarsko rast v prid manjši poseljenosti.

V primerjavi s tujci imajo Singapurci tudi občutek, da jih lastna vlada obravnava kot drugorazredne državljane. Ob dela prostih dneh se na javnih prostorih zbirajo skupine tujih delavcev in imajo nekakšne piknike, tudi na najprestižnejši nakupovalni ulici Orchard. Gre za nesprejemljivo vedenje za (kitajske) Singapurce, ob tem pa velikokrat kršijo tudi številne singapurske predpise in s tem zakon. Singapurci imajo občutek, da bi bili sami v primeru takšnega vedenja (npr. smetenje, kajenje, pijanost na javnem mestu ipd.) veliko prej kaznovani kot tujci. Še na boljšem pa so oz. naj bi bili strokovnjaki, že obravnavani tuji talenti.

Leta 2015, ob 50-letnici neodvisnosti, se je s smrtjo Lee Kuan Yewa (23. marca 2015) za Singapur končalo eno poglavje, začelja se neko drugo. V tednu žalovanja se mu je formalno poklonilo več kot 1,2 milijona ljudi, vlada pa je v tem prepoznala ponovno združitev nacije. Singapur je sedaj pred izzivom, saj bo potrebno najti pot v prihodnost brez svojega vodilnega arhitekta. Ob tem se postavlja tudi vprašanje o prihodnosti stranke PAP, v kateri je bil Lee 60 let osrednja figura. Voditelji stranke se zavedajo in priznavajo, da takšnega, kot je bil Lee, ne bo nikoli več ter da nihče ne more zapolniti njegovih čevljev. Sicer se je Lee, zaradi bolezni in starosti, zadnjih nekaj let redko pojavljal v javnosti, kljub temu pa je bil vedno največja postava, ki meče senco na vse ostalo.

V zadnjih letih se je veliko ugibalo o stranki PAP – ta se lahko za svojo dolgoživost zahvali Leeju, pri tem pa se postavlja vprašanje o njeni prihodnosti. Vendar je sedaj po njegovi smrti in po tednu žalovanja vzniknila nova možnost – da bo intenzivno osredotočanje na njegove dosežke ter kvalitete učvrstilo podporo stranki, saj so slavonspevi od doma in iz tujine usmerili misli javnosti na nekatere močne temelje vladavine stranke PAP ter koristi, ki sta jih prinesla močno vodstvo in dobra vladavina. Tako obstaja možnost, da se bodo ljudje na naslednjih volitvah z glasovanjem za stranko PAP še enkrat zahvalili Lee Kuan Yewu za ves napredek, ki ga je Singapur doživel od neodvisnosti. (South China Morning Post 2015)

Debato o prihodnosti je okrepila že 50-letnica neodvisnosti, ki je bila 9. avgusta 2015, in na katero se je Singapur pripravljala že od začetka leta. Obletnica je bila praznovanje, ki je poudarjalo številne dosežke, ki jih je Singapur dosegel pod Lee Kuan Yewom in stranko PAP, ter posledično enačenje Singapurja z obema. Najkasneje do januarja 2017 bi morali izvesti

tudi splošne parlamentarne volitve, vendar je vlada skušala skovati dobiček oz. glasove v povezavi s tema dogodkoma in jih je razpisala že za 11. september 2015.

Da se bližajo volitve, je bilo razvidno že iz politik vlade, ki je povečevala socialne izdatke in uvajala nekatere ugodnosti za različne populacije. Uvedla je 9 milijard S\$ vreden »Paket za pionirsko generacijo« – Singapurce, leta 2014 stare najmanj 65 let. Gre predvsem za ugodnosti in subvencije na področju zdravstva. Proračun za leto 2015 pa se osredotoča na družino in namenja 20 % povišanje izdatkov za srednji razred – glede na leto 2014. Tudi tukaj gre za podporo skozi povečano subvencioniranje življenjskih stroškov, družin z otroki, spodbujanje nadgrajevanja strokovnih veščin, povečevanje prihrankov za upokojitev, višanje davkov za 5 % največjih zaslužkarjev itd. (PAP 2015)

Na volitvah 2015 je stranka PAP dobila skoraj 70 % glasov in s tem 83 od 89 sedežev v parlamentu ter tako podaljšala svojo 56-letno vladavino. Na teh volitvah se je preokrenil tudi trend padanja podpore stranki, ki je s 60 % podpore najnižjo raven dosegla na volitvah 2011. (Yahoo! News 2015b) Sicer je pred volitvami predsednik vlade Lee H. L. naznanjal, da »bodo volivci odločali, kdo bo vladal Singapurju naslednjih 5 let. In več kot to, izbrali bodo ekipo, ki bo z njimi delala naslednjih 15–20 let, ter določili smer Singapurja za naslednjih 50 let«. (The Straits Times 2015f) Izboljšanje rezultata stranke PAP gre lahko pripisati »učinku Lee Kuan Yewa« oz. okoliščini, da so bile volitve le pol leta po njegovi smrti in mesec dni po praznovanju neodvisnosti. Po drugi strani pa singapurski politični analitik Terence Chong meni, da »so Singapurci srečni s prevlado stranke PAP in majhno prisotnostjo opozicije ter da se zdi, da je poudarjanje želje po političnem pluralizmu pretirano«. Barr pa meni, da je tudi po eri Lee Kuan Yewa izid volitev utrdil »model tehnokratskega avtoritarizma, ki ga izvaja stranka PAP«, in da je videti, da »Singapurcev ne skrbijo toliko vprašanja, kot so svoboda govora ali demokracija ..., bolj jih skrbita služenje denarja in preživetje«, ob tem ugiba, da je to tudi dovolj pošteno. (Yahoo! News 2015b)

Na volitvah 2015 so se opozicijske stranke prvič v zgodovini skupaj potegovale za vseh 89 sedežev, prav tako pa so njihova zborovanja pritegnila veliko večje občinstvo kot zborovanja stranke PAP, kar je predvsem na družabnih omrežjih povzročalo govorce o naraščajoči moči opozicije. Ob tem pa so raziskave javnega mnenja v Singapurju prepovedane, tako da volivci težko presodijo, kakšna je moč opozicije in koliko glasov naj ji namenijo, da jih dobi dovolj, a ne toliko, da prevzame vlado. Posledično se neodločeni volivci niso bili pripravljeni ujeti v past in nameniti preveč glasov opoziciji, zato so se tradicionalno tveganju nenaklonjeni

(*kiasu*) Singapurci odločili za varno izbiro. Strah, da bi lahko izgubili vlado, ki ji zaupajo in na katero se zanašajo, je bil prevelik in je povzročil, da so neodločeni glasovali za stranko PAP in s tem za preizkušeno ter zanesljivo stranko. (Yahoo! News 2005c)

Zraven vprašanja, povezanega s tujci, z delovnimi mesti, s plačami in z naraščajočimi stroški, v zadnjem času razburja vprašanje okrog obveznega pokojninskega varčevalnega sistema CPF (Central Provident Fund). Gre za kompleksen sistem, ki je težko razumljiv povprečnemu Singapurcu, je pa namenjen predvsem pokoju, zdravstveni negi in stanovanjski problematiki. V sistem mora delodajalec vsak mesec vplačati 16 %, zaposleni pa 20 % bruto mesečnega dohodka. Iz tega denarja se tudi napajata v poglavju o ekonomiji obravnavana singapurska državna investicijska sklada GIC in Temasek, ki skozi dolgoletno obdobje z vlaganjem prinašata vladi povprečno višje obresti, kot jih potem ta zagotavlja ter izplača zavarovancem iz sklada CPF.

Obresti so se od 1985, ko so bile pri stopnji 6,5 %, znižale na 4 % za poseben račun in na 2,5 % za navadnega. Ob tem pa je od leta 2003 do sedaj minimalni znesek, ki ga mora zavarovanec vplačati, narasel od 80.000 na 160.000 S\$. Vlada pa določa in spreminja tudi pogoje glede starosti, pri kateri je mogoče denar dvigniti. Možen je dvig pri 55 letih, vendar mora na računu še vedno ostati minimalni znesek – 80.000 S\$, ki je namenjen mesečni pokojnini po 65. letu. To strmo naraščanje prispevka v zadnjem desetletju je eden od razlogov za jezo in nezadovoljstvo, saj sproža občutek izdajstva ter izgubo zaupanja vladi. Zraven tega pa ljudje zahtevajo večjo transparentnost naložb CPF. (The Straits Times 2014c)

Sistem CPF je nasprotje zahodnega koncepta države blaginje. Po Leeju gre pri tem za družbo, ki je »pravična, ni pa družba blaginje« (a fair, not welfare, society). (Lee 2000, 96) V tem modelu so posamezniki (preko varčevanja) odgovorni zase in ne obstaja redistribucija sredstev kot v nekaterih zahodnih državah. Te navedbe potrjuje tudi poraba vlade za zdravstvene storitve. Ta v zadnjih 15 letih znaša dobre 4 odstotke BDP-ja, kar je najnižji odstotek med razvitimi državami. (Worldbank 2015)

Da je prišlo to vprašanje v središče zanimanja, je zaslužen predvsem bloger Roy Ngerng, ki je na svojem kritičnem blogu odprl različna vprašanja glede sistema CPF in tudi vprašanja glede naraščajoče neenakosti. Za blog, v katerem se je spraševal o kanalih med sredstvi iz CPF in med skladom GIC ter kako se ta denar investira, ga je predsednik vlade Lee H. L. tožil zaradi obrekovanja in tožbo tudi dobil. Pri tem je po dolgem času prišlo do takšne tožbe, po kakršnih je bil znan Lee Kuan Yew in ki veljajo kot sredstvo za utišanje nasprotnikov oz. nasprotnih

mnenj. Kmalu po vložitvi tožbe je Ngerng izgubil delo v bolnišnici, kjer je bil zaposlen. Kasneje pa ga je sodišče spoznalo za krivega klevetanja in mu dosodilo denarno kazen 29.000 S\$. Sicer pa je denar za poplačilo kazni zbral s pomočjo t. i. »crowdfundinga«. (The Straits Times 2015a)

Že na dan pogreba Lee Kuan Yewa je bil aretiran najstniški blogger Amos Yee zaradi objave videa z naslovom Lee Kuan Yew je končno mrtev!, v katerem je kritiziral Leeja in njegovo avtoritarno vladavino, ga primerjal s krščanstvom ter objavil obsceno sliko. Primer je dosegel mednarodno odmevnost, še prej pa je razvnel singapursko javnost. Kritiki stranke PAP zagovarjajo, da je Yee žrtev cenzure in pretiranega kaznovanja, po drugi strani pa ga nekateri napadajo zaradi žaljenja krščanstva ter očeta naroda.

Zaradi slike in žalitve kristjanov je bil Yee obsojen na tri tedne zapora, dva tedna pridržanja v psihiatrični ustanovi, kjer bodo ocenili, ali je fizično in mentalno sposoben za program prevzgoje in rehabilitacije, ki traja najmanj osemnajst mesecev, potem ko so ga prej že razglasili za sposobnega za ta program. Yeeju so zdravniki ugotovili oz. pripisali tudi avtistično motnjo.

Ob tem je pisarna Združenih narodov za človekove pravice v JV Aziji (OHCHR) pozvala k takojšnji izpustitvi Yeeja in opustitvi namere za program prevzgoje, saj je ta podoben priporu ter rezerviran za mladoletne prestopnike, ki so zagrešili huda kazniva dejanja, kar je nesorazmerna kazen glede na mednarodno zaščito svobode izražanja, prav tako pa je v nasprotju s Konvencijo o otrokovih pravicah, katere podpisnik je tudi Singapur. (Yahoo! News Singapore 2015a)

Sicer pa je Yee nekaj časa med čakanjem na sojenje preživel v priporu in kljub temu, da še ni polnoleten, so ga obravnavali kot odraslega zločinca, saj so ga na sojenje vozili vklenjenega, v medijih pa so ga že od vsega začetka predstavljali s polnim imenom in sliko, kar kaže na to, da so ga obravnavali in obsodili za vzgled ostalim državljanom. Ta primer najstniškega blogerja razkriva veliko občutljivost oblasti na vsakršno nestrinjanje in drugačne poglede ter razgalja vso moč oz. šibkost Singapurja kot celote.

10 Sklepni del

Skozi magistrsko delo sem natančno prikazal družbeno-politično misel Lee Kuan Yewa in temeljne politične koncepte, ki jih je uporabljal pri »grajenju nacije« in na katerih je zgrajen Singapur.

Leejeva zapuščina je, kot smo videli in kot bi dejal on sam, uspešen Singapur, saj je pod njegovim vodstvom postal ena od redkih resnično uspešnih postkolonialnih držav. Singapurski model pa ostaja ustrezen tudi v 21. stoletju, saj je vzor razvijajočim se trgom, ki iščejo nove modele za ekonomski napredek in se hkrati izogibajo večstrankarskemu političnemu sistemu. Khanna meni, da če se bo singapurski model uveljavil, ne bo šlo za zmagoslavje avtoritarnosti nad demokracijo, ampak za spoznanje, da se da javne politike obravnavati kot znanost. (Foreign Policy 2011)

Prvi pogoj za velikanski uspeh Singapurja so učinkovito in nesebično vodenje ter nekoruptiven tehnokratski režim in politična stabilnost, ki deluje v močni povezavi z zasebnim sektorjem oz. z globalnim kapitalom. Drugi pogoj pa je bil vpletanje vlade v zelo osebne zadeve. »Če vlada ne bi posredovala v zelo osebnih zadevah – kdo je tvoj sosed, kako živiš, hrup, ki ga ustvarjaš, kje in kako pljuneš, jezik, ki ga uporabljaš, Singapur ne bi bil tu, kjer je sedaj, ter ne bi dosegel ekonomskega napredka. Vlada odloči, kaj je prav, ne glede na to, kaj mislijo ljudje.« (Lee v Time 2015)

Pri tem je Lee ustvaril nekakšno »državo varuško«, kjer je vse podrejeno cilju ekonomske rasti, cilj pa upravičuje sredstva. Ob tem pa ta država varuška ni država blaginje po zahodnem vzoru, saj velja, da morajo biti posamezniki odgovorni zase. Kot smo videli skozi delo, je bil Lee Kuan Yew »inženir« na različnih ravneh – infrastrukturni, politični in kulturni.

Po družbeni plati je »verjel v svojo zmožnost, da lahko oblikuje in izboljšuje kulture«, (Barr in Skrbiš, 2008, 95) in glede na raziskavo Globalna religiozna raznolikost, ki jo je leta 2014 objavil Raziskovalni Center Pew, je Singapur danes med 232 preučevanimi državami najbolj religiozno raznolika država. (Pew Research Center, 2014) Po Barru je to eden od pomembnejših Leejevih dosežkov, ki bi moral biti kljub pomanjkljivostim priznan – ustanovitev družbe z relativno malo rasnimi napetostmi, medtem ko ima visoko stopnjo rasnega zavedanja. (Barr 1996, 17) S tem je Lee Kuan Yew stkal t. i. unikatno singapursko družbeno tkivo in ustvaril pogoje za življenje v rasni in religiozni harmoniji, ki pa ni nikoli samoumevna.

Na vprašanje, zakaj se Singapur kljub idealnim predpostavkam ne demokratizira, lahko odgovorim, da se je kljub temu, da se je Singapur pod Leejem v roku ene ali dveh generacij moderniziral in je danes ena od najbolj globaliziranih in modernih držav, oblast uspela izogniti demokratizaciji s tem, da je vzpostavila sistem z dovolj močnimi pregradami, ki so se zmožne zoperstaviti silam demokratizacije. Lee Kuan Yew je s stranko PAP izvajal depolitizacijo politične arene in osnoval administrativno državo, v kateri so politične odločitve dane. Po Gohu se je tako vzpostavila oblast elit, ki so t. i. agent zgodovine oz. zgodovinska nujnost, kar jim omogoča, da so relativno avtonomne od družbenih struktur in dominantne kulture, ki jo je vzpostavila ta oblast sama, in od globalnega politično-ekonomsko-kulturnega polja. (Goh 2002, 3)

Prva takšna pregrada je zakon o notranji varnosti (ISA), v skladu s katerim so po neodvisnosti brez obtožnice priprli Leejeve politične nasprotnike. Ta zakon ima daljnosežne posledice za Singapur, saj je z njim institucionalizirana kultura strahu, posledično pa si le redko kdo upa nasprotovati vladi. Ob zakonu o notranji varnosti pa tudi številni drugi zakoni omejujejo možnosti politične opozicije. Sicer pa ta strah v zadnjem času in predvsem pri mlajših generacijah popušča, kar se kaže v organiziranju ter protestih in tudi v večji podpori opoziciji. Po smrti Lee Kuan Yewa je tako pričakovati manj predvidljivo in bolj demokratično politično življenje, saj se Singapur počasi premika k večji pluralnosti. Sistem, ki ga je zgradil Lee, je bil zgrajen z namenom daljše trajnosti, kot je dejal sam, in tudi če in ko bo nekega dne prišlo do menjave oblasti, ni pričakovati, da bi prišlo do menjave ključnih singapurskih ideologij multikulturalnosti, meritokracije ter pragmatizma.

Kljub temu da podpora stranki PAP skozi čas upada, je ta imela v parlamentu vedno veliko večino, tako da je lahko sprejemala zakone ali pa reforme, ne da bi za to potrebovala koalicijo z opozicijskimi strankami. Stranka PAP si je tako popolnoma podredila vse veje oblasti in tudi ustvarila monopol nad mediji ter izobraževalnim sistemom. S tem je prišlo do zlitja stranke in države, stranka popolnoma prevladuje na političnem polju, kontrolira državna sredstva ter dostop do političnih služb. Posledično je stranka vzpostavila široko omrežje skupnostnih organizacij za socialno skrbstvo, ki tudi pomagajo promovirati njene politike.

V Singapurju sicer obstajajo številne majhne opozicijske stranke, ki pa so nepovezane in se tudi same le stežka predstavljajo kot verodostojna alternativa stranki PAP, ki je že od neodvisnosti sposobna zagotavljati nenehno gospodarsko rast, s katero se meri razvoj Singapurja. Ta ekonomski učinek je glavna legitimacija za stranko PAP, saj je za Singapurce

ekonomski razvoj pomembnejši kot demokracija oz. je Singapur, po Daltonu in Ongu, »arhetipski primer, kjer državljani sprejemajo restrikcije političnih pravic in svobod v zameno za ekonomski uspeh nedemokratskega režima«. (Dalton in Ong 2005, 12) Pri tem gre za nekakšno singapursko družbeno pogodbo oz., po Leeju, za zaupniški model demokracije, ki zagotavlja državi neomejeno pooblastilo v zameno za dobro vladavino in učinek.

Hkrati pa je z ekonomskim uspehom neposredno povezano tudi promoviranje več ideologij. Vladajoča stranka PAP se je poti k liberalni demokraciji uspešno izognila tudi z razvojem diskurza azijskih vrednot. Te so tudi neposredno povezane s procesom grajenja nacije. Lee Kuan Yew velja za očeta t. i. azijskih vrednot, ki temeljijo na konfucianizmu in so nasprotno vrednotam zahodnih liberalnih družb, ki temeljijo na individualizmu ter pluralizmu.

Kot smo videli, so različni avtorji dokazali, da azijske vrednote kot take ne obstajajo, saj je azijskost preširok pojem, ki ne more ustrezati vsem delom tako ogromne in heterogene populacije, prav tako pa so azijske vrednote po azijski finančni krizi v devetdesetih letih izgubile pomen. Po drugi strani pa je uspešnost Singapurja in Kitajske podlaga za preživetje azijskih vrednot, ne samo kot diskurza kritike civilizacije, ampak kot političnega ter ideološkega neoavtoritarnega »drugega« od neoliberalizma v poznem kapitalističnem svetovnem sistemu. (Goh 2000, 45; Thomson 2000, 676) Sicer pa Barr meni, da gre v singapurskem primeru za samosvoje »singapursko-kitajske« vrednote.

Na drugo vprašanje, ki sem ga zastavil, in sicer kako se skozi azijske vrednote izoblikujejo in odbirajo najboljši oz. najsposobnejši posamezniki, lahko odgovorim, da singapurska oblast določa zaželeno vedenje ljudi z različnimi spodbudami na vseh ravneh. Skozi razvoj azijskih vrednot, ki so sprva namenjene spoštovanju hierarhije in avtoritete, je prišlo tudi do razvoja vrednot trdega dela in predanosti izobraževanju, ki so namenjene temu, da ljudje čim več delajo. Kot smo videli, imajo Singapurci ene izmed najdaljših delovnikov na svetu, iz česar lahko domnevam, da je to tudi razlog za politično apatičnost srednjega razreda, saj so ljudje prezaposleni s službo in tekmovalnostjo – v singapurskem izredno materialističnem sistemu bogastvo določa družbeni status.

S tem je povezana tudi vodilna singapurska ideologija meritokracije, ki naj bi v osnovi zagotavljala enake možnosti za vse rase. Gre pa za izjemno tekmovalen in strog singapurski šolski sistem, ki deluje po načelih meritokracije ter izločanja najboljših, na katerih temelji uspeh stranke PAP. V tem sistemu je vse merljivo glede na akademski uspeh posameznika. V praksi to pomeni, da morajo imeti tudi tisti, ki pridejo na položaj zaradi prijateljstva,

spričevala uglednih izobraževalnih institucij ali pa predhodno kariero, tako da v singapurskem sistemu do položajev ni bližnjic. Po drugi strani pa ima – ne glede na družbeni status – posameznik, ki pokaže nesporen talent oz. pripravljenost na (trdo) delo, vedno možnost napredovanja po ekonomsko-družbeni lestvici. Zaradi sistema meritokracije gre za nacijo, ki je obsedena z izobraževanjem in s tekmovalnostjo in kjer se zasebne dodatne ure začnejo že v zgodnjem otroštvu, saj si starši za svoje otroke želijo čim višjo izobrazbo. Tak sistem že v osnovi ustvarja razslojenost, saj daje prednost tistim, ki imajo več denarja in lahko omogočajo svojim otrokom več dodatnih vsebin. Ob tem pa so nekatere šole tudi prestižnejše od drugih, vpis nanje pa je odvisen tudi od finančnih zmožnosti staršev. K razslojenosti so pripomogle tudi Leejeve politike nadzora populacije in privilegiranje staršev z diplomami, kar predstavlja tudi podlago za sistem samoreprodukcije elit ter za reprodukcijo družbenega sistema.

Oblikovanje in odbiranje najboljših posameznikov se tako začne že v rani mladosti, v osnovni šoli, skozi izpitni sistem, ki tudi določi prihodnost posameznika. Singapurski izobraževalni sistem, ki ga je monopolizirala vlada, je sicer ekstremno strog in zahteven, vendar pa je tudi akademska odličnost dobro nagrajena. Glavno vlogo igra vladni sistem štipendij, ki jih dobijo izbrani izmed kandidatov z najboljšimi ocenami, ki pa morajo imeti tudi pravo mišljenje, odnos in značaj. Najboljši kandidati s pomočjo teh štipendij študirajo na znanih univerzah v tujini. S štipendijo pa pride tudi zaveza za več let dela v vladnih agencijah in nato zaposlitev v administraciji. Tako se ta strokovno vzgojena elita rekrutira v administrativne službe javnega sektorja, na višje položaje v vojski ali pa v vodstva z državo povezanih podjetij. Singapurski politiki so, da bi se izognili korupciji, najbolje plačani na svetu, zato je zaposlitev v javni administraciji zelo zaželena. Vlada tako skozi neusmiljen sistem meritokracije največje talente pritegne v javno upravo in kasneje v politiko. Prav tako pa vlada vabi uspešne posameznike iz zasebnega sektorja, da se ji pridružijo, kar v državi, kjer so človeški viri omejeni, pomeni, da je treba talente za delo v zasebnem sektorju iskati in jih privabljati iz tujine.

Skozi nalogo smo opazovali tudi, kako je Lee Kuan Yew ravnal z razvojnimi izzivi in priložnostmi, ki so posledica velikosti Singapurja oz. kako je velikost vplivala na njegovo ekonomsko, politično ter družbeno stvarnost.

Singapur si kot majhna država ni mogel in si ne more privoščiti neuspeha zaradi svojega majhnega ~ 710 km² velikega teritorija ter neprijazne soseščine. Iz tega izhaja vodilni diskurz oz. koncept preživetja, ki na začetku v okviru dekolonizacije izvira iz pristne potrebe po

preživetju novo nastale države. Diskurz o preživetju in vprašanje preživetja za naslednjih 50 let pa vlada uporablja tudi danes, ob 50-letnici neodvisnosti, ko je Singapur ena najbogatejših držav, saj je stranka PAP edina, ki lahko oz. zna najbolje zagotavljati preživetje.

Vprašanje preživetja in majhnost sta tudi razlog, da ima Singapur močno vojsko, ki je oblikovana po vzoru izraelske, in zelo visok delež potrošnje za obrambo. Ob tem ima tudi obvezno dveletno služenje vojaškega roka. Singapur ima, glede na svojo velikost, eno največjih vojsk, ima pa tudi razvito lastno vojaško industrijo, ki zadovoljuje nekatere potrebe po vojaški opremi. (Globalfirepower 2015) Po nekaterih ocenah naj bi bil Singapur za Izraelom druga najbolj militarizirana država, z najsodobnejšo, najbolje opremljeno in najbolj izurjeno vojsko v JV Aziji. Sicer pa je Singapur miroljubna država, ki skuša graditi dobre odnose in močne vezi z drugimi državami na vzhodu in zahodu, predvsem pa z glavnimi trgovinskimi partnerji ter s sosedi, kar je tudi posledica majhnosti.

Zaradi majhnosti je Singapur tudi moral prehiteti svoje sosede in začeti trgovati ter privabljati investicije iz razvitega sveta – Evrope, Amerike in Japonske, kar pomeni, da se je moral globalizirati, do česar je prišlo že v sedemdesetih z ukinitvijo trgovinskih ovir ter kasneje z liberalizacijo bančnega trga. Singapur je s tem globalizacijo uporabil sebi v prid, po drugi strani pa ta predstavlja nenehen izziv nacionalni zvestobi. Ta majhnost pa omogoča tudi sposobnost prilagajanja globalnim in regionalnim ekonomskim trendom, ki se jim Singapur prilagaja oz. jih skuša predvidevati vnaprej, da bi si tako zagotovil nove trge, ter prilagajanje izobraževalnega sistema veččinam prihodnosti.

Posledica majhnosti je tudi omejenost človeških virov z veččinami in znanjem. Kot smo videli, je Lee Kuan Yew menil, da ima Singapur le 300 ljudi, ki so ga sposobni voditi. S tem je povezan singapurski meritokratski sistem, skozi katerega se najspodobnejši izločijo od ostalih, administracija jih privabi v svoje vrste in postanejo elite. Iz tega izvira tudi kronizem. Ta beseda opisuje ekonomski sistem, v katerem je uspeh v poslu odvisen od tesnih zvez med poslovnimi in vladnimi uradniki. Na indeksu kronizma, ki ga objavlja The Economist, zaseda Singapur visoko 5. mesto, kar kaže, da je kronizem oz. prijateljske vezi zelo prisoten v Singapurski ekonomiji. (The Economist 2014) Sicer pa različne visoke oz. najvišje položaje v Singapurju zasedajo mnogi člani razširjene družine Lee, ki jo zaradi tega včasih imenujejo tudi dinastija Lee.

Posledica omejenosti človeških virov in nenehne težnje po gospodarski rasti je tudi odvisnost od tuje delovne sile – tujih talentov ter tujih delavcev, kar pa, kot smo videli, danes povzroča

nezadovoljstvo in ksenofobijo, ki pa ne izvira iz rasnih oz. religioznih predsodkov, kot je to običajno drugje. Ksenofobija je posledica majhnosti, saj se je populacija v zadnjih 10–15 letih povečala za tretjino, do leta 2030 pa naj bi se s sedanjih 5,4 na 6,9 milijona. Ob tem pa Singapur letno obišče več kot 10 milijonov turistov. Vse to povzroča prenatrpanost, pritiske na infrastrukturo, cene in javni prevoz ter tako otežuje življenje Singapurcem, kar pomeni, da je vsakdanja neposredna izkušnja prenatrpanosti, ki je posledica majhnosti, glavni vzrok za ksenofobijo. Ta težava s tujci in prenatrpanostjo je tudi glavni vzrok za vedno večje nezadovoljstvo z vlado stranke PAP ter bo v prihodnosti zagotovo prinesla nadaljnji upad glasov.

Omejenost z zemljo, ki je posledica majhnosti, in prezidave zgodovinskih krajev pa povzročajo tudi izgubo zgodovinske in kulturne dediščine, ki je v Singapurju ostalo zelo malo. Ob tem pa prihaja tudi do izgube pomembnih običajev oz. celo bistvenih delov kulture, kot je npr. čaščenje prednikov v primeru prekopavanja in prezidave pokopališč.

Velikost oz. v primeru Singapurja majhnost ima zelo pomembno oz. celo odločilno vlogo tako pri notranji in zunanji politiki, kot v ekonomiji ter pri družbenih zadevah. Lee Kuan Yewu pa je, kot smo videli, uspelo premostiti vse izzive, ki jih prinaša majhnost, po drugi strani pa je znal izkoristiti tudi priložnost, ki jih ta prinaša, Singapurju v prid. Danes Singapurci sami sebe s ponosom imenujejo mala rdeča pika, (Little Red Dot) saj je Singapur zmožal postati uspešen kljub fizični omejitvi – majhnosti.

11 Literatura

Ackerly, Brooke A. 2005. Is Liberalism the Only Way Toward Democracy? Confucianism and Democracy. *Political Theory* 33. Dostopno prek: <http://ptx.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/33/4/547.full.pdf+html> (3. junij 2013).

Allen, Ansgar. 2011. Michael Young's The Rise of the Meritocracy: A Philosophical Critique. *British Journal of Educational Studies* 59 (4). Dostopno prek: https://www.shef.ac.uk/polopoly_fs/1.155163!/file/philosophicalcritique.pdf (14. julij 2014).

Amnesty International. 2013. *Annual Report 2013 Singapore*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.org/en/region/singapore/report-2013> (20. januar 2015).

Asian Civilisations Museum. Stalna razstava. Singapur, 21. marec 2013.

Asiaone. 2013. *Average Singaporean works 2,287 hours a year: Study*, 2. september. Dostopno prek: <http://business.asiaone.com/career/news/average-singaporean-works-2287-hours-year-study> (2. september 2013).

--- 2014a. *5-year plan to identify, build skills for the future*, 18. september. Dostopno prek: <http://news.asiaone.com/news/singapore/5-year-plan-identify-build-skills-future> (18. september 2014).

--- 2014b. *Striking the right balance in media regulation*, 27. november. Dostopno prek: <http://news.asiaone.com/news/singapore/striking-right-balance-media-regulation> (10. januar 2014).

Barr, Michael D. 1996. Lee Kuan Yew: Race, Culture, and Genes. *Journal of Contemporary Asia* 29 (2). Dostopno prek: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN004070.pdf> (3. junij 2013).

--- 2005. Beyond Technocracy: The culture of elite governance in Lee Hsien Loong's Singapore. *Regional Outlook Paper* 6. Dostopno prek: http://www.griffith.edu.au/data/assets/pdf_file/0016/18232/regional-outlook-volume-6.pdf (7. junij 2014).

--- 2006. Racialised Education in Singapore. *Educational Research for Policy and Practice* 5. Dostopno prek: <http://link.springer.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/pdf/10.1007%2Fs10671-005-5692-8.pdf> (5. junij 2013).

Barr, Michael D. in Zlatko Skrbiš. 2008. *Constructing Singapore: Elitism; Ethnicity and the Nation-building Project*. Copenhagen: NIAS – Nordic Institute of Asian Studies. Dostopno prek: Google Books.

BBC. 2012. *Singapore uses rap to try to boost birth rate*, 30. november. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/business-20542156> (30. september 2014).

--- 2014. *Unease in Singapore over Filipino workers*, 29. december. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-asia-28953147> (10. marec 2015).

Beeson, Mark. 2003. Sovereignty under Siege: Globalisation and the State in Southeast Asia. *Third World Quarterly* 24 (2). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3993517> (3. junij 2013).

Bell, Daniel A. in Chengyang Li. 2013. *The East Asian Challenge for Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno prek: Google books.

Bellows, Thomas J. 2009. Meritocracy and the Singapore Political System. *Asian Journal of Political Science* 17 (1). Dostopno prek: <http://ehis.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=6296256b-65b6-40cd-92b4-848a25366372%40sessionmgr12&vid=2&hid=7> (3. junij 2013).

Bloomberg. 2014. *SG Inc. State Firms Are Most Acquisitive: Southeast Asia*, 14. maj. Dostopno prek: <http://www.bloomberg.com/news/2014-05-13/gic-temasek-seen-leading-global-state-investors-southeast-asia.html> (20. junij 2014).

Brooks, Ann. 2006. *Gendered Work in Asian Cities. The New Economy and Changing Labour Markets*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited. Dostopno prek: Google Books.

Business Insider. 2011. *The 15 Countries With The Highest Concentration Of Millionaires*, 24. junij. Dostopno prek: <http://www.businessinsider.com/15-countries-with-the-most-millionaires-2011-6?op=1> (20. februar 2015).

Calestous, Juma. 2013. Development: Learning from Singapore's Lee Kuan Yew. *Technology+Policy | Innovation@Work*. Dostopno prek: <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/22709/development.html> (20. junij 2014).

Case, William. 2002. *Politics in Southeast Asia. Democracy or less*. Richmond: Curzon Press.

Casper, Monica J., Lisa Jean Moore in Thomas Lemke. 2011. *Biopolitics: An Advanced Introduction*. Dostopno prek: Google Books.

Castles, Stephen, Hein de Haas in Mark J. Miller. 2013. *The age of Migration*. Hampshire: Palgrave Macmillan Ltd. Dostopno prek: <http://www.age-of-migration.com/uk/casestudies/6.1.pdf> (20. junij 2014).

CENTRE for Liveable Cities SINGAPORE. 2013. *Lee Kuan Yew and the Physical Transformation of Singapore*. Dostopno prek: <http://www.clc.gov.sg/documents/otherevents/LeeKuanYewandthePhysicalTransformationofSingapore-ConferenceBrochure.pdf> (20. junij 2014).

Channel NewsAsia. 2015. *Singapore falling behind on productivity growth: Lim Hng Kiang*, 18. februar. Dostopno prek: <http://www.channelnewsasia.com/news/business/singapore/singapore-falling-behind/1665666.html> (5. marec 2015).

Chee, Chan Heng, Seah Che Miow in John S. T. Quah. 1987. *Government and politics of Singapore*. Oxford: Oxford University Press.

Cheong, Damien. 2006. Selling Security: The War on Terrorism and the Internal Security Act of Singapore. *The Copenhagen Journal of Asian Studies* (23). Dostopno prek: <http://rauli.cbs.dk/index.php/cjas/article/viewFile/691/724> (20. januar 2015).

Chong, Terence. 2002. Asian Values and Confucian Ethics: Malay Singaporean's Dilemma. *Journal of Contemporary Asia* 32 (3). Dostopno prek: <http://www.olemiss.edu/courses/pol337/chongt02.pdf> (10. avgust 2014).

Chua, Beng-Huat. 1994. Arrested development: Democratization in Singapore. *Third World Quarterly* 15 (4). Dostopno prek: <http://content.epnet.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pdf10/pdf/1994/TWQ/01Dec94/9502205026.pdf?T=P&P=AN&K=9502205026&EbscoContent=dGJyMMTo50Seqa84y9f3OLCmr0uep65Ss6e4TLOWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGurkmuqbRIuePfgex%2BEu3q64A&D=mth> (31. maj 2013).

--- 1998. World cities, globalisation and the spread of consumerism: A view of Singapore. *Urban Studies* 35 (5–6). Dostopno prek: <http://ehis.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=5e6e4670-580d-4326-81ee-f64423351fdf%40sessionmgr4&vid=2&hid=17> (30. maj. 2013).

Chua, Yini. 2014. *A Pressure Cooker Education System*. Dostopno prek: <http://theonlinepost.com/cm421b/?p=96> (10. september 2014).

CNBC. 2014. *Singapore workers are an unhappy bunch*, 17. junij. Dostopno prek: <http://www.cnbc.com/id/101764440> (5. marec 2015).

CNN. 2012. *Poll: Are Singaporeans least happy?*, 21. december 2012. Dostopno prek: <http://www.cnn.com/2012/12/21/world/asia/singapore-least-happy/> (17. junij, 2014).

Communicaid. 2015. *Singapore Culture – key concepts and values*. Dostopno prek: <http://www.communicaid.com/country/singapore/#.VRQjV-ExujI> (5. marec 2015).

De Bary, William Theodore. 1998. *Asian Values and human Rights: A Confucian Communitarian Perspective*. Dostopno prek: Google Books.

Department of Statistics Singapore. Dostopno prek: <http://www.singstat.gov.sg/> (20. februar 2014).

DeSario, Nicole J. 2003. Reconceptualizing Meritocracy: The Decline of Disparate Impact Discrimination Law. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* (38). Dostopno prek: http://www.law.harvard.edu/students/orgs/crcl/vol38_2/desario.pdf (14. julij 2014).

Economic Development Board. Dostopno prek: <https://www.edb.gov.sg/content/edb/en/why-singapore.html> (10. maj 2014).

Ferfila, Bogomil. 2001. Singapur. V *Države in svet*, ur. Bogomil Ferfila, 726–734. Ljubljana: FDV.

Financial Times. 2015. Capitalism has broken free of the shackles of democracy, 1. februar. Dostopno prek: <http://www.ft.com/cms/s/0/088ee78e-7597-11e4-a1a9-00144feabdc0.html#axzz3WXAz1c9u> (10. april 2015).

Forbes. 2013a. Singapore Need Immigrants, Says Jim Rogers, 6. junij. Dostopno prek: <http://www.forbes.com/sites/davidyin/2013/06/06/singapore-needs-immigrants-says-jim-rogers/> (8. avgust 2014).

--- 2013b. Singapore's Multimillionaires: New Wealth Report Busts The Myths, 27. september. Dostopno prek: <http://www.forbes.com/sites/neerjajetley/2013/09/27/anatomy-of-a-singapore-multi-millionaire-a-new-wealth-report-busts-many-myths/> (10. april 2015).

--- 2015. The World's 100 Most Powerful Women, 26. maj. Dostopno prek: <http://www.forbes.com/sites/carolinehoward/2015/05/26/the-worlds-most-powerful-women-2015/> (10. junij 2015)

Foreign Policy. 2011. LeeKuanYew-istan Forever, 24. maj. Dostopno prek: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/05/24/leekuanyewistan_forever?wp_login_redirect=0 (10. marec 2013).

--- 2015a. Was Lee Kuan Yew an Inspiration or a Race Traitor? Chinese Can't Agree, 23. marec. Dostopno prek: <http://foreignpolicy.com/2015/03/23/was-lee-kuan-yew-an-inspiration-or-a-race-traitor-chinese-cant-agree/> (24. marec 2015).

--- 2015b. Africa's Singapore Dream, 2. april. Dostopno prek: <http://foreignpolicy.com/2015/04/02/africas-singapore-dream-rwanda-kagame-lee-kuan-yew/> (10. april 2015).

Foucault, Michele. 1978. *The History of Sexuality. Volume 1: An Introduction*. New York: Random House. Dostopno prek: <https://suplaney.files.wordpress.com/2010/09/foucault-the-history-of-sexuality-volume-1.pdf> (1. avgust 2015)

Fukuyama, Francis. »Asian Values and Civilization.« Predavanje, The ICAS Lectures – Asia's Challenges Ahead, University of Pennsylvania, ZDA, 29. september 1998. Dostopno prek: <http://www.icasinc.org/1998/1998f/1998ffrf.html> (20. oktober 2014).

--- 2000. Asian Values in the Wake of the Asian Crisis. V *Democracy, Market, Economics & Development. An Asian Perspective*, ur. Farrukh Iqbal in Yong-Il You, 149–169. Washington: World Bank. Dostopno prek: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2001/06/08/000094946_01052404084912/Rendered/PDF/multi0page.pdf (20. oktober 2014).

Gallup. 2012. *Latin Americans Most Positive in the World. Singaporeans are the least positive worldwide*. Dostopno prek: <http://www.gallup.com/poll/159254/latin-americans-positive-world.aspx#1> (5. marec 2015).

Gardens by the Bay. Stalna razstava. Singapur, 23. marec 2013.

GINI index (World Bank estimate). 2014. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI> (15. marec 2015).

Global Firepower. 2015. *Singapore Military Strength*. Dostopno prek: http://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=singapore (23. maj 2015).

Goh, Daniel. 2002. The Rise of Neo-Authoritarianism: Political Economy and Culture in the Trajectory of Singaporean Capitalism. *Center for Research on Social Organization*. Dostopno prek: <http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/51355/591.pdf;jsessionid=3E9EB5182C6B23FD31452DAC37D1C0D4?sequence=1> (3. junij 2013).

Goh P. S. Daniel, Matilda Gabrielpillai, Philip Holden in Gaik Cheng Khoo, ur. 2009. *Race and Multiculturalism in Malaysia and Singapore*. New York: Routledge. Dostopno prek: Google Books.

Gopinathan, Saravanan. »The educational system in Singapore: The key to it's success.« Prispevek na konferenci, ICERI2011, the 4th International Conference of Education, Research and Innovation, Madrid, Španija, 16.–18. november 2011. Dostopno prek: http://www.fedea.net/politicas-educativas/The_Education_System_in_Singapore_The_Keyto_its_Success.pdf (10. september 2014).

Grice, Kevin in David Drakakis-Smith. 1985. Two Decades of Growth in Singapore. *Transactions of the Institute of British Geographers* 10 (3). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/622183> (3. junij 2013).

Guha, Ramachandra. 2014. *Makers of Modern Asia*. Harvard: Harvard University Press. Dostopno prek: Google Books. (10. februar 2015).

Guttal, Shalmali. 2007. Globalisation. *Development in Practice* 17 (4–5). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/25548249> (19. avgust 2013).

Happy Planet Index. Dostopno prek: <http://www.happyplanetindex.org/> (10. avgust 2015).

Harrison, Lawrence E. in Samuel P. Huntington. 2001. *Culture Matters: How Values Shape Human Progress*. New York: Basic Books. Dostopno prek Google Books.

Haque, Shamsul M. 2004. Governance and Bureaucracy in Singapore: Contemporary Reforms and Implications. *International Political Science Review* 25 (2). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/1601678> (28. februar 2012).

HDB InfoWEB. 2015. *Ethnic Integration Policy & SPR Quota*. Dostopno prek: http://www.hdb.gov.sg/fi10/fi10321p.nsf/w/BuyResaleFlatEthnicIntegrationPolicy_EIP?OpenDocument (20. januar 2014).

Hill, Michael in Lian Kwen Fee. 1995. *The Politics of Nation Building and Citizenship in Singapore*. New York: Routledge. Dostopno prek: Google Books.

Hopf, Gregor. 2009. *Saving and Investment: The economic development of Singapore 1965–99*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller. Dostopno prek: [http://eprints.lse.ac.uk/38480/1/Hopf_Saving_and_investment_\(lsero\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/38480/1/Hopf_Saving_and_investment_(lsero).pdf) (22. junij 2014).

Hor, Michael. 2004. The Death Penalty in Singapore and International Law. *Singapore Yearbook of International Law and Contributors*. Dostopno prek: <http://law.nus.edu.sg/sybil/downloads/articles/SYBIL-2004/SYBIL-2004-105.pdf>. (5. avgust 2014).

Huffington Post. 2014. *Free the Singapore Media and Let the People Go*, 12. november. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/chee-soon-juan/free-the-singapore-media-_b_6306736.html (3. februar 2015).

Human Development Reports. 2015. *Data*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/data> (3. februar 2015).

Human Rights Watch. 2008. *Singapore*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/world-report-2008/singapore> (20. januar 2015).

--- 2012. *World Report 2012: Singapore*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/world-report-2008/singapore> (20. januar 2015).

--- 2015. *Singapore: Rights Restrictions Tighten. Citizens Increasingly Seek to Assert Rights Online*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/news/2015/01/29/singapore-rights-restrictions-tighten> (3. februar 2015).

Huntington, Samuel P. 1991. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Oklahoma: University of Oklahoma Press. Dostopno prek: Google Books.

International Institute for Management Development. *World Competitiveness Yearbook 2014*. Dostopno prek: <http://www.imd.org/wcc/news-wcy-ranking/> (17. september 2014).

Jiang, Yi-Huah. »Asian Values and Communitarian Democracy.« Prispavek na razpravi, the International Workshop on Deliberating the 'Asian Values' Debate: National Values, Chinese Values and Muslim Values in Southeast Asia, National Taiwan University, Tajvan, 24.–25. november 1998. Dostopno prek: <http://homepage.ntu.edu.tw/~jiang/PDF/D3.pdf> (1. junij 2013).

Jones, David Martin. 1997. Asian Values and the Constitutional Order of Contemporary Singapore. *Constitutional Political Economy* (8). Dostopno prek: <http://www.springerlink.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/kv78mn086140k61k/fulltext.pdf> (16. februar 2012)

Jones, Matthew. 2000. Creating Malaysia: Singapore Security, the Borneo Territories and the Contours of British Policy, 1961-63. *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 28 (2) Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03086530008583091?journalCode=fich20#.VL0vTi5qGjI> (16. februar 2012).

Josey, Alex. 1980. *Lee Kuan Yew: The Crucial Years*. Singapur: Marshall Cavendish International. Dostopno prek: Google Books.

Keylor, William R. 2001. *The Twentieth Century World*. Oxford: Oxford University Press.

Koh, Aaron. 2010. *Tactical globalization: learning from the Singapore experiment*. Bern: Peter Lang AG, International Academic Publishers. Dostopno prek: Google Books.

Krušič, Marjan, ur. 1983. *Stare Kulture*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kwen Fee Lian, Chee-Kiok Tong. 2008. *Social Policy in Post-Industrial Singapore*. Leiden: Koninklijke Brill NV. Dostopno prek: Google Books.

Lee, Eliza W. Y. 2006. Welfare restructuring in Asian newly industrialized countries: a comparison of Hong Kong and Singapore. *Policy & Politics* 34 (3). Dostopno prek: <http://www.ingentaconnect.com/content/tpp/pap/2006/00000034/00000003/art00004> (28. februar 2012).

Lee, Hsien Loong. »Financial centres of today and tomorrow: a Singapore perspective.« Nagovor, International Monetary Conference, Singapur, 4. junij 2001. Dostopno prek: <http://www.bis.org/review/r010607c.pdf?frames=0> (22. junij 2014).

Lee, Jack Tsen-Ta. 2012. The Past, Present and Future of the Internal Security Act. *Singapore Public Law* (blog). Dostopno prek: <http://singaporepubliclaw.com/2012/06/05/internal-security-act/> (30. september 2014)

Lee, Kuan Yew. 1998. *The Singapore Story: Memoirs of Lee Kuan Yew*. New Jersey: Prentice Hall. Dostopno prek Google Books.

--- 2000. *From Third World to First*. New York: HarperCollins.

--- 2009. »Speech by Mr Lee Kuan Yew, Minister Mentor.« Govor, S. Rajaratnam Lecture, Shangri-La Hotel, Singapur, 9. april 2009. Dostopno prek: http://www.news.gov.sg/public/sgpc/en/media_releases/agencies/pmo/speech/S-20090409-1.html (28. junij 2014).

--- 2013. *The Wit & Wisdom of Lee Kuan Yew*. Singapur: Editions Didier Millet. Dostopno prek: Google Books.

Lim, Lisa. »Hegemony and Political Dominance in Singapore.« Prispevek na konferenci, American Sociological Association Annual Meeting 2005, Filadelfija, ZDA, 13.–16. avgust 2005. Dostopno prek: <http://ehis.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=a1b16f3a-e1ff-48fa-a5cc-350c706de11a%40sessionmgr14&hid=6> (31. maj 2013).

Linford, Andrew. 2013. *Singapore's Education – An Insider's Look*. Dostopno prek: <http://www.uesf.org/singapore/> (20. februar 2014).

Loh, Kah Seng. 1998. Within the Singapore Story: The Use and Narrative of History in Singapore. *Crossroads: An Interdisciplinary Journal of Southeast Asia Studies* 12 (2). Dostopno prek: http://www.academia.edu/951382/Within_the_Singapore_story_the_use_and_narrative_of_history_in_Singapore (18. september 2014).

Los Angeles Times. 1987. »Stop at 2« Campaign Works Too Well; Singapore Urges New Baby Boom, 21. junij. Dostopno prek: http://articles.latimes.com/1987-06-21/news/mn-8983_1_baby-boom (30. september 2014).

Mauzy, Diane K. in Robert Stephen Milne. 2002. *Singapore Under the People's Action Party*. London: Routledge. Dostopno prek: http://www.untag-smd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_2/POLITICS%20AND%20GOVERNMENT%20Singapore%20Politics%20Under%20the%20People%20s%20Action%20Party.pdf (16. maj 2014).

Ming, Martyn See Tong. 2013. 50th Anniversary of Operation Cold Store. *Singapore Rebel* (blog), 4. februar. Dostopno prek: <http://singaporerebel.blogspot.si/2013/02/50th-anniversary-of-operation-cold-store.html> (10. julij 2014).

Ministry of Education. 1997. *Launch of National Education*. Dostopno prek: <http://www.moe.gov.sg/media/press/1997/pr01797.htm> (22. junij 2014).

Ministry of Social and Family Development. 2013. *Poverty Line in Singapore*. Dostopno prek: <http://app.msf.gov.sg/Press-Room/Poverty-Line-in-Singapore> (10. marec 2015).

Monetary Authority of Singapore. 2014. *Singapore Financial Centre*. Dostopno prek: <http://www.mas.gov.sg/singapore-financial-centre.aspx> (22. junij 2014).

Moore, R. Quinn. 2000. Multiracialism and Meritocracy: Singapore's Approach to Race and Inequality. *Review of Social Economy* 58 (3). Dostopno prek: <http://ehis.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=48cde3aa-acc0-4593-9e82-bf643c75ddd2%40sessionmgr11&vid=2&hid=7> (3. junij 2013).

National Library Board Singapore. 2014. *The Battle for Merger Exhibition*. Dostopno prek: http://www.nlb.gov.sg/golibrary/Exhibitions/57933/The_Battle_for_Merger_Exhibition.aspx (15. januar 2015).

National Population and Talent Division. 2013. *Population White Paper: A Sustainable Population for a Dynamic Singapore*. Dostopno prek: <http://population.sg/whitepaper/resource-files/population-white-paper.pdf> (10. oktober 2014).

News360.com. 2014. *Singapore Is Planning The World's Largest Floating Solar Farm*, 11. junij. Dostopno prek: <http://news360.com/article/243123941> (19. oktober 2014).

Ngerng, Roy Yi Ling. 2013. Poverty in Singapore grew from 16% in 2002 to 28% in 2013. *The Heart Truths* (blog), 28. oktober. Dostopno prek: <http://thehearttruths.com/2013/10/28/poverty-in-singapore-grew-from-16-in-2002-to-28-in-2013/> (10. marec 2015).

Ngiam, Kee Jin. 1996. Singapore as a Financial Center: New Developments, Challenges and Prospects. *Financial Deregulation and Integration in East Asia, NBER-EASE 5*. Dostopno prek: <http://www.nber.org/chapters/c8569.pdf> (17. april 2013).

OECD. 2010. *Singapore: Rapid Improvement. Followed by Strong Performance. Strong Performers and Successful reformers in Education: Lessons From PISA for The United States*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/countries/singapore/46581101.pdf> (10. september 2014).

Ortmann, Stephan. 2009. The Politics of Inventing National Identity. *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 28 (4). Dostopno prek: <http://hup.sub.uni-hamburg.de/giga/jsaa/article/download/169/169> (30. maj 2013).

Pan, Yuling. 2000. *Politeness in Chinese face-to-face interaction*. Stamford: Ablex Publishing Corporation. Dostopno prek: Google Books.

People's Action Party. 2015. *Budget 2015. Middle class Singaporeans to get strong support from the Government*, 23. februar. Dostopno prek: <https://www.pap.org.sg/news-and-commentaries/news-reports/budget-2015-middle-class-singaporeans-get-strong-support> (10. marec 2015).

Pew Research Center. 2014. *Global Religious Diversity*. Dostopno prek: <http://www.pewforum.org/2014/04/04/global-religious-diversity/> (20. februar 2015).

Pikalo, Jernej. 2003. *Neoliberalna globalizacija in država*. Ljubljana: Sophia.

Piper, Nicola. 2007. *Migrant Labor in Southeast Asia. Country Study: Singapore*. Dostopno prek: http://www.fes.de/aktuell/focus_interkulturelles/focus_1/documents/8_000.pdf (10. september 2014).

Plattner, Marc F., Philip J. Costopoulos in Larry Diamond, ur. 2005. *World Religions and Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press. Dostopno prek: Google Books.

Poocharoen, Ora-orn in Alex Brillantes. 2013. Meritocracy in Asia Pacific: Status, Issues and Challenges. *Review of Public Personnel Administration* 33. Dostopno prek: <http://rop.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/33/2/140.full.pdf+html> (3. junij 2013).

Programme for International Student Assessment (PISA). Dostopno prek: <https://nces.ed.gov/surveys/pisa/> (15. junij 2014).

QS Top Universities. Dostopno prek: <http://www.topuniversities.com/> (24. september 2014).

Remember Singapore. 2012. *A Forgotten Past – The Prisoners of Conscience*. Dostopno prek: <http://remembersingapore.org/2012/06/06/the-prisoners-of-conscience/> (10. julij 2014).

Reuters. 2012. *Strike by China bus drivers tests Singapore's patience*, 28. november. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2012/11/28/uk-singapore-strike-idUSLNE8AR01J20121128> (20. marec 2015).

Rohan-Jones, Steve. 1993. Asian Values and Democracy. *Asian Studies Review* 17. Dostopno prek: http://www.o2c.com.au/pdf/pubs_gg/Asian_Values_and_Democracy.pdf (10. november 2014).

Russell, J. Dalton in Ong Nhu-Ngoc T. 2005. Authority Orientations and Democratic Attitudes: A Test of the 'Asian Values' Hypothesis. *Japanese Journal of Political Science* 6 (2). Dostopno prek: <http://www.socsci.uci.edu/~rdalton/archive/jjps05.pdf> (10. november 2014).

Sen, Amartya. »Human Rights and Asian Values.« Predavanje, Sixteenth Morghentau Memorial Lecture on Ethics & Foreign Policy, Carnegie Council for Ethics in International Affairs, New York, 25. maj 1997. Dostopno prek: <https://www.sph.emory.edu/media/IPHR/Readings/sen%20-%20asianvalues.pdf> (1. junij 2013).

Singapore Elections. Dostopno prek: <http://www.singapore-elections.com/> (8. avgust 2015).

Singapore Infopedia. 2015. *National pledge*. Dostopno prek: <http://app.singapore.sg/about-singapore/national-symbols/national-pledge> (8. avgust 2014).

Skytrax. Dostopno prek: <http://www.airlinequality.com/> (20. marec 2015).

Slovar Slovenskega Knjižnega Jezika. Dostopno prek: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (22. februar 2015).

South China Morning Post. 2014. Singapore sees money laundering cases hit a record high, 3. julij. Dostopno prek: <http://www.scmp.com/business/money/article/1545106/singapore-sees-money-laundering-cases-hit-record-high> (10. april 2015).

--- 2015. Focus on Lee Kuan Yew's achievement may give boost to Singapore's People's Action Party, 30. marec. Dostopno prek: <http://www.scmp.com/news/asia/article/1750578/lee-kuan-yew-dividend> (10. april 2015).

Sovereign Wealth Fund Institute. 2014. *Temasek Holdings*. Dostopno prek: <http://www.swfinstitute.org/swfs/temasek-holdings/> (30. marec 2014).

Stockwell, A. J., A. N. Porter in S. R. Ashton. 2004. *Malaysia: British Documents On The End Of Empire*. Norwich: The Stationery Office. Dostopno prek: Google Books.

Tan, Kenneth Paul. 2008. Meritocracy and Elitism in a Global City: Ideological Shifts in Singapore. *International Political Science Review* 29 (7). Dostopno prek: <http://www.slideshare.net/motochan/meritocracy-and-elitism-in-a-global-city-ideological-shifts-in-singapore> (30. maj 2013).

Tan, Wei Tai in Lee Chin Chew. 2008. Political Pragmatism and Citizenship Training in Singapore. *Citizenship Curriculum in Asia and the Pacific* 14. Dostopno prek: http://link.springer.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/pdf/10.1007%2F978-1-4020-8745-5_9.pdf (5. junij 2013).

Tan, Charlene. 2012. »Our Shared Values« in Singapore: A Confucian Perspective. *Educational Theory* 62 (4). Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/10.1111/j.17415446.2012.00456.x/pdf> (5. junij 2013).

Tan, Netina. 2014. Institutionalized Hegemonic Party Rule in Singapore. V *Party Institutionalization in Asia: Democracies, Autocracies and the Shadows of the Past*, ur. Erik Kuhonta in Allenn Hicken, 49–73. New York: Cambridge University Press. Dostopno prek: <http://www.mcgill.ca/files/isid/Tan.Singapore.pdf> (6. avgust 2014).

Tarulevicz, Nicole. 2009. History making in Singapore: Who is producing the knowledge? *New Zealand Journal of Asian Studies* 11 (1). Dostopno prek: http://www.nzasia.org.nz/downloads/NZJAS-June09/27_Tarulevicz_3.pdf (10. april 2014).

Tay, Simon S. C. 1996. Human Rights, Culture, and the Singapore Example. *McGill Law Journal* 41. Dostopno prek: <http://www.lawjournal.mcgill.ca/userfiles/other/4564701-41.Tay.pdf> (6. april 2014).

Tey, Tsun Hang. 2010. Judicial Internalising of Singapore's Supreme Political Ideology. *Hong Kong Law Journal* 40 (2). Dostopno prek: <https://singaporeconsensus.files.wordpress.com/2012/07/2010-judicial-internalising-of-singapores-supreme-political-ideology.pdf> (6. april 2014).

The Economist. 2014. Planet Plutocrat. The crony-capitalism index, 15. marec. Dostopno prek: <http://www.economist.com/news/international/21599041-countries-where-politically-connected-businessmen-are-most-likely-prosper-planet> (20. april 2015).

--- 2015. Uptown Top Ranking, 2. marec. Dostopno prek: <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/03/daily-chart> (20. april 2015).

The Guardian. 2010. Singapore's policy keeps drugs at bay, 5. junij. Dostopno prek: http://www.theguardian.com/commentisfree/2010/jun/05/singapore-policy-drugs-bay?icid%5Bmaster%5D=vid~7633d855-5717-4a63-9962-dbea52edf4e5&icid%5Bil726%5D=rlt~1423680918~land~2_4755_seo_d75ce4c509758e68ac77d710b8069ad3&icid%5Bmaster%5D=vid~7633d855-5717-4a63-9962-dbea52edf4e5&icid%5Bil726%5D=rlt~1423680918~land~2_4755_seo_d75ce4c509758e68ac77d710b8069ad3 (20. januar 2015).

--- 2014. Singapore needs to address its treatment of migrant workers, 21. april. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2014/apr/21/singapore-address-treatment-migrant-workers> (20. januar 2015).

--- 2015a. Lee Kuan Yew leaves a legacy of authoritarian pragmatism, 23. marec. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/23/lee-kuan-yews-legacy-of-authoritarian-pragmatism-will-serve-singapore-well> (20. april 2015).

--- 2015b. Land-starved Singapore exhumes its cemeteries to build roads and malls, 7. avgust. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/cities/2015/aug/07/land-starved-singapore-exhumes-its-cemeteries-to-build-roads-and-malls> (8. avgust 2015).

The Singapore Government. 1991. *White paper on shared values*. Dostopno prek: http://www.academia.edu/1740666/White_paper_on_shared_values_1991_ (15. september 2014).

The Straits Times. 2011. Singapore's Chief Gardener, 28. maj. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/more-singapore-stories/story/singapores-chief-gardener-20110528> (20. avgust 2014).

--- 2012. Without extra lessons, our kids may lose out, 28. avgust. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/the-big-story/national-day-rally-2012/story/without-extra-lessons-our-kids-may-lose-out-20120828> (30. marec 2014).

--- 2014a. Singapore is priciest city for expats but only 60th most expensive for locals: Survey, 28. marec. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/breaking-news/money/story/singapore-priciest-city-expats-only-60th-most-expensive-locals-survey-2014> (10. marec 2015).

--- 2014b. NUS tops ranking of Asian universities for first time, 13. maj. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/education/story/nus-tops-ranking-asian-universities-first-time-20140513> (20. januar 2015).

--- 2014c. CPF issues can be resolved, 6. junij. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/opinion/cpf-issues-can-be-resolved> (10. junij 2015).

--- 2014č. The world's largest vertical garden? It's right here in Singapore, 11. junij. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/environment/story/the-worlds-largest-vertical-garden-its-right-here-singapore-2014061> (19. junij 2014).

--- 2014d. Singapore Botanic Gardens again ranked top park in Asia, 17. junij. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/more-singapore-stories/story/singapore-botanic-gardens-again-ranked-top-park-asia-201> (19. junij 2014).

--- 2014e. Little India Riot: Violence sparked by accident, alcohol »major factor«, says COI, 30. junij. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/courtscime/story/little-india-riot-alcohol-was-major-contributing-factor-led-violen> (10. marec 2015).

--- 2014f. Classification for film on political exiles, *To Singapore, With Love*, means it cannot be shown here, 10. september. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/singapore/classification-for-film-on-political-exiles-to-singapore-with-love-means-it-cannot-be> (10. januar 2015).

--- 2014g. Lee Kuan Yew's 1961 radio broadcasts on merger with Malaya released in new book. 9. oktober Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/the-big-story/the-battle-merger/story/lee-kuan-yew%E2%80%99s-1961-radio-broadcasts-merger-malaya-released-ne> (10. december 2015).

--- 2015a. High Court orders Roy Ngerng to pay PM Lee \$29,000 in costs for defamation suit, 12. januar Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/courts-crime/story/high-court-orders-roy-ngerng-pay-pm-lee-29000-costs-defamation-sui> (10. marec 2015).

--- 2015b. Changi's T5 to be bigger than 3 current terminals combined, 4. marec. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/transport/story/changis-t5-be-bigger-3-current-terminals-combined-20150304> (10. marec 2015).

--- 2015c. Singapore 'will have to ease immigration laws to stay competitive': EIU, 17. marec. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/news/singapore/more-singapore-stories/story/singapore-will-have-ease-immigration-laws-stay-competiti> (10. april 2015).

--- 2015č. Ex-Malaysian PM Mahathir calls Lee Kuan Yew 'kiasu' over tough stance in negotiations, 4. april. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/asia/se-asia/ex-malaysian-pm-mahathir-calls-lee-kuan-yew-kiasu-over-tough-stance-in-negotiations> (10. april 2015).

--- 2015d. Socio-political site The Real Singapore taken down after MDA suspends editors' license, 3. maj. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/singapore/socio-political-site-the-real-singapore-taken-down-after-mda-suspends-editors-licence> (10. junij 2015).

--- 2015e. 2 Singaporean youth radicalised by ISIS arrested, one of them detained for planning terror attacks, 27. maj. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/singapore/2singaporean-youths-radicalised-by-isis-arrested-one-of-them-detained-for-planning-terror> (10. junij 2015).

--- 2015f. PM Lee on GE2015: »You will be setting the direction for Singapore for the next 50 years«, 25. avgust. Dostopno prek: <http://www.straitstimes.com/politics/pm-lee-on-ge2015-you-will-be-setting-the-direction-for-singapore-for-the-next-50-years> (13. september 2015).

Thompson, Mark R. 2000. The survival of "Asian values" as "Zivilisationskritik". *Theory and Society* 29 (5). Dostopno prek: <http://link.springer.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/pdf/10.1023%2FA%3A1026550721141.pdf> (28. maj 2013).

Time. 2005. Lee Kuan Yew Reflects, 12. december. Dostopno prek: <http://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,1137705,00.html> (25. marec 2015).

--- 2015. Late Singapore Leader Lee Kuan Yew Had Opinions on Everything, 22. marec. Dostopno prek: <http://time.com/3748654/singapore-lee-kuan-yews-opinions/> (25. marec 2015).

Today Online. 2013. *PM: Getting politics right critical for S'pore*, 6. julij. Dostopno prek: <http://www.todayonline.com/singapore/pm-getting-politics-right-critical-spore> (25. julij 2015).

--- 2015. *Liquor laws passed: Public drinking between 10.30pm and 7am will be banned*, 30. januar. Dostopno prek: <http://www.todayonline.com/singapore/liquor-laws-passed-public-drinking-between-1030pm-and-7am-will-be-banned> (10. april 2015).

Velayutham, Selvaraj. 2007. ***Responding to Globalization. Nation, Culture and Identity in Singapore***. Singapur: ISEAS Publishing. Dostopno prek: Google Books.

Wade, Geoff. 2014. Singapore history wars. *East Asia Forum – Economics, Politics and Public Policy in East Asia and the Pacific*. Dostopno prek: <http://www.eastasiaforum.org/2014/04/30/singapores-history-wars/> (15. maj 2014).

Waldby, Catherine. 2009. Singapore Biopolis: Bare Life in the City-State. *East Asian Science, Technology and Society: an International Journal* 3 (2). Dostopno prek: <http://www.kcl.ac.uk/sspp/departments/politiceconomy/research/biopolitics/publications/workingpapers/wp27.pdf> (20. oktober 2014).

Wee, C. J. W. -L. 2001. Mediating »Progress«: the National Narrative of Economic Development and Liberalism in Singapore. *Communal/Plural* 9. (2). Dostopno prek: <http://ehis.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=740d84c1-13ee-45fe-951e-6729064d9f3b%40sessionmgr112&vid=2&hid=115> (6. junij 2013).

Worldbank. 2014. *Data*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/country/singapore> (20. avgust 2014).

--- 2015. *Data*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/country/singapore> (8. april 2015).

World Bank Group. 2014. *Doing Business*. Dostopno prek: <http://www.doingbusiness.org/rankings> (29. oktober 2014).

World Press Freedom Index. Dostopno prek: <https://index.rsf.org/#/> (15. avgust 2014).

Yahoo! News. 2015a. *Singaporean teen in anti-Lee video to undergo mental tests*, 23. junij. Dostopno prek: <http://news.yahoo.com/singapore-teen-anti-lee-video-undergo-mental-tests-074545243.html> (10. julij 2015).

--- 2015b. *Singapore ruling party stages crushing election win*, 12. september. Dostopno prek: <http://news.yahoo.com/singapore-ruling-party-wins-majority-snap-election-official-172322740.html> (13. september 2015).

--- 2015c. *Analysis: Singaporeans fall back on tried and tested party*, 13. september. Dostopno prek: <http://news.yahoo.com/singaporeans-fall-back-tried-tested-party-070305327.html> (13. september 2015).

Yahoo! News Singapore. 2011. *»Stop at two policy nothing to do with low fertility«*, 14. september. Dostopno prek: <https://sg.news.yahoo.com/-stop-at-two-policy-nothing-to-do-with-low-fertility-.html> (30. avgust 2014).

Yang, Peidong. 2014. *»Authenticity«* and *»Foreign Talent«* in Singapore: The relative and Negative Logic of National Identity. *SOJOURN: Journal of Social Issues in Southeast Asia* 29 (2). Dostopno prek: http://www.academia.edu/7477000/Yang_P._2014_Authenticity_and_Foreign_Talent_in_Singapore_The_Relative_and_Negative_Logic_of_National_Identity_SOJOURN_Journal_of_Social_Issues_in_Southeast_Asia_29_2_408-437 (30. september 2014).

Yao, Xinzhong. *An introduction to Confucianism*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno prek: http://118.175.86.88/files/private/AN%20INTRODUCTION%20TO%20CONFUCIANISM_0.PDF (1. junij 2013).

Yun Hing Ai in Lee Kiat Yin. 2011. *Embeddedness and Restructuring : Case Studies from Singapore*. *Journal of Contemporary Asia*. 41 (3). Dostopno prek: http://content.epnet.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pdf25_26/pdf/2011/CAS/01Aug11/62596685.pdf?T=P&P=AN&K=62596685&EbscoContent=dGJyMMv17ESeprE4yOvsOLCmr0uep7JSrqq4TLGWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGurkmuqbRIuePfgeyx%2BEu3q64A&D=a9h (3. junij 2013).

Zakaria, Fareed. 1994. Culture is Destiny. A Conversation with Lee Kuan Yew. V *Foreign Affairs* 73 (2). Dostopno prek: <http://www.class.uh.edu/faculty/tsommers/Open%20and%20Closed%20Societies/interview%20with%20Lee%20Kuan%20Yew.pdf> (3. junij 2013).